

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΤΕΙ Κρήτης

Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό
Ίδρυμα Κρήτης

Όνοματεπώνυμα Φοιτητών

ΜΑΡΙΑΝΘΗ ΑΝΔΡΙΤΣΟΥ
Α.Μ:10067

ΚΑΡΑΜΗΝΑ ΜΑΡΙΑ
Α.Μ:10074

ΚΟΚΚΙΝΟΥ ΣΟΦΙΑ
Α.Μ:9799

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΗΣ ΑΝΤΡΕΑΣ

Η ΑΣΚΟΥΜΕΝΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙ ΤΗΣ
ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΑ
ΜΝΗΜΟΝΙΑ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
16/05/2016

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη

Abstract

Εισαγωγή

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1.1	Εισαγωγή	7
1.2	Το χρονικό της κρίσης.....	8
1.3	Οι επιπτώσεις της κρίσης στην οικονομία	9
1.4	Η κρίση του δημοσίου χρέους.....	14
1.5	Εναλλακτικά σχέδια δράσης ενάντια στη κρίση	16

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΤΑ ΜΝΗΜΟΝΙΑ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΟΥ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.1	Τα χαρακτηριστικά των Μνημονίων	18
2.1.1	Ορισμός.....	18
2.1.2	Το χρονικό πλαίσιο προς το 1 ^ο μνημόνιο	18
2.1.3	Χρηματοδότηση από τον «Μηχανισμό Στήριξης»	20
2.1.4	Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015	23
2.1.5	Αποκλίσεις από τους στόχους και νέα μέτρα.....	26
2.1.6	Η πορεία προς το δεύτερο Μνημόνιο	27
2.1.7	Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016	29
2.2	Οικονομικές Εξελίξεις την περίοδο 2013 – 2015	31
2.3	Επιβολή των capital control στην Ελλάδα	39
2.4	Φόβοι των Ελλήνων.....	44
2.5	Έξοδος της Ελλάδας από το ευρώ (Grexit).....	45
2.6	Επιπτώσεις των μνημονίων	47

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

3.1	Εισαγωγή	52
3.2	Η έννοια της φορολογίας	53
3.3	Κατηγοριοποίηση φορολογίας.....	54
3.4	Βασικά χαρακτηριστικά του Ελληνικού Φορολογικού Συστήματος.....	57
3.5.1	Φόροι στην περιουσία.....	60
3.5.2	Φόροι στην εργασία	68
3.5.3	Φόροι στην κατανάλωση.....	69
3.5.4	Φορολογία εισοδήματος των μισθωτών - συνταξιούχων	72
3.5.5	Φορολογία εισοδήματος των επιχειρήσεων.....	75

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ –

ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΓΝΩΜΗΣ

4.1	Εισαγωγή	78
4.2	Η κοινή γνώμη στο πλαίσιο της οικονομικής κρίσης	78
4.3	Αντιδράσεις – διαμαρτυρίες των πολιτών	81
4.4	Αδυναμίες του φορολογικού συστήματος.....	83

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας, ο σκοπός έγκειται στην αξιολόγηση της φορολογικής πολιτικής που έχει ασκήσει η ελληνική κυβέρνηση πριν και μετά την υπογραφή των μνημονίων. Συγκεκριμένα, πραγματοποιείται μία βιβλιογραφική έρευνα, που αποσκοπεί στην εξέταση της ελληνικής οικονομίας και στις μνημονιακές συμβάσεις που έχει υπογράψει η ελληνική κυβέρνηση. Ακόμη, στόχος της έρευνας είναι η παρουσίαση των βασικών χαρακτηριστικών της έλλειψης ρευστότητας του κράτους και όλων των δράσεων της χώρας για την αντιμετώπιση της κρίσης. Επιπρόσθετος σκοπός είναι η καταγραφή των χαρακτηριστικών γνωρισμάτων της επιβολής δυσβάσταχτης φορολογίας στους πολίτες και στις αντιδράσεις τους πάνω σε αυτό.

Όσον αφορά τη μεθοδολογία συγκέντρωσης των στοιχείων επικεντρώνεται κατά βάση στην δευτερογενή έρευνα. Η δευτερογενής έρευνα έγκειται στην αναζήτηση των θεωρητικών προσεγγίσεων, που προκύπτουν μέσα από την ανασκόπηση ελληνικών και ξενόγλωσσων άρθρων και μελετών. Ως προς τη συγκέντρωση των στοιχείων συνέβαλαν οι λέξεις – κλειδιά όπως οικονομική κρίση, μνημόνια, φορολογία, ρευστότητα, χρέος, κεφαλαιακός έλεγχος, μέτρα, αντιμετώπιση.

ABSTRACT

As part of the thesis, the purpose is to assess the tax policy has brought the Greek government before and after the signing of memoranda. Namely, a literature search performed, which aims to address the Greek economy and mnimoniakes contracts signed by the Greek government. Moreover, the aim of the research is to present the main features of the lack of liquidity of the state and all of the country's actions to address the crisis. An additional purpose is to record the characteristics of unbearable taxation attributes to citizens and the reactions on it.

Regarding the data collection methodology focuses primarily on secondary research. Secondary research is the search of theoretical approaches, arising through the review of Greek and foreign articles and studies. In collecting the data contributed words - keys as economic crisis, memoranda, tax, liquidity, debt, capital control measures, treatment.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα τελευταία χρόνια, η παγκόσμια κοινότητα αντιμετωπίζει την οικονομική κρίση, η οποία εκδηλώθηκε αρχικά στις Ηνωμένες Πολιτείες με επίκεντρο τις τραπεζικές επισφάλειες. Αποτελεί ένα παγκόσμιο φαινόμενο με διάφορες πτυχές, αίτια και αποτελέσματα, που σε ένα μεγάλο ποσοστό επηρεάζει το 90% του πληθυσμού της γης. Η χρηματοπιστωτική κρίση έγινε πιο αισθητή στις αναπτυγμένες χώρες, με δραματικές επιπτώσεις στο τραπεζικό σύστημα και στις επιχειρήσεις. Η οικονομική κρίση είχε ως αποτέλεσμα την μείωση των χρηματικών αποθεμάτων και γενικά του πλούτου των κοινωνιών από διάφορους λάθος χειρισμούς. Μέσα σε αυτή την κατάσταση, ελάχιστοι κατάφεραν να ξεφύγουν χωρίς να υποστούν κάποιες χρηματικές απώλειες (Malliaropoulos, 2010).

Εξαιτίας αυτής της κατάστασης, κινήθηκε το ενδιαφέρον να καταγραφούν όλα τα χαρακτηριστικά στοιχεία της κρίσης χρέους και των φορολογικών μέτρων που έχουν ληφθεί σε εγχώριο επίπεδο. Πρόκειται επομένως για ένα σημαντικό πρόβλημα, καθώς η κρίση χρέους έχει επηρεάσει τον τρόπο διαβίωσης ολόκληρης της κοινωνίας και έχει επιφέρει την επιβολή πολύ σκληρών μέτρων, τα οποία οφείλουν να καταβάλουν οι πολίτες. Επίσης, πρόκειται για ένα θέμα που απασχολεί μεγάλη μερίδα του κόσμου, αφού η φορολογική επιβάρυνση έχει δημιουργήσει ποικίλα ζητήματα στην οικονομική κατάσταση των πολιτών.

Όσον αφορά την διατύπωση του προβλήματος, όπως ήδη έχουμε αναφέρει η οικονομική κρίση επηρέασε στο έπακρο την αγορά. Πλέον, δεν υπάρχει η δυνατότητα για την απόκτηση μεγάλης περιουσίας, εξαιτίας της υψηλής φορολόγησης. Επίσης, η κρίση έχει επιφέρει και αύξηση της ανεργίας, γεγονός που καθιστά αδύναμους τους πολίτες να αποκτήσουν περισσότερα ακίνητα και έσοδα.

Η συγκεκριμένη εργασία αφορά την ανάλυση των μνημονιακών συμβάσεων και των προβλημάτων ρευστότητας που αντιμετώπισε η ελληνική κοινωνία. Αναλυτικότερα, η μελέτη στηρίζεται στην παρουσίαση των φορολογικών επιβαρύνσεων του κράτους προς τους Έλληνες πολίτες πριν και μετά την προσφυγή στα μνημόνια. Το ερευνητικό πεδίο του θέματος περιλαμβάνει την αξιολόγηση της έντυπης και διαδικτυακής βιβλιογραφίας. Επιπλέον, η μελέτη βασίζεται και στην

ανάλυση της στάσης και της συμπεριφοράς των πολιτών απέναντι στα φορολογικά μέτρα που λαμβάνει η ελληνική κυβέρνηση.

Το έναυσμα για την επιλογή αυτού του θέματος δόθηκε από την επιθυμία να ερευνηθεί κατά πόσο η φορολογία του κράτους επηρέασε αρνητικά τους πολίτες, ως προς την διαβίωση και την κάλυψη των αναγκών τους. Πρόκειται για ένα θέμα με ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς γίνεται λόγος για τις αντιδράσεις των πολιτών απέναντι στα σκληρά φορολογικά μέτρα που έχει επιβάλει η κυβέρνηση. Επίσης, κρίνεται πολύ επίκαιρο, καθώς αφορά για ένα γεγονός που συνεχίζει να επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την ευρύτερη κοινωνία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1.1 Εισαγωγή

Στα πλαίσια της οικονομικής κατάστασης που έχει βρεθεί σήμερα η χώρα μεγάλο ρόλο διαδραμάτισε η οικονομική κρίση που ξέσπασε εδώ και αρκετά χρόνια. Σαφέστατα, το ελληνικό κράτος ήρθε αντιμέτωπο με ποικίλα προβλήματα που έπρεπε να επιλυθούν άμεσα, έτσι ώστε να καταφέρει να ανταπεξέλθει στις υποχρεώσεις του. Μέσα από την σχετική βιβλιογραφία ανακύπτει το συμπέρασμα ότι, η οικονομική ύφεση λειτούργησε ως εμπόδιο στην κάλυψη των υποχρεώσεων του κράτους, εξαιτίας των αλλαγών που επέφερε η οικονομική κρίση (Mitrakos et al., 2011).

Κατά γενική ομολογία έχει εκτιμηθεί ότι, η κρίση στην ελληνική αγορά έχει χαρακτηριστεί ως μία ιδιαίτερα δύσκολη κατάσταση, καθώς ο επιχειρηματικός κόσμος έχει έρθει αντιμέτωπος με την συρρίκνωση των πωλήσεων του και κατ' επέκταση των εσόδων του. Επίσης, έχει βρεθεί αντιμέτωπος με μία πληθώρα οικονομικών υποχρεώσεων απέναντι στο κράτος, τις οποίες δεν είναι σε θέση να καλύψει. Έτσι λοιπόν, μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων βρέθηκε σε αδιέξοδο ή οδηγήθηκαν στο κλείσιμο των επιχειρήσεων τους (Σωκράτους, 2013).

Σε αυτό το σημείο αξίζει να καταγραφεί ότι, στην Ελλάδα, αλλά και σε άλλες χώρες της διεθνούς αγοράς, ο κόσμος δεν άντεχε όλο αυτό το βάρος και προχώρησε σε διαμαρτυρίες και αντιδράσεις, καθώς δεν μπορούσαν να διαχειριστούν αυτήν την τραγική κατάσταση που επικρατούσε. Μάταια όμως πραγματοποιήθηκαν αυτές οι διαμαρτυρίες, καθώς παρατηρείται ότι η κατάσταση στην εγχώρια οικονομία γινόταν ακόμη πιο επιβαρυντική. Στην Ελλάδα πλέον ο κόσμος πλέον άρχισε να εκφράζει χωρίς φόβο τις απόψεις του για την «κατάντια» της οικονομίας και να κατακρίνει ελεύθερα τις πολιτικές που ακολούθησαν οι εκάστοτε κυβερνήσεις (Buitter et al., 2011).

Ως οικονομική κρίση έχει χαρακτηριστεί εκείνο το φαινόμενο που δημιουργεί στην εσωτερική αγορά διάφορα προβλήματα, όπως έλλειψη ρευστότητας, και μία γενικότερη αρνητική πορεία του εκάστοτε κράτους. Με γνώμονα όλα όσα έλαβαν χώρα στην διεθνή σκηνή την περίοδο που ξέσπασε η οικονομική ύφεση, ο κόσμος

άρχισε να φοβάται για το μέλλον και να ανησυχεί για το πώς θα καταφέρει να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις του νέου οικονομικού περιβάλλοντος (Βαρουφάκης και συν., 2011).

Ωστόσο, παρατηρείται ότι η οικονομική κρίση έγινε αισθητή στις εκάστοτε αγορές με διάφορους τρόπους. Συγκεκριμένα, μεγάλο ρόλο έπαιξε η κατάσταση στην οποία βρισκόταν μία χώρα. Τα κύρια προβλήματα που σημειώθηκαν κατά την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης ήταν η επίδραση στην αγορά των μετοχών. Επίσης, δημιουργήθηκε ένας έντονος ανταγωνισμός μεταξύ των κρατών, στα πλαίσια της ισοτιμίας των εθνικών νομισμάτων. Ακόμη, μεγάλο ρόλο έπαιξε το γεγονός ότι πολλές χώρες προχώρησαν σε επενδύσεις σε άλλες χώρες, λαμβάνοντας δάνεια που δεν μπόρεσαν να καλύψουν. Έτσι, η κατάσταση οδηγήθηκε σταδιακά στην ύφεση του οικονομικού περιβάλλοντος (Malliaropoulos, 2010).

1.2 Το χρονικό της κρίσης

Προχωρώντας παρακάτω, παρατηρείται ότι οι οικονομικές δυσκολίες έκαναν την εμφάνιση τους στο εσωτερικό περιβάλλον των χωρών έγιναν αισθητές με ποικίλους τρόπους. Με άλλα λόγια, διακρίνεται ότι, στις αρχές της περιόδου του 2007, η οικονομική κατάσταση των διεθνών αγορών σημείωσε μία ιδιαίτερη ανάπτυξη και είχε πολύ σημαντικές συνέπειες. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, παρατηρείται ότι μεταξύ των περιόδων 2002-2007, η παγκόσμια αγορά έλαβε το πλεονέκτημα σημαντικών κερδών από τον υπερκαταναλωτισμό των πολιτών. Στα πλαίσια όλων αυτών, ενδείκνυται να σημειωθεί ότι την πενταετία αυτή η διεθνής οικονομική ανάπτυξη επέφερε κέρδη ύψους 55,6 τρισεκατομμύρια δολάρια. Σύμφωνα με τα κέρδη αυτά δημιουργήθηκε μία επιπρόσθετη ανάπτυξη στις εκάστοτε αγορές κατά 23,9% (Higgins et al., 2012).

Ωστόσο, όμως, ανεξάρτητα από όλα τα παραπάνω παρατηρείται ότι, στην διεθνή σκηνή, οι δραστηριότητες των χωρών σημείωσαν υψηλά μερίδια κέρδους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η ΕΕ, η οποία σημείωσε ποσοστιαία αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας κατά 29,9%. Ακολούθησαν σαφέστατα οι ΗΠΑ, με ποσοστό ύψους 25,3% για τις Η.Π.Α., ενώ σε χαμηλότερα επίπεδα κυμάνθηκε η Ινδία, η Ρωσία και η Βραζιλία με ποσοστό 13,1% έκαστος. Πρόκειται κυρίως για μία

ιδιαίτερα κατάσταση, όχι και τόσο ικανοποιητική διότι συνέβαλε στην συρρίκνωση των δραστηριοτήτων των αγορών γύρω από την απόκτηση περιουσιακών στοιχείων (Στράντζαλης, 2010).

Έχοντας κατά νου όλα τα παραπάνω, σταδιακά οι χώρες βρέθηκαν προ των πυλών της κρίσης, με αποτέλεσμα οι πολίτες να γίνονται «θύματα» των οικονομικών πρωτοβουλιών των εκάστοτε κρατών. Δυστυχώς πολλοί πολίτες εξέφραζαν τις ανησυχίες τους σχετικά με την κάλυψη των υποχρεώσεων τους, ενώ δεν ήταν λίγοι όσοι κινδύνευαν να χρεοκοπήσουν. Η αρνητική κατάσταση κυρίως στην Ελλάδα διογκώθηκε λόγω της λήψης υπέρογκων ποσών από τα πιστωτικά ιδρύματα (Mitrakos et al., 2011).

Αναλυτικότερα, στην Ελλάδα πριν από το ξέσπασμα της κρίσης, πολλοί ήταν εκείνοι που προχώρησαν σε κάποιο δάνειο από τις ελληνικές τράπεζες, βάζοντας υποθήκη ακόμη και τα ίδια τους τα σπίτια. Επίσης, τα πιστωτικά ιδρύματα, με σκοπό να αποκομίσουν όσο το δυνατόν περισσότερους τόκους, άρχισαν να εκδίδουν δάνεια για κάθε διευκόλυνση των πολιτών. Επίσης, άλλοι λάμβαναν πιστωτικές κάρτες χωρίς να υπάρχει αντίκρισμα για την αποπληρωμή τους (Βαρουφάκης και συν., 2011).

Με το ξέσπασμα της κρίσης «πάγωσαν» οι πληρωμές των δανείων και πολλοί βρέθηκαν να χρωστούν μεγάλα ποσά στις τράπεζες. Εκείνες με τη σειρά τους, άρχισαν να ανησυχούν για την πορεία τους, καθώς υπήρχε έντονη η αίσθηση ότι μπορεί να βρεθούν αντιμέτωπες με περιορισμένη ρευστότητα. Έτσι, δημιουργήθηκε η κρίση σε ολόκληρη την αγορά, με τους πολίτες να χρωστούν σε τράπεζες και σε κρατικούς φορείς (Ζόνζηλος, 2010).

1.3 Οι επιπτώσεις της κρίσης στην οικονομία

Μετά το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης σε ολόκληρη τη χώρα δημιουργήθηκαν πολύ σημαντικά προβλήματα, τα οποία επέφεραν πολύ άσχημες συνέπειες στην λειτουργία των τραπεζών, των επιχειρήσεων, αλλά και στο επίπεδο διαβίωσης της ευρύτερης κοινωνίας. Σύμφωνα με τη σχετική βιβλιογραφία, είναι εμφανές ότι μεγάλο ρόλο στην παρουσίαση οδυνηρών αποτελεσμάτων διαδραμάτισε

το γεγονός της ελαχιστοποίησης των εισοδημάτων των πολιτών. Πρόκειται για μία κατάσταση που επέφερε αλλαγές στην κοινωνική ευημερία της χώρας, αλλά και στην εμφάνιση της οικονομικής δυνατότητας των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων. Με άλλα λόγια, η κρίση λειτούργησε θετικά στο να βρεθούν πολλοί πολίτες αντιμέτωποι με την φτώχεια (Στράντζαλης, 2010).

Σε αυτό το σημείο είναι βασικό ακόμη να καταγραφεί ότι σχετικά με τα προβλήματα που προέκυψαν στην ελληνική οικονομία τα τελευταία χρόνια, δεν ήταν και τόσο άγνωστα. Συγκεκριμένα, τα οικονομικά προβλήματα στη διάρθρωση της ελληνικής αγοράς έγιναν αισθητά πριν ακόμα ξεσπάσει η κρίση. Μετά την αισθητή παρουσία της κρίσης, όλα τα προβλήματα άρχισαν να γίνονται εντονότερα και η ελληνική κοινωνία δεν ήταν πλέον σε θέση να τα επιλύσει. Με άλλα λόγια, οι συνέπειες που επέφερε η ύφεση είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με την κατάσταση στην οποία βρίσκονταν η χώρα πριν την κρίση. Επιπλέον, παρατηρείται ότι η ανώτερη και η μεσαία κοινωνική τάξη δεν έμεινε ανεπηρέαστη από την οικονομική κρίση. Εφόσον υπήρχαν οικονομικά προβλήματα στην αγορά δεν ήταν δυνατόν να συνεχίσουν να λαμβάνουν υψηλά εισοδήματα οι συγκεκριμένες τάξεις (Malliaropoulos, 2010).

Σε γενικές γραμμές όμως, οι επιδράσεις της οικονομικής ύφεσης ασκούν μεγάλη επιρροή προς:

- Το Διεθνές Εμπόριο
- Τα επίπεδα της ανεργίας
- Την αγροτική και κτηνοτροφική δραστηριότητα
- Τα εισοδήματα των πολιτών
- Τις τράπεζες, τις εταιρείες και τις επιχειρήσεις
- Την βιομηχανία – ναυτιλία (Χαρδούβελης, 2011).

Έτσι, λοιπόν, διακρίνεται ότι η οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται αρκετά ευάλωτη, καθώς δεν υπάρχει ανάπτυξη, ενώ το ύψος των υποχρεώσεων προς το δημόσιο τομέα έχει μεγιστοποιηθεί δραματικά. Επίσης, στα

πλαίσια της κρίσης διακρίνεται μία γενικότερη συρρίκνωση στα ελλείμματα του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών. Όλα αυτά έχουν φέρει τη χώρα αντιμέτωπη με την ελλιπή σταθερότητα και ανάπτυξη των αγορών. Επιπλέον, παρατηρείται ακόμη, ότι λόγω των οικονομικών δυσκολιών που αντιμετώπιζε η χώρα, κατέληξε στην σύναψη δανείων από την Τρόικα. Ωστόσο, αυτή η επιλογή της κυβέρνησης δημιούργησε επιπρόσθετα προβλήματα στους Έλληνες πολίτες και ανησυχία για το μέλλον της χώρας (Higgins et al., 2012).

Προχωρώντας στην περίπτωση του κλάδου των επιχειρήσεων στην Ελλάδα, παρατηρείται ότι η συγκεκριμένη κατάσταση συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό στην συρρίκνωση του τζίρου τους και στον περιορισμό του κύκλου εργασιών τους. Βασικό στοιχείο που λειτούργησε αρνητικά και οδήγησε πολλές επιχειρήσεις να βάλουν λουκέτο ήταν η υψηλή φορολογική επιβάρυνση από τη μεριά του κράτους. Οι επιχειρήσεις δεν ήταν σε θέση να καλύψουν τις βασικές υποχρεώσεις τους, πόσο μάλλον τη νέα φορολογία. Ακόμη, κάποιες από αυτές πριν την κρίση προχώρησαν στην λήψη κάποιου δανείου, το οποίο πλέον δεν ήταν σε θέση να καλύψουν (Mitrakos et al., 2011).

Σαφέστατα, η κατάσταση που επικράτησε, δεν θα μπορούσε να μην επηρεάσει τον τομέα της απασχόλησης. Ειδικότερα, λόγω αδυναμίας καταβολής μισθών, τόσο από τη μεριά του κράτους όσο και από τη μεριά των ιδιωτικών επιχειρήσεων πολλοί εργαζόμενοι απολύθηκαν και δεν κατάφεραν να βρουν άμεσα εργασία. Αυτό είχε συνέπεια και στην πορεία της αγοράς, διότι με δεδομένη την οικονομική επιφάνεια των πολιτών περιορίστηκαν οι αγορές και οι καταναλωτές στράφηκαν περισσότερο στα προς το ζην αγαθά (Economidou et al., 2013).

Το γεγονός των απολύσεων όμως πολλών εργαζομένων οδήγησε στην μεγιστοποίηση των επιπέδων της ανεργίας. Δυστυχώς στην Ελλάδα παρατηρείται ότι η ανεργία μεγεθύνεται δραματικά, φτάνοντας σήμερα 24,6%. Πρόκειται για ένα ποσοστό που ξεπερνά τους δείκτες των υπολοίπων χωρών – μελών της ΕΕ. Επομένως, δεν μπορεί να λειτουργήσει τίποτα στη χώρα, όταν μία μεγάλη μερίδα της κοινωνίας έχει χάσει τη δουλειά της και κινδυνεύει να βρεθεί στο δρόμο λόγω της αδυναμίας αποπληρωμής των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων. Όταν ένας πολίτης με μία χρόνια

εμπειρία σε κάποιο τομέα βρεθεί εκτός εργασίας, δεν μπορεί να βρει εύκολα εργασία, καθώς παίζει ρόλο η ηλικία και οι γνώσεις που διαθέτει (Χαρδούβελης, 2011).

Μέσα από την ανάλυση του χρηματοπιστωτικού συστήματος μπορεί να καταγραφεί ότι το βασικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν είναι η χαμηλή ρευστότητα, γεγονός που αποδεικνύει ότι το σύστημα δεν ήταν καθόλου υγιές. Επίσης, στην όλη κατάσταση συνέβαλε το γεγονός των πιεστικών συμπεριφορών των εκπροσώπων των διεθνών πιστωτικών ιδρυμάτων και αγορών. Οι ελληνικές τράπεζες δεν θέλησαν να πάρουν κάποιο ρίσκο με σκοπό να ενισχύσουν την λειτουργία τους και να γίνουν βιώσιμες (Buitter et al., 2011).

Τα πιστωτικά ιδρύματα έφτασαν στο σημείο να μετρούν υπέρογκα ποσά ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων, τα οποία δεν υπήρχε καμία προοπτική να τα λάβουν. Σε συνάρτηση με όλα αυτά, προστέθηκε στα προβλήματα των επιχειρήσεων η αποπληρωμή των ασφαλιστικών τους υποχρεώσεων. Κάποιες επιχειρήσεις που διατηρούσαν ένα προσωπικό προχώρησαν σε απολύσεις, με σκοπό να μειωθούν οι υποχρεώσεις τους προς τα ασφαλιστικά ταμεία. Ακόμη, η καταβολή της προσωπικής του ασφάλειας ήταν για πολλές επιχειρήσεις αδύνατη, καθώς τα ποσά ήταν ιδιαίτερα υψηλά και δεν ήταν σε θέση να καλύψουν. Έτσι, έφτασαν στο σημείο να χρωστούν και στα ταμεία τους, γεγονός που επιβάρυνε περισσότερο την ελληνική οικονομία (Malliaropoulos, 2010).

Ωστόσο, όμως ανεξάρτητα από τις δραστηριότητες τους στην ελληνική αγορά, τα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα έπρεπε να εξετάζουν κάθε κίνηση τους σε εκείνες τις χώρες που διατηρούσαν υποκαταστήματα. Αυτό έγινε προκειμένου να βρεθούν αντιμέτωπα με επιπρόσθετα προβλήματα ρευστότητας και βιωσιμότητας. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, τα κύρια προβλήματα που αντιμετώπισαν οι τράπεζες στην Ελλάδα ήταν ότι δεν κατάφεραν να διατηρήσουν στο χαρτοφυλάκιο τους τα ομόλογα, εν αντιθέσει με άλλα πιστωτικά ιδρύματα άλλων χωρών που αντιμετώπιζαν ανάλογα προβλήματα ρευστότητας, βιωσιμότητας και φερεγγυότητας. Ουσιαστικά, διακρίνεται ότι τα συγκεκριμένα ομόλογα περιόρισαν αρκετά το ύψος των τιμών τους, λόγω της ύφεσης (Economou et al., 2013).

Βασικό στοιχείο που επηρέασε τα ελληνικά νοικοκυριά την περίοδο της κρίσης ήταν φυσικά η μεγέθυνση του ύψους των τιμών του πετρελαίου. Προκειμένου να κερδίσουν κάποιοι μεγάλα μερίδια έφτασαν στο σημείο να ισοσκελίσουν τις τιμές του πετρελαίου με εκείνες της βενζίνης. Αυτό είχε τεράστιο αντίκτυπο στην γενικότερη αγορά, καθώς όλα περιστρέφονται γύρω από μία αλυσίδα. Με άλλα λόγια, όταν αυξάνεται η τιμή του πετρελαίου δεν μπορεί να μην αυξηθεί και η τιμή στα προϊόντα και στις υπηρεσίες (Collignon, 2011).

Μέσα στην όλη κατάσταση έρχεται να προστεθεί ακόμη ένα σημαντικό πρόβλημα στην ελληνική αγορά. Συγκεκριμένα, πρόκειται για την ύπαρξη πολλών απούλητων ακίνητων περιουσιακών στοιχείων. Πριν από το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης, οι εταιρείες που αναλάμβαναν την κατασκευή κατοικιών έφτασαν στο σημείο να δημιουργήσουν πολλά διαμερίσματα, τα οποία δεν κατάφεραν να πουλήσουν ποτέ λόγω της κρίσης. Οι εταιρείες αυτές έφτασαν στο σημείο να χρωστούν σε τράπεζες, καθώς πραγματοποιούσαν τις κατασκευές με τη λήψη δανείων. Ωστόσο, προκειμένου να καταφέρουν να τα πουλήσουν προχώρησαν στην συρρίκνωση των τιμών, γεγονός όμως που δεν επηρέασε τους πολίτες. Ειδικότερα, οι πολίτες λόγω της υψηλής φορολογίας που επιβάλλει σήμερα στην ακίνητη περιουσία αποφεύγει την αγορά επιπρόσθετης κατοικίας (Higgins et al., 2012).

Ως προς την βαθιά ύφεση στην οποία βρίσκεται η ελληνική αγορά ακινήτων και οι ελληνικές κατασκευαστικές εταιρείες οι βασικές αιτίες είναι κατά κύριο λόγο η πτώση της οικοδομικής δραστηριότητας, η διαχρονική αύξηση της ανεργίας στους τομείς των κατασκευών. Αυτό είχε τεράστια συνέπεια στην ύπαρξη ρευστότητας στην ευρύτερη αγορά. Σύμφωνα με μία μελέτη που πραγματοποιήθηκε το 2010, οι λόγοι που επέφεραν την ύφεση στον κλάδο των ακινήτων είναι:

1. *«Αδυναμία των πολιτών να προβούν στην αγορά ακίνητης περιουσίας.*
2. *Περιορισμός των στεγαστικών δανείων από τα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα, γεγονός που καθιστά δύσκολη την ανεύρεση χρημάτων από τους αγοραστές ακινήτων.*

3. *Περιορισμός του ενδιαφέροντος των καταναλωτών να προβούν στην αγορά ακινήτου.*
4. *Περιορισμός της ζήτησης νεόδμητων διαμερισμάτων, λόγω του ότι οι πολίτες καταβάλλονταν από έντονα συναισθήματα φόβου για το μέλλον της οικονομικής τους κατάστασης.*
5. *Επιβολή δυσβάσταχτης φορολογίας επί της ακίνητης περιουσίας των πολιτών.*
6. *Μεγιστοποίηση της φορολογίας μετά από πρόθεση του ιδιοκτήτη να προβεί σε μεταβιβάσεις ακινήτων με γονική παροχή, κληρονομιά και δωρεά.*
7. *Αδυναμία από την πλευρά των κατασκευαστικών εταιρειών να αποπληρώσουν δάνεια προηγούμενων ετών.*
8. *Η κακή ψυχολογία που επικρατεί στην αγορά ακινήτων.*
9. *Οι οφειλές του Δημοσίου προς τις κατασκευαστικές και εργοληπτικές επιχειρήσεις, που απορρέουν από τις εργολαβικές συμβάσεις.*
10. *Οι καθυστερήσεις που παρατηρούνται σε έργα παραχώρησης, λόγω τεχνικών εκκρεμοτήτων και περιβαλλοντικών ζητημάτων.*
11. *Η ακύρωση έργων υποδομής που είχαν δημοπρατηθεί παλαιότερα» (Βλάμης, 2010).*

1.4 Η κρίση του δημοσίου χρέους

Προχωρώντας παρακάτω είναι γεγονός ότι, η ύφεση σε ολόκληρη την διεθνή αγορά δημιούργησε την αίσθηση στις χώρες να προβούν άμεσα στην αντιμετώπιση των κυριότερων προβλημάτων. Ουσιαστικά, φαίνεται ότι η κατάσταση κυρίως στην Ελλάδα, αλλά και σε άλλες χώρες, φαίνεται να αντιμετωπίστηκε μετά την λήψη δανειακών συμβάσεων με την Τρόικα. Παρόλα αυτά, διακρίνεται ότι, ετησίως η τα προβλήματα στις οικονομίες των χωρών αντί να περιορίζονται μεγιστοποιούνται και

δημιουργείται ένας φαύλος κύκλος έντονων επιδράσεων. Σε πρώτη φάση, τα προβλήματα φαίνεται να αντιμετωπίστηκαν με τη συμβολή του δημοσίου τομέα, ο οποίος σήμερα είναι υπερχρεωμένος, από την ανυπότακτη καταπάτηση και εκμετάλλευση του. Σαφώς στην όλη κατάσταση το μεγαλύτερο μερίδιο ευθύνης φέρει το κράτος, το οποίο οδήγησε τη χώρα σταδιακά στο «χείλος του γκρεμού» (Malliaropoulos, 2010).

Επιπλέον, μπορεί να καταγραφεί ότι σταδιακά σημειώθηκε μία άνοδος των δημοσίων εξόδων του κράτους, προκειμένου να δοθούν λύσεις στα προβλήματα του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Κατά γενική ομολογία, η παρούσα κατάσταση επέφερε νέα προβλήματα και κρίση στην εγχωρία αγορά. Ωστόσο, όμως, είναι βασικό να καταγραφεί ότι συρρίκνωση του δημοσιονομικού ελλείμματος στις χώρες της ΕΕ δεν φαίνεται να περιορίστηκε μόνο στις στρατηγικές επίλυσης των προβλημάτων που είχαν ανακύψει στον δημόσιο τομέα. Έτσι, λοιπόν, πολλά κράτη φαίνεται να βρέθηκαν στο όριο της φτώχεια, εφόσον το δημόσιο χρέος ξεπερνούσε το 140% του ΑΕΠ (Higgins et al., 2012).

Με γνώμονα όλα όσα έχουν καταγραφεί παραπάνω, το ύψος των τιμών των κρατικών ομολόγων όλων των κρατών δεν είχε εκτιμηθεί ότι θα έφτανε στο μέλλον στο ίδιο επίπεδο. Ως αποτέλεσμα της κατάστασης αυτής ήταν σαφώς το γεγονός ότι μία μεγάλη μερίδα των χωρών του κόσμου, όπως και η Ελλάδα βρέθηκε αντιμέτωπη με το ενδεχόμενο χρεοκοπίας. Αυτό συνέβη περισσότερο σε περιπτώσεις όπου οι αγορές εκτιμούν πως το πρόβλημα της οικονομίας έγκειται στην αξιοπιστία και όχι στην περιορισμένη χαμηλή ρευστότητα (Economou et al., 2013).

Όσον αφορά την κατάσταση σε άλλες χώρες, το δημόσιο χρέος τους διατηρούσε μία αρνητική πορεία. Σχετικά με τα στοιχεία της βιβλιογραφίας παρατηρείται πως το δημόσιο χρέος έχει φτάσει στο 14% του συνόλου των επικείμενων χρηματοπιστωτικών απαιτήσεων. Ειδικότερα, υπολογίζεται ότι μία συρρίκνωση της τάξεως του 50% των ανάλογων χρηματοπιστωτικών απαιτήσεων δεν συνδέεται παράλληλα με την συρρίκνωση του δημοσίου χρέους (Juncker et al., 2010).

Σε γενικές γραμμές, τη συρρίκνωση αυτή είχαν τη δυνατότητα να αντιμετωπίσουν οι χώρες με τη βοήθεια του Ευρωπαϊκού Χρηματοπιστωτικού

Συστήματος και της ΕΚΤ. Στην περίπτωση όμως του ελληνικού κράτους και των οικονομικών προβλημάτων που έχουν ανακύψει, κλήθηκαν οι κυβερνήσεις να στραφούν προς οικονομική βοήθεια από χώρες της ΕΕ, έτσι ώστε να ορθοποδήσει η αγορά και να υπάρξει ανάπτυξη (Moravcsik, 2012).

1.5 Εναλλακτικά σχέδια δράσης ενάντια στη κρίση

Σε αυτό το σημείο, στα εναλλακτικά σχέδια δραστηριοποίησης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων τέθηκε στο τραπέζι των συζητήσεων το ενδεχόμενο αποχώρησης κάποιων κρατών, όπου εκτίμησαν οι χώρες της ΕΕ ότι δεν μπορούν να ανταποκριθούν στις δυσκολίες. Αυτό συνέβη καθώς οι ισχυρές χώρες της ΕΕ θέλησαν να βοηθήσουν κυρίως εκείνες τις χώρες που διαθέτουν κάποιο δυνατό πλεονέκτημα. Στο πλαίσιο των εναλλακτικών λύσεων που εκτιμήθηκαν περικλείονται ακόμη και επιλεκτικές συγχωνεύσεις των θυγατρικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σε συγκεκριμένες χώρες (Buitter et al., 2011).

Με τη συμβολή των επιλεκτικών συγχωνεύσεων, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα κατάφεραν κατά κάποιο τρόπο να συσπειρώσουν τα δίκτυα τους και οδηγήθηκαν στο κλείσιμο καταστημάτων. Επιπλέον, πολλά από αυτά τα ιδρύματα προχώρησαν στον περιορισμό των εξόδων τους πραγματοποιώντας μειώσεις προσωπικού (Malliaropoulos, 2010).

Σε γενικές γραμμές, μπορεί να καταγραφεί ότι η κατάσταση που επικρατεί μέχρι και σήμερα σε πολλές χώρες απαιτεί έναν ανασχεδιασμό. Έτσι λοιπόν, βάσει αυτού του ανασχεδιασμού προτείνεται να διαμορφωθούν νέες και ευέλικτες λύσεις, που θα δώσουν ανάσα τόσο στα πιστωτικά ιδρύματα, όσο και στις επιχειρήσεις και την κοινωνία. Ο ανασχεδιασμός καλό είναι να στηριχθεί σε μεθόδους, που θα μπορούν να προσαρμόζονται ανάλογα με το κλίμα που επικρατεί στο επιχειρησιακό περιβάλλον (Economidou et al., 2013).

Εν κατακλείδι, αν ληφθεί υπόψη ο σχετικός ανασχεδιασμός, οι χώρες θα παρουσιάσουν βελτίωση στην οικονομία τους και θα καταφέρουν να προχωρήσουν στην αποτελεσματική παραγωγή των προϊόντων, διαμορφώνοντας πιο ικανοποιητικές τιμές. Ακόμη, πολλοί επιχειρηματίες μπορούν να επικεντρωθούν κυρίως στην

διαμόρφωση προϊόντων με άρτια ποιότητα, έτσι ώστε να καλυφθούν σε μεγαλύτερο βαθμό οι ανάγκες των πολιτών (Higgins et al., 2012).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΤΑ ΜΝΗΜΟΝΙΑ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΟΥ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.1 Τα χαρακτηριστικά των Μνημονίων

2.1.1 Ορισμός

Με τον όρο Μνημόνιο καλείται ένα έγγραφο ή μία συμφωνία που έχει υπογραφεί από τα ενδιαφερόμενα μέλη που την διαμορφώνουν. Πρόκειται λοιπόν για έναν όρο που χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά τη περίοδο του 2010, όταν η ελληνική κυβέρνηση κατέφυγε σε ξένο δανεισμό από την Τρόικα (ΔΝΤ, ΕΕ, ΕΚΤ). Ο δανεισμός αυτός περιλάμβανε κάποιους συγκεκριμένους όρους που απαιτούσαν οι εταίροι από την Ελλάδα, τους οποίους διαμόρφωσαν σε ένα επίσημο έγγραφο. Το έγγραφο αυτό αποτελεί το Μνημόνιο (Επαμεινώνδα, 2010).

Σύμφωνα με αυτό, περιλαμβάνει όλες εκείνες τις αποφάσεις που πρέπει να πάρει η κυβέρνηση, προκειμένου να ανταπεξέλθει στις υποχρεώσεις της προς τους εταίρους. Συγκεκριμένα, το Μνημόνιο καταγράφει τα μέτρα που οφείλει να επιβάλλει η κυβέρνηση στην ελληνική κοινωνία, όπως μειώσεις συντάξεων και μισθών, απολύσεις εργαζομένων του δημοσίου τομέα, αύξηση του ΦΠΑ, επιβολή επιπρόσθετων φορολογικών επιβαρύνσεων, κ.λπ.. Με άλλα λόγια, το Μνημόνιο αποτελεί μία έκθεση στην οποία παρατίθενται όλες οι προτάσεις της Τρόικα, σχετικά με όλα όσα πρέπει να γίνουν στην ελληνική οικονομία (Peterson, 2012).

2.1.2 Το χρονικό πλαίσιο προς το 1^ο μνημόνιο

Η περίοδος διακυβέρνησης της Ελλάδας κατά την οποία ξέσπασε η κρίση στις αγορές χαρακτηρίζεται ως η πιο δύσκολη, εξαιτίας της ιδιαιτερότητας των προβλημάτων που προέκυψαν. Τα προβλήματα αυτά σαφώς, οδήγησαν το ελληνικό κράτος σε πολιτικές αποφάσεις που δεν έγιναν αποδεκτές από ένα μεγάλο μέρος των πολιτών της χώρας (Economidou et al., 2013).

Ειδικότερα, τη περίοδο του 2010 ο τότε υπουργός Οικονομικών υπέγραψε τη Δανειακή Σύμβαση της Ελλάδας. Ως προς αυτήν την πρωτοβουλία αφορούσε κυρίως μια συμφωνία χορήγησης ενός δανείου (80 δις €) από το ΔΝΤ, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και τις χώρες - μέλη της Ζώνης του Ευρώ. Ως επί το πλείστον, ο υπουργός Οικονομικών εκείνης της περιόδου, είχε την πλήρη δικαιοδοσία να υπογράψει για λογαριασμό της χώρας χωρίς την ακύρωση των συμβάσεων από την Ελληνική Βουλή. Ωστόσο όμως, είχε προηγηθεί η κύρωση από τη Βουλή του Μνημονίου, που αφορούσε τα όλα εκείνα τα μέτρα που θα λαμβάνονταν με σκοπό να χρηματοδοτηθεί η χώρα (Peterson, 2012).

Λίγο καιρό αργότερα, τη στιγμή που ήταν πρόεδρος του ΔΝΤ ο Στρος Καν, είχαν αποκαλυφθεί όλοι οι όροι γύρω από τη συμφωνία της ένταξης της Ελλάδας στο ΔΝΤ. Πρόκειται για μία συμφωνία, η οποία είχε αποφασιστεί κρυφά με την ελληνική κυβέρνηση, που υποστήριζε ότι θα καταβάλει κάθε προσπάθεια έτσι ώστε να μην ανατρέξει η χώρα σε ξένο δανεισμό (Χαρδούβελης, 2008).

Άσχετα από τη γενικευμένη δυσαρέσκεια του λαού, τα σκληρά μέτρα λιτότητας και η ασυνέπεια της κυβέρνησης, δεν έπαψε το ελληνικό κράτος να επιμένει ότι η δανειακή σύμβαση θα σώσει την Ελλάδα από τη χρεοκοπία. Όσον αφορά τις εκτιμήσεις των αναλυτών φαίνεται να δίστανται, λόγω του ότι έχει δοθεί έντονη κριτική για την κυβερνητική διαχείριση, την παραχώρηση της εθνικής κυριαρχίας και την ελλιπή δυναμική διαπραγμάτευση από την ελληνική κυβέρνηση (Economou et al., 2013).

Παρόλα ταύτα, είναι γνωστό πως η χώρα δεν ήταν σε θέση να καλύψει τις ταμειακές ανάγκες της, με αποτέλεσμα η προσφυγή στο ΔΝΤ να αποτελεί "μονόδρομο". Επιπροσθέτως, πολύ άσχημη χαρακτηρίστηκε η κριτική που ασκήθηκε τόσο για την απρόθυμη και προβληματική εφαρμογή του Μνημονίου από το ελληνικό κράτος, όσο και για την ικανότητα του σχεδίου να οδηγήσει την χώρα στην κατάρρευση (European Commission, 2010).

2.1.3 Χρηματοδότηση από τον «Μηχανισμό Στήριξης»

Την περίοδο της άνοιξης του 2010, η ελληνική κυβέρνηση υπό την αιγίδα του πρωθυπουργού Γεωργίου Παπανδρέου αιτήθηκε €80δισ από τις υπόλοιπες (15) χώρες του Ευρώ και €30δισ από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ). Συγκεκριμένα, την εν λόγω στην αίτηση περιλαμβάνονταν τρία συνημμένα μνημόνια:

1. Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής" (ΜΟΧΠ),
2. "Τεχνικό Μνημόνιο Συνεννόησης" (ΤΜΣ) και
3. "Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής" (ΣΠΟΠ).

Πρώτο πακέτο οικονομικών μέτρων

Η κυβέρνηση της Ελλάδας, ενώ βρισκόταν στην Ελβετία για το ετήσιο Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ του ασκήθηκαν έντονες πιέσεις από ξένους ηγέτες για άμεση λήψη μέτρων. Έτσι λοιπόν στη συνέχεια έγινε η ανακοίνωση της λήψης νέων μέτρων για τον δημόσιο τομέα. Οι αποφάσεις που έλαβε αφορούσαν κυρίως την μείωση των μισθών, περικοπές επιδομάτων 10%, περικοπές υπερωριών και οδοιορικών. Από τις εν λόγω ανακοινώσεις του πρωθυπουργού δημιουργήθηκαν πολλές αντιδράσεις και απεργίες των εργαζομένων κάθε τομέα απασχόλησης (Στράντζαλης, 2010).

Δεύτερο πακέτο οικονομικών μέτρων

Στη συνέχεια, μετά από κάποιο χρονικό διάστημα ο πρωθυπουργός εξέφρασε στις ομιλίες του την αδυναμία της χώρας να προβεί στην καταβολή των πληρωμών. Η μόνη λύση, όπως είχε ανακοινώσει βασιζόταν στην λήψη επιπρόσθετων μέτρων λιτότητας, τα οποία χαρακτηρίστηκαν ιδιαίτερα σκληρά για την εποχή (Η Καθημερινή, 2011). Ως επί το πλείστον, τα νέα οικονομικά μέτρα που έλαβε υπόψη της η κυβέρνηση ήταν:

- Άνοδος του ΦΠΑ από 4,5 στο 5%, από 9 στο 10%, από 19 στο 21%.

- Άνοδος 15% στον φόρο της βενζίνης.
- Επιβολή επιπλέον 10% έως 30% στους (ήδη υπάρχοντες) φόρους εισαγωγής επί της αξίας των περισσότερων εισαγόμενων αυτοκινήτων.
- Επαναφορά τεκμηρίων διαβίωσης σε όλα ανεξαιρέτως τα αυτοκίνητα.
- Επέκταση των τεκμηρίων διαβίωσης σε όλα ανεξαιρέτως τα ακίνητα.
- Μείωση 30% στα δώρα Χριστουγέννων, Πάσχα, αδειάς.
- Μείωση 12% σε όλα τα επιδόματα του Δημοσίου.
- Μείωση 7% στις αποδοχές υπαλλήλων ΔΕΚΟ, ΟΤΑ, ΝΠΙΔ (Χαρδούβελης, 2011).

Μνημόνιο και τρίτο πακέτο οικονομικών μέτρων

Παρά τις δράσεις της κυβέρνησης και τα μέτρα που έλαβε, δεν κατάφερε να βελτιώσει τη θέση της χώρας στην παγκόσμια αγορά. Αυτό είχε ως συνέπεια, μετά από ένα μήνα περίπου να καταφύγει σε επιπρόσθετη στήριξη από την Τρόικα. Σχετικά με την ανακοίνωση της προσφυγής στον μηχανισμό στήριξης, η χώρα οδηγήθηκε ξανά στην υπογραφή του μνημονίου με το ΔΝΤ και την ΕΕ, για τα μέτρα που ήταν ανάγκη να ληφθούν υπόψη, με σκοπό να τεθεί σε ενεργοποίηση ο μηχανισμός στήριξης (Collignon, 2011). Σχετικά με το διάγγελμα της τότε κυβέρνησης τα κύρια μέτρα που ανακοινώθηκαν προέβλεπαν:

- Αντικατάσταση του 13ου και 14ου μισθού των δημοσίων υπαλλήλων με επίδομα 500 Ευρώ σε όλους όσους έχουν αποδοχές μέχρι 3.000 Ευρώ και πλήρης κατάργησή των δύο μισθών για μεγαλύτερες αποδοχές.
- Αντικατάσταση 13ης και 14ης σύνταξης με επίδομα 800 Ευρώ για συντάξεις ως 2500 Ευρώ.
- Αύξηση του υψηλού συντελεστή ΦΠΑ από 21% σε 23%, του μεσαίου από 10% σε 11% (από 1η Ιουλίου 2010) και από 11% σε 13% (από 1η Ιανουαρίου 2011) και αντίστοιχα του χαμηλού στο 6,5% (από 1η Ιανουαρίου 2011).

- Αύξηση στον ειδικό φόρο κατανάλωσης σε καύσιμα, τσιγάρα και ποτά κατά 10%
- Αύξηση στις αντικειμενικές τιμές ακινήτων
- Επιπρόσθετη περικοπή επιδομάτων 8% στα επιδόματα των δημοσίων υπαλλήλων και 3% στους υπαλλήλους των ΔΕΚΟ όπου δεν υπάρχουν επιδόματα.
- Πρόσθεση ενός επιπλέον 10% στους φόρους εισαγωγής επί της αξίας των περισσότερων εισαγόμενων αυτοκινήτων (Βαρουφάκης και συν., 2011).

Ακόμη, εντός του εν λόγω νομοσχεδίου περιλαμβάνονταν επιπρόσθετες αλλαγές στην απασχόληση με μεγιστοποίηση του ορίου απολύσεων και ελαχιστοποίηση του κατώτατου μισθού. Επίσης, στο ασφαλιστικό ήταν ανάγκη να αυξηθεί το όριο ηλικίας για την συνταξιοδότηση των γυναικών στον δημόσιο τομέα (Ζόνζηλος, 2010).

Μετά την ανακοίνωση των νέων μέτρων της κυβέρνησης Παπανδρέου πραγματοποιήθηκαν πανελλαδικές απεργίες και έκφραση της δυσαρέσκειας των πολιτών από τα ΜΜΕ. Ωστόσο, όμως το νέο μνημόνιο υπερψηφίστηκε από 172 βουλευτές, ενώ όλοι όσοι ήταν κατά διαγράφονταν από το βουλευτικό δυναμικό της χώρας (Economidou et al, 2013).

Συνταγματικότητα

Στα πλαίσια διερεύνησης της αξιοπιστίας και της εγκυρότητας των νέων μέτρων που έλαβε υπόψη ο Γεώργιος Παπανδρέου ήρθαν σε αντίθεση με τους όρους και τις προδιαγραφές του Συντάγματος. Συγκεκριμένα η σύναψη των Μνημονίων περιλάμβανε αντισυνταγματικές διατάξεις, όπως:

- η εξουσιοδότηση του Υπουργού Οικονομικών να υπογράφει εκ μέρους της Ελληνικής Δημοκρατίας χωρίς την έγκριση της Βουλής (Ν.3845/2010 και Ν.3847/2010),

- ο η παραίτηση της Ελλάδας από κάθε ασυλία σε περίπτωση αδυναμίας αποπληρωμής αυτού του δανείου ή προηγούμενων δανείων (Νόμος 3845/2010).

Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω, το κύριο αντισυνταγματικό χαρακτηριστικό έγκειται στην δανειακή σύμβαση και όχι στο μνημόνιο, καθώς υπογράφηκε έμμεσα χωρίς την έγκριση των 3/5 της ελληνικής Βουλής, πράγμα που έγινε εις βάρος της Ελλάδας.

2.1.4 Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015

Μέσα στο διάστημα από την ψήφιση του 3^{ου} πακέτου μέτρων και της πανελλήνιας απεργίας δεν υπήρξαν κάποιες πολύ αξιοσημείωτες συλλογικές αντιδράσεις. Έτσι λοιπόν, η κυβέρνηση προανήγγειλε μέτρα που δημιούργησαν έντονες αντιδράσεις στους επαγγελματικούς κλάδους. Οι πιο σημαντικές αντιδράσεις γύρω από το άνοιγμα του επαγγέλματος των ιδιοκτητών φορτηγών, την κατάργηση του καμποτάζ των ναυτεργατών, των υπαλλήλων των ΜΜΜ, τις μειώσεις στις αποδοχές τους και την περικοπή των θέσεων απασχόλησης των υπαλλήλων αρχαιολογικών χώρων (Collignon, 2011).

Την περίοδο του καλοκαιριού του άρχισαν να γίνονται αισθητές οι συνέπειες των μέτρων. Αναλυτικότερα τα επίπεδα της ανεργίας και του πληθωρισμός σημείωσαν μεγάλη άνοδο, ενώ από την πλευρά των μικρομεσαίων επιχειρήσεων άρχισε να ελαχιστοποιείται δραματικά ο τζίρος τους. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να κλείσουν πολλές επιχειρήσεις. Στις 9 Δεκεμβρίου 2010 η κυβέρνηση γνωστοποίησε στη Βουλή το πολυνομοσχέδιο που αφορούσε τα εργασιακά και τις ΔΕΚΟ. Πιο ειδικά, το εν λόγω νομοσχέδιο αφορούσε ρυθμίσεις γύρω από την ενίσχυση των επιχειρησιακών συμβάσεων κατά των κλαδικών, με μοναδικό περιορισμό στις αποδοχές της εθνικής συλλογικής σύμβασης (Peterson, 2012).

Ουσιαστικά μέσα από την διαμόρφωση του συγκεκριμένου πολυνομοσχεδίου της κυβέρνησης, κάθε σύμβαση είναι δυνατόν να καταγγελθεί χωρίς προειδοποίηση και χωρίς να είναι απαραίτητη η αποζημίωση απόλυσης. Επιπροσθέτως, το νομοσχέδιο προσδιόριζε ως πλαφόν τα 4.000 Ευρώ στις μικτές αποδοχές των

εργαζομένων στις ΔΕΚΟ και την ελαχιστοποίηση κατά 10% των αποδοχών που ξεπερνούσαν τα 1.800 Ευρώ. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, το πολυνομοσχέδιο αυτό έγινε δεκτό από τους βουλευτές της κυβέρνησης. Κατά γενική ομολογία, η περίοδος του 2010 έκλεισε με το χρέος να έχει φτάσει πλέον το 142,8% του ΑΕΠ και το έλλειμμα στο 10,5%, ενώ ελληνική η οικονομία σημείωσε πτώση κατά 4,5% (Farley et al., 2015).

Πίνακας 1: Ιστορία του ελληνικού χρέους και των ελλειμμάτων (1999-2014)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Δημόσιο χρέος (δισεκατομμύρια €)	118.6	141.0	151.9	159.2	168.0	183.2	195.4	224.2	239.3	263.3	299.7	329.5	355.7	344.6	347.6	349.3
ποσοστό του ΑΕΠ (%)	94.9	104.4	104.7	102.6	98.3	99.8	101.2	107.5	107.2	112.9	129.7	148.3	170.6	176.7	188.4	188.9
Ανάπτυξη (%)	3.4	4.5	4.2	3.4	5.9	4.4	2.3	5.5	3.5	-0.2	-3.1	-4.9	-7.1	-6.0	-4.2	0.6
Έλλειμμα (% GDP)	3.1	3.7	4.5	4.8	5.7	7.6	5.5	5.7	6.5	9.8	15.6	10.7	9.4	6.8	5.5	4.6

Πηγή: Eurostat, 2015

Ένα χρόνο αργότερα, οι αντιδράσεις της ελληνικής κοινωνίας λόγω της οικονομικής κρίσης ήταν έντονες και άρχισαν να εκφράζονται μέσα από έντονες αποδοκimasίες προς τους πολιτικούς σε δημόσιους χώρους. Μέσα στο εν λόγω διάστημα ξεκίνησαν να διαμορφώνονται νέα κινήματα πολιτών που δεν αφορούσαν πολιτικά κόμματα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το κίνημα «Δεν πληρώνω», το οποίο έκανε αισθητή την παρουσία του, καθώς τα μέλη του δεν δέχονταν να καταβάλουν τις αυξήσεις στις υποχρεώσεις τους που είχαν ανακύψει. Η πραγματική οικονομία συνέχισε επομένως να παρουσιάζει επιδείνωση, καθώς όλο και περισσότερες επιχειρήσεις έβαζαν λουκέτο και τα ποσοστά της ανεργίας είχαν αγγίξει τον Μάρτιο του 2011 το 16,2% (Economou et al., 2013).

Πακέτο μέτρων

Προχωρώντας παρακάτω, το μεσοπρόθεσμο περιλάμβανε ένα σύνολο επιπρόσθετων μέτρων που διαμορφώθηκε από την κυβέρνηση του Γεωργίου Παπανδρέου. Σύμφωνα με το εν λόγω πακέτο μπορεί να καταγραφεί ότι αφορούσε τον περιορισμό των δαπανών και την μεγιστοποίηση των εσόδων. Βάσει των προδιαγραφών του, περιορίζονταν πλέον οι μισθολογικές και λειτουργικές δαπάνες και δίνονταν επιπρόσθετα νέα φορολογικά μέτρα (Higgins, 2012). Όσον αφορά τα

φορολογικά μέτρα του μεσοπρόθεσμου σχεδίου που εισήγαγε η κυβέρνηση Παπανδρέου αφορούσαν:

- Αύξηση του ποσοστού παρακράτησης ΛΑΦΚΑ σε όλες τις συντάξεις άνω των 1450 ευρώ, από 4% έως 10% που ίσχυε μέχρι τότε, σε 6% έως 14%.
- Επιβολή ετήσιου τέλους για τους ελεύθερους επαγγελματίες και τους επιτηδευματίες
- Επιβολή Ειδικής Εισφοράς Συνταξιούχων Επικουρικής Ασφάλισης που θα παρακρατούνταν κάθε μήνα.
- Έκτατη εισφορά για όλους όσους έχουν εισόδημα πάνω από 12.000 Ευρώ
- Επιβολή ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης για την καταπολέμηση της ανεργίας ύψους 2%
- Επιβολή κλιμακωτής αντικειμενικής δαπάνης κατοικίας
- Μεταβολή της φορολογικής κλίμακας με επιβάρυνση σε όλους όσους δηλώνουν εισόδημα πάνω από 8.000 Ευρώ.
- Μετάβαση σε ανώτερη κλίμακα ΦΠΑ προϊόντων και υπηρεσιών εστίασης (Juncker et al., 2010).

Όσον αφορά τον τομέα της απασχόλησης σημειώθηκαν επίσης σημαντικές αλλαγές, όπως:

- Διαμορφώνεται το μέτρο εργασιακής εφεδρείας για οργανισμούς που καταργούνται.
- Όσοι προσλαμβάνονται χωρίς επαγγελματική εμπειρία θα αμείβονται με μισθό χαμηλότερο κατά 20% από το όριο της Εθνικής Σύμβασης Εργασίας.
- Η διάρκεια των συμβάσεων ορισμένου χρόνου πηγαίνει από τα 2 στα 3 χρόνια (Farley et al., 2015).

2.1.5 Αποκλίσεις από τους στόχους και νέα μέτρα

Σε συνάρτηση με όλα τα παραπάνω, την περίοδο του Ιουλίου του 2011 πραγματοποιήθηκε η Σύνοδος Κορυφής των κρατών – μελών της ΕΕ, προκειμένου να δοθούν λύσεις στο πρόβλημα χρέους της Ελλάδας, αλλά και να διαμορφωθούν οι τρόποι διατήρησης του Ευρώ κατά των διαφόρων οικονομικών επιθέσεων. Κατά την ολοκλήρωση της Συνόδου συμφωνήθηκε να δοθεί νέο πακέτο δανείου προς την Ελλάδα. Η συγκεκριμένη συμφωνία αφορούσε κατά βάση μία δανειακή σύναψη ύψους 158 δις Ευρώ, από τα οποία τα 109 δις προέρχονταν από την ΕΕ και το ΔΝΤ, 37 δις από τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα, ενώ τα υπόλοιπα 12 δις από την επαναγορά ομολόγων. Επιπροσθέτως, έγινε η πρόβλεψη για επιμήκυνση του ορίου αποπληρωμής των ομολόγων από 15 έως και 30 χρόνια που επρόκειτο να έληγαν το 2020 (Η Καθημερινή, 2011).

Στη συνέχεια, έχοντας προχωρήσει η ελληνική κυβέρνηση στην ανακοίνωση της συμφωνίας, οι οίκοι αξιολόγησης Fitch και Moody's χαρακτήρισαν την χώρα ότι οδεύει προς την χρεοκοπία. Ωστόσο, λίγο καιρό αργότερα το αίσθημα αισιοδοξίας έγινε εντονότερο, τη στιγμή που προέκυψαν οικονομικά προβλήματα σε κράτη μέλη της ΕΕ. Η κυβέρνηση προχώρησε σε διμερή συμφωνία με την Φινλανδία δίνοντας της την εγγύηση να λάβει μέρος στον επόμενο δανεισμό της χώρας. Η εν λόγω συμφωνία ανάμεσα στις δύο αυτές χώρες δημιούργησε έντονες αντιδράσεις από την πλευρά της Αυστρίας, της Ολλανδίας και της Γερμανίας, όπου χαρακτήρισαν ως άκυρη τη συμφωνία Ελλάδας-Φινλανδίας (Higgins et al, 2012).

Κατά τα τέλη Αυγούστου του 2011 η ελληνική κυβέρνηση υποστήριξε ότι η ελληνική οικονομία βρίσκεται εκτός στόχων, λόγω του ότι υπήρχε τεράστια υστέρηση εσόδων και μεγέθυνση των δαπανών. Ως επί το πλείστον, η εν λόγω κατάσταση μαζί με την απειλή της τρόικας για την αδυναμία καταβολή της έκτης δόσης του δανείου του πρώτου πακέτου διάσωσης, αποτέλεσαν τα κύρια στοιχεία που οδήγησαν το κράτος στη λήψη έκτακτων συμπληρωματικών (Buiter et al, 2011). Στα μέτρα που ανακοινώθηκαν αφορούσαν τα εξής:

- Διεύρυνση του μέτρου της εργασιακής εφεδρείας και σε οργανισμούς που δεν καταργούνται

- Νέος έκτακτος φόρος στις κατοικίες που θα καταβάλλεται μέσω του λογαριασμού της ΔΕΗ
- Συρρίκνωση των συντάξεων και μεγάλες περικοπές στο εφάπαξ
- Επιπρόσθετες μειώσεις των μισθών στο δημόσιο και εφαρμογή ενιαίου μισθολογίου
- Ελαχιστοποίηση του αφορολόγητου ορίου από τις 8.000€ στις 5.000€
- Άνοιγμα όλων των κλειστών επαγγελμάτων¹.

Σύμφωνα με τα παραπάνω μέτρα ήταν αναμενόμενη η αντίδραση του κόσμου, όπου αρκετοί πολίτες προέβησαν σε απεργίες και έντονες διαδηλώσεις. Ωστόσο, στις αρχές του Οκτωβρίου του 2011, η κυβέρνηση κατέθεσε στην Ελληνική Βουλή το πολυνομοσχέδιο για το νέο βαθμολόγιο-μισθολόγιο του δημοσίου, τον περιορισμό των κύριων και των επικουρικών συντάξεων, την ελαχιστοποίηση στο εφάπαξ, την νέα φορολογική κλίμακα και τις μεταβολές στα εργασιακά ζητήματα (Η Καθημερινή, 2011).

2.1.6 Η πορεία προς το δεύτερο Μνημόνιο

Λίγο καιρό αργότερα από την γνωστοποίηση του πολυνομοσχεδίου στην Σύνοδο Κορυφής της ΕΕ, με σκοπό την διαμόρφωση ενός οριστικού πλαισίου αντιμετώπισης της κρίσης χρέους στην Ευρωζώνη, τα μέλη της συνόδου κατέληξαν σε συμφωνία που απέβλεπε σε «κούρεμα» κατά 50% του ελληνικού χρέους και χορήγηση επιπρόσθετου πακέτου βοήθειας ύψους 130 δις €. Ως προς την συμφωνία αυτή, οι ιδιώτες αποδέχτηκαν την ελαχιστοποίηση της συνολικής αξίας των ελληνικών ομολόγων που διατηρούσαν κατά 50% (Higgins et al, 2012).

Στα πλαίσια της συγκεκριμένης συμφωνίας κρίθηκε αναγκαίο να συνοδεύεται από πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής μέχρι το 2021. Επίσης, κρίθηκε απαραίτητη η διαμόρφωση του μηχανισμού μόνιμης εποπτείας της Ελλάδας για την συνεχή παρακολούθηση της εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων. Ταυτόχρονα,

¹ <http://www.tovima.gr/files/1/2012/02/10/ellhnikomhmonio.pdf>, προσπελάστηκε στις 15/2/2016

ελήφθησαν αποφάσεις για την ανακεφαλαιοποίηση των ελληνικών τραπεζών με ποσό ύψους 30 δις € και μεγιστοποίηση κατά ένα τρις € των κεφαλαίων του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ελευθεροτυπία, 2011).

Την περίοδο του 2012, υπό την αιγίδα του Αντώνη Σαμαρά, ο οποίος είχε εκλεγεί ως νέος πρωθυπουργός της χώρας, ψηφίστηκαν τα νέα μέτρα λιτότητας. Τα μέτρα αυτά περιλάμβαναν τους εξής όρους:

- *Συρρίκνωση του κατώτατου μισθού κατά 22% σε όλες τις κλίμακες του βασικού μισθού (από 751€ σε 586€) και κατά 32% στους νέους εργαζόμενους ηλικίας κάτω των 25 ετών.*
- *Κατάργηση 150.000 θέσεων εργασίας που υπήρχαν στον δημόσιο τομέα μέχρι την περίοδο του 2015.*
- *Σύναψη ατομικών ή επιχειρησιακών συμβάσεων αντί κλαδικών. Άρση της μονιμότητας των ΔΕΚΟ και τήρηση ελέγχου στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.*
- *Μειώσεις συντάξεων, επιδομάτων, δαπανών υγειονομικής περίθαλψης, κρατικών λειτουργιών, άμυνας και εκλογών.*
- *Κατάργηση των Οργανισμών Εργατικής Κατοικίας και Εστίας.*
- *Μεγέθυνση της αντικειμενικής αξίας και ενοποίηση της φορολόγησης στην ακίνητη περιουσία.*
- *Άνοιγμα είκοσι κλειστών επαγγελματιών.*
- *Μεγιστοποίηση των τιμών των εισιτηρίων στις αστικές συγκοινωνίες και στον ΟΣΕ κατά 25%.*
- *Κλείσιμο 200 Δημοσίων Οικονομικών Υπηρεσιών, κατάργηση της φοροαπαλλαγής και χαμηλού ΦΠΑ στη νησιωτική Ελλάδα².*

² <http://www.tovima.gr/files/1/2012/02/10/ellhnikomhmonio.pdf>, προσπελάστηκε στις 15/2/2016

Ψήφιση 2^{ου} Μνημονίου

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, οι σχετικές συζητήσεις γύρω από το 2^ο μνημόνιο ξεκίνησαν τη περίοδο του Φεβρουαρίου 2012, το οποίο ψηφίστηκε από τους περισσότερους βουλευτές. Πρόκειται για την Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, του Σχεδίου του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος και άλλες επείγουσες διατάξεις για τη μείωση του δημοσίου χρέους και τη διάσωση της εθνικής οικονομίας³.

Η ψήφιση του 2^{ου} μνημονίου οδήγησε σε πολλές συγκρούσεις διαφόρων διαδηλωτών, οι οποίοι βγήκαν στους δρόμους της Αθήνας για να εκφράσουν την αντίδραση τους στην απόφαση της κυβέρνησης. Στα πλαίσια της νέας μνημονιακής σύμβασης την περίοδο του Μαρτίου της ίδιας χρονικής περιόδου πραγματοποιήθηκε με μεγάλη επιτυχία η διαδικασία PSI. Πρόκειται για τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στη διαδικασία συρρίκνωσης του δημοσίου χρέους. Ως επί το πλείστον αυτή η συμμετοχή άγγιξε το 95,7%, ενώ δόθηκε παράταση στα υπόλοιπα ομόλογα ύψους 8,5 δις ευρώ μέχρι τον Απρίλιο του 2012 (Βικιπαιδεία, 2015).

2.1.7 Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016

Όσον αφορά τις διαπραγματεύσεις που έκανε η κυβέρνηση Σαμαρά με τους εταίρους, οδήγησαν και πάλι στη διαμόρφωση του μεσοπρόθεσμου πλαισίου δημοσιονομικής στρατηγικής 2013-2016. Πρόκειται με άλλα λόγια για μία νομοθετική έκθεση που περιλαμβάνει 216 σελίδες και προβλέπει επιβαρυντικά μέτρα κατά 18,9 δις Ευρώ (Econoμou et al., 2013). Σύμφωνα με τα μέτρα που περιλαμβάνει το εν λόγω πολυνομοσχέδιο αφορούν:

- Μεγιστοποίηση του ορίου ηλικίας για την συνταξιοδότηση κατά δύο χρόνια.

³ <http://www.tovima.gr/files/1/2012/02/10/ellhnikomhmonio.pdf>, προσπελάστηκε στις 15/2/2016

- Συρρίκνωση των συντάξεων που είναι πάνω από 1000 ευρώ από 5 μέχρι 15%.
- Συρρίκνωση του εφάπαξ κατά 83%.
- Κατάργηση του 13^{ου} και 14^{ου} μισθού (Δώρο Πάσχα και Χριστουγέννων), αλλά και των επιδομάτων αδείας προς το δημόσιο τομέα και τους συνταξιούχους.
- Κατάργηση της καθολικότητας της Εθνικής Γενικής Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας.
- Μείωση χρόνου προειδοποίησης για απολύσεις σε 4 αντί 6 μήνες.
- Μειώσεις στο ειδικό μισθολόγιο.
- Ενσωμάτωση των εργαζομένων των ΔΕΚΟ στο ενιαίο μισθολόγιο.
- Κατάργηση των οικογενειακών επιδομάτων και αντικατάσταση από το νέο ενιαίο επίδομα υποστήριξης των παιδιών.
- Καταβολή των 25 ευρώ στα νοσοκομεία, όταν πρόκειται να γίνει εισαγωγή ασθενούς.
- Μεγιστοποίηση του φόρου στο υγραέριο κίνηση κατά 0,23 ευρώ.
- Εφαρμογή διαθεσιμότητας ενός έτους, με μειωμένο μισθό σε μόνιμους υπαλλήλους του δημοσίου, οι θέσεις των οποίων καταργούνται.
- Εισαγωγή έκτακτης εισφοράς στα φωτοβολταϊκά⁴.

4

http://www.efsf.europa.eu/attachments/efsf_financial_assistance_facility_agreement_greece_bond_in_terest.pdf, προσπελάστηκε στις 15/2/2016

2.2 Οικονομικές Εξελίξεις την περίοδο 2013 – 2015

Με το πέρασμα των χρόνων όμως η ελληνική κυβέρνηση κατάφερε το 2013 μετά από πολλές προσπάθειες και πολύ επιβαρυντικές για το λαό μεταρρυθμίσεις να σημειώσει στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών πλεόνασμα 2 δισ. ευρώ ή 0,7% του ΑΕΠ. Πρόκειται για μία άκρως θετική εξέλιξη, καθώς μετά από πολλά χρόνια η Ελλάδα εμφανίζει πλεονασματικό ισοζύγιο (Econoμου et al., 2013).

Διάγραμμα 1: Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (Ελλάδα % ΑΕΠ)

Ειδικότερα, είναι γεγονός ότι η ελληνική οικονομία δεν προβλέπεται να βγει από άμεσα από τη κρίση ρευστότητας που την έχει καταβάλει. Δυστυχώς, οι κυβερνήσεις της χώρας στάθηκαν αδύναμες στο να αντιμετωπίσουν τους κινδύνους ρευστότητας και κάλυψης των υποχρεώσεων τους. Έτσι, προχώρησαν στην υπογραφή των μνημονίων, τα οποία φαίνεται να έχουν επηρεάσει δραματικά τη ζωή των Ελλήνων πολιτών (Σωκράτους, 2013).

Μετά από τις δράσεις των κυβερνήσεων και τη σύναψη δανειακών συμβάσεων επέφεραν δυσβάσταχτα μέτρα λιτότητας προς την ελληνική κοινωνία. Κατά την περίοδο του 2015, η ελληνική κυβέρνηση βρέθηκε αντιμέτωπη με ποικίλα

ζητήματα οικονομικής δυσκαμψίας, τα οποία έπρεπε να επιλύσει άμεσα. Επίσης, υπήρχε πάντοτε και η πίεση των εταίρων για την καταβολή των δόσεων των προηγούμενων μνημονιακών συμβάσεων που είχαν υπογράψει οι άλλες κυβερνήσεις (Χατζηνικολάου, 2016). Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, τα μέτρα που πρότεινε και επέβαλε η Τρόικα στην ελληνική κυβέρνηση για να τα υπογράψει αφορούσαν:

- Το πρώτο έγγραφο τιτλοφορείται "Reforms for the completion of the current program and beyond" ή «Μεταρρυθμίσεις για την ολοκλήρωση του τρέχοντος προγράμματος και πέραν αυτού».
- Το δεύτερο "Preliminary debt sustainability analysis" ή «Προκαταρκτική ανάλυση βιωσιμότητας χρέους» (Νόμος 4336).

Έτσι, για μία ακόμη φορά το ελληνικό κράτος καταφεύγει στην υπογραφή νέου μνημονίου. Αποτέλεσμα κίνησης αυτής της κυβέρνησης ήταν η επιβολή υψηλής φορολογίας στα μέσα του 2015. Ειδικότερα, χαρακτηρίστηκε ιδιαίτερη η σκληρή η ανακοίνωση εννέα μέτρων που έπληξαν την ελληνική κοινωνία (Farley et al., 2015).

Αναλυτικότερα, οι Έλληνες φορολογούμενοι μαζί με τον επιχειρηματικό κλάδο συνέβαλαν στην μεγιστοποίηση των εσόδων του κράτους το 2015 μόλις με ποσοστό της τάξεως του 0,08% εν συγκρίσει με τη χρονική περίοδο του 2014. Έτσι, λοιπόν, παρατηρείται ότι στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας συγκεντρώθηκαν περίπου 39 εκατ. ευρώ περισσότερα έναντι του 2014. Πρόκειται για στοιχεία που προκύπτουν μέσα από τις ανακοινώσεις του Υπουργείου Οικονομικών. Κατά γενική ομολογία, διακρίνεται ότι τη δεδομένη χρονική περίοδο το ύψος των εισπράξεων του κράτους από τις οικονομικές υπηρεσίες ανήλθε στα 46,414 δισ. ευρώ, ενώ το 2014 είχαν φθάσει στα 46,375 δισ. Ευρώ (Χατζηνικολάου, 2016).

Σύμφωνα με τα ανωτέρω στοιχεία που προκύπτουν από την αξιολόγηση της εγχώριας οικονομικής κατάστασης, χαρακτηρίστηκαν από τους οικονομολόγους ως απaráδεκτα, καθώς το υπουργείο Οικονομικών προχώρησε στις επιστροφές φόρου βάσει του προϋπολογισμού. Συγκεκριμένα, δόθηκαν περίπου 449 εκατ. ευρώ πιο λίγα από την προηγούμενη χρήση. Προχωρώντας παρακάτω, διακρίνεται ότι η μεγιστοποίηση επί της ουσίας χαρακτηρίζεται ασήμαντη, σε περίπτωση που

αναλογιστεί κανείς ότι κατά την διάρκεια της περιόδου του 2015 το κράτος επέβαλε εννέα μέτρα, ενώ σε κάποιες ορισμένες με αναδρομική ισχύ (Farley et al., 2015).

Ουσιαστικά μέσα από την εφημερίδα «Η Καθημερινή» εξηγούνται τα μέτρα που προχώρησε και επέβαλε το κράτος σε:

Τα μέτρα του νέου μνημονίου είναι τα εξής:

- *«Εφαρμογή αυστηρών κανονισμών προς τους αγρότες*
- *Μεγιστοποίηση του φόρου χωρητικότητας στη ναυτιλία*
- *Αλλαγές στην επιβάρυνση του ΕΝΦΙΑ για την περίοδο του 2015.*
- *Διόρθωση εισπρακτικών μέτρων.*
- *Επιστροφή του καθεστώτος συνταγογράφησης φαρμάκων.*
- *Συρρίκνωση των τιμών των γενόσημων φαρμάκων.*
- *Κατάργηση των προνομίων στο αγροτικό πετρέλαιο.*
- *Καλύτερη στόχευση του πετρελαίου θέρμανσης το 2016.*
- *Πλήρης εκτίμηση του συστήματος κοινωνικής προστασίας με στόχο την ετήσια εξοικονόμηση 0,5% του ΑΕΠ.*
- *Αναδιάρθρωση δημόσιας διοίκησης.*
- *Αντιμετώπιση των αστοχιών στην είσπραξη φορολογικών εσόδων.*
- *Κατάργηση του ανώτατου ορίου του 25% επί των μισθών και των συντάξεων για τις κατασχέσεις.*
- *Μείωση όλων των ορίων για τις κατασχέσεις στα 1.500 ευρώ.*
- *Αλλαγή στα επιτόκια της ρύθμισης των 100 δόσεων και εξαίρεση από αυτήν των κακοπληρωτών.*

- *Μεταφορά των υπηρεσιών και του προσωπικού φορολογικών ελέγχων στο ΣΔΟΕ.*
- *Δέσμευση ότι δεν θα υπάρξουν άλλες ρυθμίσεις για φορολογικές και ασφαλιστικές οφειλές.*
- *Διευκρίνιση των προϋποθέσεων για την επιλεξιμότητα στην καταβολή της ελάχιστης εγγυημένης σύνταξης μετά τα 67 έτη.*
- *Έκδοση εγκυκλίων για την πλήρη εφαρμογή του νόμου του 2010 για το ασφαλιστικό.*
- *Σταδιακή εξάλειψη των εξαιρέσεων στις πρόωρες συνταξιοδοτήσεις.*
- *Διευκρίνιση του καθεστώτος ΦΠΑ στα νησιά, με τις εκπτώσεις να καταργούνται μέχρι το τέλος του 2016.*
- *Ολοκληρωμένο σχέδιο για ανακεφαλαιοποίηση, ενίσχυση ρευστότητας τραπεζών και αντιμετώπιση των «κόκκινων» δανείων.*
- *Κατάργηση του νόμου για τη μετενέργεια στις συμβάσεις εργασίας που ψηφίστηκε στις 2 Ιουλίου του 2015.*
- *Εφαρμογή όλων των συστάσεων του ΟΟΣΑ που προβλέπονταν από την Εργαλειοθήκη I (πλην των μη συνταγογραφούμενων φαρμάκων) και όλων των συστάσεων της Εργαλειοθήκης II σχετικά με τα μη αλκοολούχα ποτά και τα πετρελαιοειδή.*
- *Άνοιγμα επαγγελματιών, όπως μηχανικοί, συμβολαιογράφοι κ.λπ.*
- *Περιορισμός των φόρων υπέρ τρίτων.*
- *Μείωση της γραφειοκρατίας και επιτάχυνση αδειοδοτήσεων για επενδύσεις χαμηλού ρίσκου.*
- *Μεταρρύθμιση στην αγορά ενέργειας και ειδικά του φυσικού αερίου που θα οδηγήσει σε πλήρη απελευθέρωση το 2018.*

- Έγκριση του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων που ήδη έχει αναλάβει το ΤΑΙΠΕΔ.
- Υιοθέτηση των καλύτερων πρακτικών στην Ε.Ε. για το μη μισθολογικό κόστος (επιδόματα, οδοιπορικά κ.λπ.) με εφαρμογή από 1ης Ιανουαρίου 2016.
- Νόμος για την αναδιάρθρωση του ΟΑΣΑ.
- Προτάσεις μέτρων για μείωση των καθυστερήσεων στις δικαστικές αποφάσεις(Νόμος 4336).

Όσον αφορά την περίοδο του Οκτωβρίου πηγαίνουν οι ακόλουθες παρεμβάσεις:

- η δεύτερη φάση της μεταρρύθμισης του ασφαλιστικού συστήματος
- η αναδιάρθρωση του φορολογικού κώδικα
- η σταδιακή αλλαγή της φορολογίας των αγροτών. Από το 2016 θα φορολογούνται με συντελεστή 20% και από το 2017 με συντελεστή 26%
- η επιβολή φόρου στις τηλεοπτικές διαφημίσεις
- να γίνει ο διεθνής δημόσιος διαγωνισμός για την απόκτηση τηλεοπτικών αδειών και τα σχετικά τέλη χρήσης των σχετικών συχνοτήτων
- να επεκταθεί η φορολογία 30% επί των ακαθορίστων εσόδων από τυχερά παιχνίδια και στα VLT που προβλέπεται να εγκατασταθούν το δεύτερο εξάμηνο του 2015 και το 2016.
- να αυξηθεί στο 15% η φορολογία των εισοδημάτων από ενοίκια κάτω των 12.000 ευρώ
- σταδιακή κατάργηση των φοροελαφρύνσεων στο ναυτιλιακό κλάδο

- *μόνιμη μείωση των αμυντικών δαπανών κατά 100 εκατ. φέτος και 400 εκατ. ευρώ το 2016.*
- *επέκταση της προσωρινής εθελοντικής εισφοράς έως το 2018*
- *απλοποίηση συστήματος φοροαπαλλαγών φυσικών και νομικών προσώπων.*
- *Επανασχεδιασμός της εισφοράς αλληλεγγύης από το 2016*
- *αλλαγές στον ΕΝΦΙΑ ώστε οι πιθανές αλλαγές στις αντικειμενικές τιμές το 2016 να μην επηρεάσουν τον εισπρακτικό στόχο των 2,65 δισ. Ευρώ.*
- *μέτρα για την καταπολέμηση της φοροαποφυγής*
- *να συνδεθούν οι ασφαλιστικές εισφορές με τις παροχές*
- *αλλαγές στο νόμο που διέπει το ΤΧΣ*
- *νέα εργαλειοθήκη ΟΟΣΑ για χονδρικό εμπόριο, κατασκευές, ΜΜΕ, ηλεκτρονικό εμπόριο και μεταποίηση*
- *λήψη μη αναστρέψιμων μέτρων για την ιδιωτικοποίηση του ΑΔΜΗΕ*
- *ορισμός ανεξάρτητης ομάδας δράσης που θα προσδιορίσει τις δυνατότητες για επιτάχυνση των αποκρατικοποιήσεων ενώ θα μεταφερθούν περιουσιακά στοιχεία στο νέο ανεξάρτητο ταμείο*
- *αναδιάρθρωση του ενιαίου μισθολογίου του Δημοσίου που θα εφαρμοστεί από 1/1/2016 και θέσπιση νέων ανώτατων ορίων για τη μισθολογική δαπάνη του Δημοσίου έως το 2019*
- *κατάργηση όλων των φόρων υπέρ τρίτων που είναι συνδεδεμένα με τη χρηματοδότηση των ασφαλιστικών ταμείων από την 31η Οκτωβρίου. Οι απώλειες των ταμείων θα αντικατασταθούν από τη μείωση των επιδομάτων ή την αύξηση των εισφορών*

- η σταδιακή κατάργηση του ΕΚΑΣ ξεκινώντας με το 20% των «υψηλότερων» χαμηλοσυνταξιούχων από τον Μάρτιο του 2016
- εκκίνηση της συζήτησης με ανεξάρτητους φορείς και το ILO για εφαρμογή των καλύτερων ευρωπαϊκών πρακτικών στα εργασιακά χωρίς να γίνει καμία αλλαγή στις συλλογικές διαπραγματεύσεις έως το τέλος του έτους»⁵.

Επομένως, σταδιακά, άρχισε να αναδύεται η άποψη ότι το νέο φορολογικό σύστημα οδηγεί τη χώρα στην πλήρη καταστροφή. Είναι φανερό ότι με τα επίπεδα της ανεργίας που αυξάνονται διαρκώς, τις μειώσεις των μισθών και των συντάξεων, τις αυξήσεις τιμών στα προϊόντα να καταλήξει η χώρα κάποια στιγμή στη χρεοκοπία. Επιπρόσθετο πρόβλημα για την ελληνική οικονομία είναι το γεγονός της κάλυψης των ληξιπρόθεσμων οφειλών των νοικοκυριών. Τα τελευταία χρόνια τα ελληνικά νοικοκυριά δεν είναι σε θέση να καλύψουν τις δόσεις των δανείων τους που τρέχουν, με αποτέλεσμα να διογκώνεται το έλλειμμα ρευστότητας των τραπεζών και κατ' επέκταση μεγιστοποιούνται αυτοί που χρωστάνε στο Δημόσιο, καθώς δυσκολεύονται να αποπληρώσουν και τους δυσβάσταχτους φόρους που τους έχουν επιβάλει (Farley et al., 2015).

Σύμφωνα με πληροφορίες της βιβλιογραφίας, μπορεί να σημειωθεί ότι το σύνολο των ληξιπρόθεσμων οφειλών έχει πλέον αγγίξει τα 84 δισ. ευρώ. Σαφέστατα μπορεί να καταγραφεί ότι από τα στοιχεία που εκδίδει το Υπουργείο Οικονομικών παρατηρείται ότι σε μηνιαία βάση τα ελληνικά νοικοκυριά και οι επιχειρήσεις δεν προβαίνουν να καλύψουν τους φόρους τους. Το σύνολο των εν λόγω φόρων αντιστοιχεί στο 1 δισ. ευρώ κατά μέσο όρο. Ειδικότερα, αν εξετάσει κανείς τις ανακοινώσεις που πραγματοποιεί το υπουργείο, θα καταλήξει στο συμπέρασμα πως κανένας πλέον Έλληνα πολίτης δεν μπορεί να ανταπεξέλθει στους νέους φόρους (Χατζηνικολάου, 2016).

Με γνώμονα την πορεία και τα μέτρα που επρόκειτο να λάβει το κράτος, κατά τη χρονική περίοδο του 2016 υποστηρίζεται ότι θα επιβληθούν νέοι φόροι ύψους 2,2

⁵ <http://www.protothema.gr/economy/article/499726/auta-einai-ta-35-metra-pou-perilamvanei-to-neo-mnimonio/>, προσπελάστηκε στις 10/2/2016

δισ. Ευρώ (Χατζηνικολάου, 2016). Πιο αναλυτικά, την περίοδο του 2016 επρόκειτο να γίνουν τα εξής:

- *Μεγιστοποίηση της φορολογίας για όσους αποκτούν εισοδήματα από ενοίκια. Για τα εισοδήματα αυτά, σύμφωνα με το μνημόνιο, θα αυξηθούν οι συντελεστές φορολόγησης από το 11% στο 15% (για εισοδήματα έως 12.000 ευρώ) και από το 33% στο 35%.*
- *Τα φυσικά πρόσωπα που το 2015 απέκτησαν εισοδήματα άνω των 30.000 ευρώ με την εκκαθάριση της φορολογικής τους δήλωσης θα κληθούν να πληρώσουν επιπλέον φόρους εξαιτίας της αναδρομικής αύξησης της ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης από την 1η Ιανουαρίου 2015.*
- *Αυξάνεται η προκαταβολή φόρου για τους ελεύθερους επαγγελματίες από το 55% σε 75%, ενώ για τα εισοδήματα του 2016 εκτοξεύεται στο 100%.*
- *Τα κέρδη των επιχειρήσεων του 2015 θα φορολογηθούν με υψηλότερο συντελεστή, ο οποίος διαμορφώθηκε σε 29% από 26% (Χατζηνικολάου, 2016).*

Πίνακας 2: Έσοδα του Δημοσίου τομέα της Ελληνικής οικονομίας την περίοδο του 2015

Τα έσοδα του Δημοσίου το 2015			
	ΚΑΘΑΡΑ ΕΣΟΔΑ Ποσό σε δισ. Ευρώ		ΕΤΗΣΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ
	2014	2015	
Ιανουάριος	4,415	3,462	-21,59%
Φεβρουάριος	3,419	3,806	11,32%
Μάρτιος	2,812	3,087	9,78%
Απρίλιος	3,163	3,727	17,83%
Μάιος	3,464	2,759	-20,35%
Ιούνιος	3,415	2,816	-17,54%
Ιούλιος	5,596	5,029	-10,13%
Αύγουστος	3,392	3,829	12,88%
Σεπτέμβριος	4,296	3,519	-18,09%
Οκτώβριος	3,671	4,439	20,92%
Νοέμβριος	3,859	4,378	13,45%
Δεκέμβριος	4,873	5,468	12,21%
Σύνολο	46,375	46,414	0,08%

Πηγή: Χατζηνικολάου, 2016

2.3 Επιβολή των capital control στην Ελλάδα

Οι κεφαλαιακοί έλεγχοι εισήχθησαν στην Ελλάδα τον Ιούνιο του 2015, όταν η κυβέρνηση στην Ελλάδα δεν κατάφερε να ανταπεξέλθει στις δανειακές της υποχρεώσεις προς τους εταίρους και δεν αποφάσισε να υπογράψει τη νέα συμφωνία (Μνημόνιο). Ειδικότερα, την περίοδο του Ιουνίου του 2015 η ελληνική κυβέρνηση εξέφρασε προς τον ελληνικό λαό το γεγονός ότι τα μέτρα που προτείνουν οι εταίροι είναι ιδιαίτερα επιβαρυντικά και δεν θα μπορούσε να τα δεχτεί. Έτσι αποφάσισε να δώσει το λόγο στο λαό με την πραγματοποίηση του δημοψηφίσματος. Η ελληνική κοινωνία φοβούμενη από την κατάσταση αυτή άρχισε να καταφεύγει στα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, με σκοπό να πάρει όσο περισσότερα χρήματα από τις καταθέσεις (Stamatiou et al., 2015).

Το σκηνικό των Ελλήνων να περιμένουν στις ουρές των ATM για να βγάλουν τα χρήματα τους έκανε το γύρω του κόσμου μέσα από τα διεθνή ΜΜΕ. Έτσι, κινδύνεψε κατά πολύ τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να ξεμείνουν από ρευστό. Γι' αυτό το λόγο, η Τρόικα αποφάσισε να μην αυξηθεί περαιτέρω το επίπεδο της έκτακτης ανάγκης της ενίσχυση ρευστότητας για τις ελληνικές τράπεζες (Fernández et al., 2015).

Ως εκ τούτου, η ελληνική κυβέρνηση αναγκάστηκε να κλείσει αμέσως τις ελληνικές τράπεζες για σχεδόν 20 ημέρες και να εφαρμόσουν τους ελέγχους σχετικά με τις τραπεζικές μεταφορές από τις ελληνικές τράπεζες σε ξένες τράπεζες, και τα όρια για αναλήψεις μετρητών, για να αποφευχθεί ένας ανεξέλεγκτος τραπεζικός πανικός και μια πλήρη κατάρρευση του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Οι έλεγχοι κεφαλαίων εξακολουθούν να εφαρμόζονται μέχρι σήμερα (Farley et al., 2015).

Ειδικότερα στα πλαίσια της επιβολής των capital control για κάθε περίπτωση ισχύουν τα εξής:

- **Ανάληψη μετρητών.** Σύμφωνα με τους κανονισμούς των capital control οι πελάτες των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων έχουν το δικαίωμα να λαμβάνουν ημερησίως το ποσό των 60 ευρώ, είτε μέσα από τα καταστήματα είτε από τα ATM. Σε περίπτωση που κάποιος δεν έχει λάβει το ποσό κάποια μέρα μπορεί να το λάβει την επόμενη μέρα, με εβδομαδιαίο όριο αναλήψεως τα 420 ευρώ.

- **Ανάληψη μετρητών σε ξένο νόμισμα.** Είναι επιτρεπτή η ανάληψη ημερήσιου ορίου που αντιστοιχεί στα 60 ευρώ στο ξένο νόμισμα, ανάλογα πάντοτε με την ισχύουσα ημερήσια συναλλαγματική ισοτιμία. Επίσης, ο συναλλασσόμενος μεταφοράς του ημερήσιου ορίου σε επόμενη ημέρα, όπως αναγράφεται και παραπάνω.
- **Χρεωστική κάρτα μετρητών στο εξωτερικό.** Είναι δυνατή η χρησιμοποίηση της χρεωστικής κάρτας στο εξωτερικό με βάση το ημερήσιο ή/και εβδομαδιαίο μέγιστο όριο ανάληψης ποσού που ισχύει και εντός Ελλάδος.
- **Πιστωτική ή προπληρωμένη κάρτα για αναλήψεις εντός και εκτός Ελλάδας.** Δεν θεωρείται επιτρεπτή αυτή η κίνηση.
- **Κατάθεση επιταγής.** Είναι επιτρεπτή η κατάθεση χρηματοπιστωτικών και ιδιωτικών επιταγών αποκλειστικά και μόνο σε πίστωση τραπεζικού λογαριασμού. Ωστόσο, όμως απαγορεύεται ρητά η πληρωμή επιταγών με μετρητά
- **Αγορές στην Ελλάδα με χρεωστική ή πιστωτική κάρτα.** Έχει επιτραπεί πως οι πιστωτικές, χρεωστικές και προπληρωμένες κάρτες να χρησιμοποιούνται για την πραγματοποίηση αγορών. Ωστόσο, σε κάθε περίπτωση κάρτας το όριο αγορών συνάδει με εκείνο που ορίζει η σύμβασή με την τράπεζα και εφόσον τα καταστήματα τηρούν λογαριασμό σε τράπεζα που λειτουργεί στην Ελλάδα.
- **Αγορές στο εξωτερικό με χρεωστική ή πιστωτική κάρτα.** Κάτι τέτοιο μπορεί να γίνει αν ο συναλλασσόμενος βρίσκεται στο εξωτερικό. Ωστόσο, οφείλει να γνωρίζει ότι έχει το όριο μέχρι εκείνο που ορίζει η σύμβασή του με την τράπεζα. Επίσης πρέπει να είναι εντός του ορίου ποσού το οποίο εγκρίνεται για κάθε χρηματοπιστωτικό ίδρυμα ξεχωριστά από την Επιτροπή Εγκρίσεως Τραπεζικών Συναλλαγών.
- **Αγορές από το διαδίκτυο με χρεωστική ή πιστωτική κάρτα.** Όσον αφορά τις αγορές από το internet μπορούν οι ενδιαφερόμενοι πελάτες να

χρησιμοποιήσετε τις κάρτες τους χωρίς περιορισμούς. Αυτό γίνεται, διότι τα ηλεκτρονικά καταστήματα διαθέτουν λογαριασμό σε ελληνικά πιστωτικά.

➤ **Απαγορεύονται ρητά τα εξής.**

- Μεταφορές χρημάτων στο εξωτερικό.
- Αγορά έργων τέχνης και δημοπρασίες.
- Συναλλαγές με εταιρείες στοιχηματισμού, τυχερά παιχνίδια και video games.
- Αγορές σε κοσμηματοπωλεία.
- Γενικοί κωδικοί στους οποίους εντοπίζεται πλειοψηφία συναλλαγών που αφορούν σε πορνογραφικό υλικό.
- Προσωπικές υπηρεσίες (συνοδοί και ραντεβού).
- Πληρωμές σε φιλανθρωπικές οργανώσεις.
- Αγορές ειδών ένδυσης και υπόδησης.
- Αγορές οικιακού εξοπλισμού.
- Αγορές ηλεκτρονικών ειδών/εξοπλισμού.
- Αγορές καλλυντικών.

➤ **Άνοιγμα νέου λογαριασμού.** Δεν επιτρέπεται το άνοιγμα νέου λογαριασμού που αφορά τις εξής συναλλαγές:

- Πληρωμή μισθοδοσίας προσωπικού, συμπεριλαμβανομένης της έκδοσης και εξαργύρωσης εργοσήμου,
- Πληρωμή υποχρεώσεων του καταθέτη προς την ίδια τράπεζα, που προκύπτουν από συμβάσεις που είχαν καταρτισθεί προ της 28ης Ιουνίου 2015,

- Καταβολή νέων συντάξεων και νέων προνοιακών επιδομάτων,
- Εκκαθάριση συναλλαγών καρτών από νέες συμβάσεις αποδοχής (acquiring),
- Εξυπηρέτηση νεοϊδρυθέντων, μετά την 1η Μαΐου 2015, νομικών προσώπων, καθώς και ατομικών επιχειρήσεων και ελεύθερων επαγγελματιών με έναρξη δραστηριότητας/επαγγέλματος μετά την 1η Μαΐου 2015,
- Εξυπηρέτηση νεοφυών εταιρειών (startups) που συμμετέχουν σε προγράμματα στήριξης της νέας επιχειρηματικότητας,
- κατάθεση μετρητών ως εξασφάλιση (cash collateral) εγγυητικής επιστολής, ενέγγυας πίστωσης ή δανείου στην ίδια τράπεζα,
- Άνοιγμα λογαριασμού υπέρ τρίτου με σκοπό είτε τη συμμόρφωση προς επιταγή για εκτέλεση χρηματικής απαίτησης, βάσει διαταγής πληρωμής, δικαστικής απόφασης ή άλλου εκτελεστού τίτλου είτε την εξόφληση απαίτησης, για την οποία έχει επιβληθεί κατάσχεση εις χείρας τρίτου, υπέρ του δικαιούχου της απαίτησης, εκτός εάν αυτός έχει δηλώσει καταθετικό λογαριασμό με οποιαδήποτε διαδικαστική πράξη,
- Πίστωση ποσών από την αλλοδαπή σε ευρώ ή ξένο νόμισμα, ύψους τουλάχιστον δέκα χιλιάδων (10.000) ευρώ ή του ισόποσου σε ξένο νόμισμα,
- Αποδοχή προθεσμιακής κατάθεσης μόνον στην περίπτωση που οι δικαιούχοι της ταυτίζονται με τους δικαιούχους του υφιστάμενου τροφοδότη λογαριασμού της, καταθετικού ή όψεως,
- Άνοιγμα λογαριασμού όψεως ή καταθέσεως ή η προσθήκη συνδικαιούχου σε υφιστάμενο λογαριασμό, σε πρόσωπα που

αποκτούν για πρώτη φορά την ιδιότητα του φοιτητή κατά το ακαδημαϊκό έτος 2015-2016

- **Προσθήκη συνδικαιούχου.** Απαγορεύεται η ενσωμάτωση νέου προσώπου στο ήδη υπάρχον τραπεζικό λογαριασμό.
- **Πρόωρη εξόφληση δανείου.** Αυτό γίνεται μόνο με κατάθεση μετρητών ή με μεταφορά κεφαλαίων (έμβασμα) από το εξωτερικό, ή στην περίπτωση αποπληρωμής μέσω χορήγησης νέου δανείου, με σκοπό την αναδιάρθρωση, υπό την προϋπόθεση ότι το ποσό του νέου δανείου είναι ίσο τουλάχιστον με το ποσό του ανεξόφλητου κεφαλαίου του αρχικού δανείου.
- **Πρόωρη λήξη της προθεσμιακής κατάθεσης.** Σε αυτή τη περίπτωση δεν επιτρέπεται το σπάσιμο του συμβολαίου προθεσμιακής κατάθεσης πριν από την καθορισμένη.
- **Επιχειρήσεις.** Έχουν τη δυνατότητα μέσω της σύμβασης με τα πιστωτικά ιδρύματα να δέχονται συναλλαγές με πιστωτικές, χρεωστικές και προπληρωμένες κάρτες. Ωστόσο, απαγορεύεται η κατάρτιση συμβάσεων αποδοχής συναλλαγών με κάρτες πληρωμών, καθώς η εκκαθάρισή τους επιτυγχάνεται με πίστωση λογαριασμού του εμπόρου, ο οποίος τηρείται σε τράπεζα, ίδρυμα πληρωμών ή/και ίδρυμα ηλεκτρονικού χρήματος εκτός Ελλάδος. Η εκάστοτε επιχείρηση δεν μπορεί να αρνηθεί τις συναλλαγές με κάρτες, καθώς μπορεί να έχει ποινικές κυρώσεις βάσει των άρθρων:
 - των άρθρων 288 παρ. 1 και 452 του Ποινικού Κώδικα,
 - του άρθρου 13α του ν. 2251/1994 (Α' 191),
 - του άρθρου 18 α ν. 146/1914 (Α' 21), και του άρθρου 19 ν. 4177/2013 (Α' 173), όπως ισχύουν.

- **Μεταφορές κεφαλαίων από το εξωτερικό.** Μπορούν να γίνουν μεταφορές από πιστωτικά ιδρύματα άλλων χωρών.
- **Μεταφορές χρημάτων εκτός Ελλάδας.** Είναι επιτρεπτή η μεταφορά χρημάτων στο εξωτερικό μόνο μέχρι το ποσό των 2.000 ευρώ ή του αντίστοιχου ξένου νομίσματος βάσει ισοτιμίας.
- **Μεταφορές κεφαλαίων στο εξωτερικό.** Δεν επιτρέπονται, παρά μόνο αν συμπεριλαμβάνονται στις ειδικές υποεπιτροπές των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων⁶.

2.4 Φόβοι των Ελλήνων

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων πολιτικών συνθηκών που επικρατούν στην ελληνική οικονομία, πολλοί Έλληνες εξέφρασαν τις ανησυχίες τους για την πορεία της χώρας στην ΕΕ. Συγκεκριμένα, οι συνεχόμενες συναντήσεις και συζητήσεις του Έλληνα Πρωθυπουργού με τους Εταίρους στο Eurogroup δημιούργησε πονοκέφαλο στους Έλληνες, καθώς τους φόβιζε σε μεγάλο βαθμό ο κίνδυνος της εξόδου της χώρας από το Ευρώ και της επιστροφής της δραχμής (Grexit). Κατά βάση το σύνολο των Ελλήνων πίστευε ότι δεν θα ήταν καλό για τη χώρα να βγει από το Ευρώ και πως το συμφέρον της είναι να ακολουθήσει πιστά αυτά που ορίζει η Τρόικα (Farley et al., 2015).

Ωστόσο, όμως, σε καμία περίπτωση δεν ήθελαν να βιώσουν καταστάσεις φτώχειας και δυστυχίας, καθώς η κατάσταση σήμερα στην κατώτερη κοινωνική τάξη είναι δραματική. Καθημερινά στους δρόμους της Αθήνας κι άλλων μεγάλων πόλεων μπορεί να συναντήσει κανείς πολλούς άστεγους, ανθρώπους που δεν έχουν τα προς το ζην και που ψάχνουν μέσα από κάδους σκουπιδιών τροφή. Αυτή η εικόνα τα λέει όλα. Δεν είναι δυνατόν στην Ελλάδα του 2016 να συμβαίνουν τέτοιες καταστάσεις αθλιότητας (Gros, 2015).

Και σαφώς μέσα από την επιβολή των νέων μέτρων η κατάσταση θα γίνει ακόμη πιο άσχημη, καθώς θα αρχίσουν οι πλειστηριασμοί των ληξιπροθέσμων

⁶ <http://news247.gr/eidiseis/oikonomia/analytikos-odhgos-osa-isxuoyh-shmera-me-ta-capital-controls.3693978.html>, προσπελάστηκε στις 10/2/2016

στεγαστικών δανείων. Πλήθος κόσμου θα μείνει στο δρόμο, ανήμπορος να διαχειριστεί την όλη αυτή κατάσταση. Επομένως, πως είναι δυνατόν οι Έλληνες να επιθυμούν την παραμονή στην Ευρώπη και στα Μνημόνια; Δεν υπάρχει συγκεκριμένη απάντηση ως προς αυτό, καθώς δεν μπορεί κανείς να καταλάβει τον τρόπο σκέψης των εταίρων και των κυβερνήσεων, εφόσον προσπαθούν να διατηρήσουν τα προσωπικά τους συμφέροντα (Χατζηνικολάου, 2016).

Η παραμονή στα μνημόνια οδηγεί την ελληνική οικονομία σε έναν φαύλο κύκλο, όπου δεν θα καταφέρει να ξεφύγει σύντομα έως ποτέ. Το ευρώ μπορεί να το θεωρούν κάποιοι ως ένα αρκετά ισχυρό νόμισμα. Ωστόσο, όμως δεν μπορεί κανείς να γνωρίζει σε ποια κατάσταση θα βρισκόταν σήμερα η ελληνική οικονομία αν είχε παραμείνει στη δραχμή ή αν έφευγε από το ευρώ. Δυστυχώς, στα πλαίσια των εξελίξεων της περιόδου πριν το δημοψήφισμα οι Έλληνες παρακολουθώντας το ειδησεογραφικό ρεπορτάζ από τα ΜΜΕ της χώρας κατάλαβαν ότι η Τρόικα δεν κάνει πίσω με κανένα δημοψήφισμα και πως θα συνεχίσουν να επιμένουν σε αυτό που θέλουν να επιβάλλουν (Farley et al., 2015).

Επίσης, με σκοπό να επηρεάσουν την άποψη του κοινού οι εταίροι μέσα από τις συνεντεύξεις τους υποστήριζαν ότι το ερώτημα του δημοψηφίσματος σχετίζεται με το αν θα παρέμενε η χώρα στο ευρώ ή όχι. Κάτι τέτοιο όμως δεν ειπώθηκε ποτέ από την Ελληνική Κυβέρνηση, με αποτέλεσμα να υπάρχει διχασμός απόψεων. Σήμερα, μέσα στην τόσο τραγική κατάσταση που βρίσκεται η χώρα αυτό που θα ήταν καλό να σημειωθεί είναι ότι ο Έλληνας όπου κι αν βρίσκεται ελπίζει και η ελπίδα πεθαίνει πάντα τελευταία (Gros, 2015).

2.5 Έξοδος της Ελλάδας από το ευρώ (Grexit)

Είναι γεγονός ότι η περίοδος του 2015 χαρακτηρίστηκε ιδιαίτερα δύσκολη για την ελληνική οικονομία, εν συγκρίσει με την περίοδο του 2012, καθώς αυτή τη φορά οι αγορές συμπεριφέρονται διαφορετικά και επειδή το μέγεθός είναι διαφορετικά. Η κατάσταση αυτή στις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ δεν φαίνεται να είναι και τόσο αισθητή, λόγω του ότι σημειώνουν πλεονάσματα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (και ως εκ τούτου δεν χρειάζονται νέα κεφάλαια), και έχουν αποδείξει την ικανότητά τους να

προσαρμόσουν τις οικονομίες τους. Ωστόσο, όμως για αρκετά χρόνια, η Ελλάδα έχει διακριθεί από την κωλυσιεργία στις μεταρρυθμίσεις (Stamatiou et al., 2015).

Επισημώς, κανείς δεν θέλει να βγει η Ελλάδα από το ευρώ, όπως και η ελληνική κυβέρνηση, η οποία ζητά μόνο μείωση του δημοσίου χρέους της χώρας και ένα τέλος στα μέτρα λιτότητας. Η γερμανική κυβέρνηση επίσης δεν επιθυμεί το Grexit, λόγω της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Μόνο μερικοί οικονομολόγοι άλλων χωρών φαίνεται να εκφράζουν έντονη διαμαρτυρία, με το σκεπτικό ότι η Ελλάδα θα ήταν καλύτερα να επιστρέψει στη δραχμή (Fernández et al., 2015).

Τα ουσιώδη θέματα ως εκ τούτου είναι οι απαιτήσεις για μείωση του επίσημου χρέους της Ελλάδα και η εξάλειψη των επιβαρυντικών μέτρων που επιβάλλουν οι εταίροι. Και οι δύο επιλογές όμως θα ανάγκαζαν την ΕΚΤ στον περιορισμό της χρηματοδότησης των ελληνικών τραπεζών. Αλλά ακόμα και τότε, η έξοδος από την ευρωζώνη δεν είναι προαποφασισμένη, όμως οι έλεγχοι των κεφαλαίων θα πρέπει να είναι σε θέση να εστιάσουν στο πρόβλημα της ρευστότητας. Εν πάση περιπτώσει, ένα νέο νόμισμα δεν επρόκειτο να καταφέρει να ανακτήσει την ανταγωνιστικότητά του, καθώς οι μισθοί έχουν ήδη μειωθεί τόσο πολύ (Χατζηνικολάου, 2016).

Η δικαιολογία για την μείωση των μέτρων λιτότητας, όπως υποστηρίζουν οι εταίροι είναι ότι η ελληνική κυβέρνηση υποστηρίζει πως το δημόσιο χρέος στην Ελλάδα δεν είναι βιώσιμη. Ειδικότερα, μπορεί να σημειωθεί ως προς αυτό ότι το ΑΕΠ της χώρας είναι κοντά στο 180%, το οποίο είναι πολύ πάνω από το 120% του ΑΕΠ που εφαρμόζεται συνήθως σε συνθήκες βιωσιμότητας του χρέους. Αλλά η ελληνική κυβέρνηση διαθέτει επίσης μεγάλη περιουσιακά στοιχεία, που θα έπρεπε να λάβει μεγάλα μερίδια από τις τράπεζες της και να κρατήσει μετρητά στο πλαίσιο της συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα. Ο δείκτης του καθαρού χρέους είναι περίπου 120-130% του ΑΕΠ, συνεπώς χαμηλότερος από εκείνο της Ιταλίας (Gros, 2015).

Επιπλέον, η Ελλάδα έχει χορηγηθεί με δάνεια από τους επίσημους πιστωτές της, τα οποία διαθέτουν πολύ χαμηλά επιτόκια. Έτσι πρέπει να δαπανούν λιγότερο για την εξυπηρέτηση του χρέους από την Ιταλία και την Ιρλανδία, οι οποίες έχουν τόσο κατώτερο ύψος χρέους. Για το 2015, οι πληρωμές για το χρέος ανήλθαν στο 1,5%

του ΑΕΠ. Από την άποψη αυτή, η Ελλάδα θα πρέπει να είναι σε θέση να εξυπηρετήσει το χρέος της. Οι βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις πληρωμών της χώρας είναι τόσο μικρές, ώστε να μην υπάρχουν οι στόχοι για περαιτέρω ανάπτυξη. Οι μόνες μεγάλες πληρωμές, που πρέπει να κάνει η Ελλάδα το 2015 είναι προς το ΔΝΤ και την ΕΚΤ (Fernández et al., 2015).

Η ΕΚΤ κατέχει δύο ομόλογα ύψους 3,3 δις € το καθένα, τα οποία έληξαν τον Ιούλιο και τον Αύγουστο του 2015. Ωστόσο, η Ελλάδα δεν έχει τα χρήματα για να αποπληρώσει τα δάνεια του ΔΝΤ στην ώρα τους. Η ελληνική κυβέρνηση θα μπορούσε στη συνέχεια, να επιλέξει μεταξύ αθέτησης του ΔΝΤ ή ζητώντας από τους Ευρωπαίους εταίρους της περισσότερα χρήματα. Η οριστική μείωση των ονομαστικών ποσών που οφείλονται στον ΕΜΣ φαίνεται πολύ δύσκολο να επιτευχθεί (Stamatiou et al., 2015).

Η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα της οποίας το πρόβλημα ήταν σαφώς το υπερβολικό δημόσιο, όχι ιδιωτικό χρέος. Η δημοσιονομική της προσαρμογή ήταν μεγαλύτερη από οποιαδήποτε άλλη χώρα (συμπεριλαμβανομένων της Ιρλανδίας και Πορτογαλίας). Αλλά ο πραγματικός λόγος για το βάθος και το μήκος της πτώσης του ΑΕΠ ήταν ότι οι εξαγωγές δεν έχουν αυξηθεί για να αντισταθμίσουν τη μείωση του ελλείμματος του δημόσιου τομέα. Η Ελλάδα θα είναι σε θέση να αναπτυχθεί και να είναι βιώσιμη μόνο όταν οι εξαγωγές της να αρχίσουν να αυξάνονται (Gros, 2015).

Ουσιαστικά, η λιτότητα τελειώνει, δεδομένου ότι το πρόγραμμα της Τρόικας δεν προβλέπει περαιτέρω μεγάλες μειώσεις στις δαπάνες. Τα πλεονάσματα που αναμένεται ότι θα προκύψουν το 2016, βασίζονται μόνο στις αυξήσεις στα έσοδα, και όχι σε περαιτέρω περικοπές δαπανών. Στην πραγματικότητα, η «λιτότητα» είναι μια ασαφής έννοια. Στο πλαίσιο του Συμφώνου Σταθερότητας έχουν γίνει σε μεγάλο βαθμό διάφοροι πολιτικοί συμβιβασμοί από τον επικεφαλής της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών και Χρηματοδοτικών Υποθέσεων της Επιτροπής (Fernández et al., 2015).

2.6 Επιπτώσεις των μνημονίων

Στα πλαίσια της οικονομικής κρίσης παρατηρείται ότι άρχισαν σταδιακά να γίνονται αισθητές οι επιπτώσεις της στον τομέα της απασχόλησης, σύμφωνα με τη

βιβλιογραφία. Κατά γενική ομολογία, σημειώθηκαν αρκετά επιβαρυντικές επιδράσεις της κρίσης χρέους σε ολόκληρη την ελληνική αγορά (Economou et al, 2013).

Οι επιδράσεις αυτές άρχισαν να μεγαλώνουν, λόγω του ότι επικρατούσε το αίσθημα της αβεβαιότητας και της απογοήτευσης. Ως προς όλα αυτά, μπορεί να σημειωθεί ότι, τα καίρια μέσα ανάκαμψης υιοθετήθηκαν δεν κατάφεραν να δώσουν λύσεις, αλλά επιδείνωσαν την κατάσταση. Ουσιαστικά, η οικονομική ανάπτυξη δεν ήταν και τόσο εύκολο να υπάρξει σε ένα περιβάλλον, που δεν προχωρά στην πραγματοποίηση αλλαγών, που κρίνονται αναγκαία για την διατήρηση του αισθήματος της εμπιστοσύνης και την εστίαση των επενδύσεων (Collignon, 2011).

Λόγω των οικονομικών δυσκολιών, πολλές επιχειρηματικές δραστηριότητες δεν μπόρεσαν να τις αντιμετωπίσουν, με αποτέλεσμα να οδηγηθούν σε πτώχευση. Ωστόσο όμως, κάποιες άλλες με σκοπό να γλιτώσουν, κατέβαλαν προσπάθειες να περιορίσουν τα λειτουργικά τους έξοδα και τις δαπάνες. Είναι γνωστό ότι αυτό το γεγονός συνέβαλε στην εμφάνιση επιπρόσθετων αρνητικών συνεπειών στο πλαίσιο της απασχόλησης. Αυτό συνέβη επειδή το κοινό στράφηκε σε καινούργιους τομείς απασχόλησης που διέφεραν εν συγκρίσει με όλα εκείνα που υπήρχαν πριν την εμφάνιση της κρίσης. Έτσι λοιπόν, οι τρέχουσες εξελίξεις που έλαβαν χώρα στην Ελλάδα δημιούργησαν διάφορα προβλήματα στη διάρθρωση της απασχόλησης, όπως για παράδειγμα ποικίλες αλλαγές στο φάσμα των εργασιακών σχέσεων (European Commission, 2010).

Είναι γνωστό, ότι, κατά την τελευταία χρονική περίοδο η διαδικασία για την διατήρηση των εργασιακών σχέσεων στα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ εστιάζονταν κατά βάση στην ελαχιστοποίηση των θέσεων εργασίας, στη αναδιάρθρωση των παραγωγικών μονάδων, στην ανάθεση εργασιών σε εξωτερικούς φορείς, στις μειώσεις των μισθών, στη μεγιστοποίηση του ωραρίου εργασίας, κ.λπ. (Gros, 2015).

Με βάση όλα τα παραπάνω, προκειμένου να επωφεληθούν οι ατομικές ρυθμίσεις άρχισε να υποχωρεί η συλλογικότητα των σχέσεων απασχόλησης. Ωστόσο όμως, τα κράτη ήταν αδύναμα να αντιμετωπίσουν την όλη κατάσταση και δεν μπορούσαν να προβούν σε ρύθμιση των αγορών εργασίας, καθώς επηρεάζονταν από τους διεθνείς φορείς της οικονομίας. Κατ' αυτόν τον τρόπο, αν και η ύφεση δεν

αποτελούσε την αφορμή για να γίνουν όλες οι σχετικές ρυθμίσεις, η κατάσταση στο πλαίσιο της απασχόλησης έχει χαρακτηριστεί σταδιακά απογοητευτική και φαίνεται να συνεχίζεται να υφίσταται στο μέλλον (Collignon, 2011).

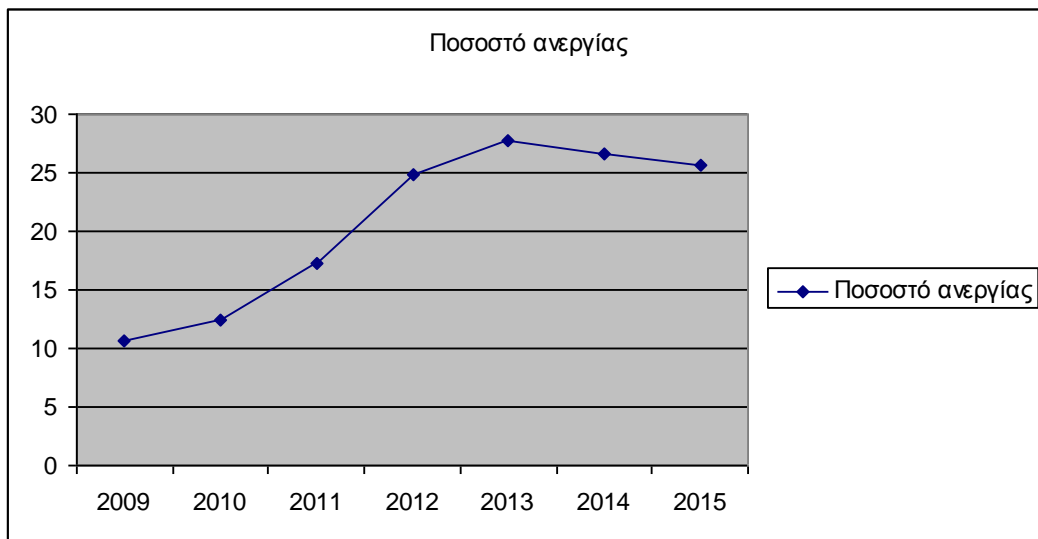
Με γνώμονα τη βιβλιογραφία, μπορεί να σημειωθεί ότι η οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα, η ύφεση και η σύναψη δανειακών συμβάσεων με την Τρόικα (Μνημόνια 1, 2 και 3) δημιούργησαν αρνητικές συνέπειες στον εργασιακό χώρο. Κατά την χρονική περίοδο του 2010 και μετά μέχρι και σήμερα η κυβέρνηση της χώρας δεν ήταν σε θέση να ανταποκριθεί στις επιβαρυντικές απαιτήσεις της Τρόικα.

Έτσι λοιπόν, μετά από διάφορες συζητήσεις, συμβούλια και συνόδους με τους εταίρους, το ελληνικό κράτος κλήθηκε να προβεί σε μειώσεις των δημοσίων υπαλλήλων, προκειμένου να περιοριστούν κατά κάποιο τρόπο οι δαπάνες του. Μία ακόμη πολύ οδυνηρή εξέλιξη στην Ελλάδα της κρίσης ήταν το κλείσιμο δημοσίων υπηρεσιών και σχολείων και η συγχώνευση τους με άλλα (Economou et al, 2013).

Παρόλα αυτά, με γνώμονα τις έρευνες που πραγματοποιεί η ΕΣΥΕ (Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας Ελλάδος), τα επίπεδα της ανεργίας την άνοιξη του 2013 έφτασαν το 27,7%, έναντι 24,9% που ήταν την περίοδο του 2012. Με βάση τους πίνακες που παρατίθενται παρακάτω, το σύνολο των εργαζομένων την περίοδο του 2013 ήταν σε 3.487.597 άτομα. Ένα χρόνο αργότερα οι άνεργοι ανήλθαν σε 1.233.404 άτομα, ενώ την περίοδο του 2015 σε 1.204.844 (ΕΣΥΕ, 2015).

Προχωρώντας παρακάτω, μπορεί να σημειωθεί ότι οι εργαζόμενοι ήταν 3.584.973 την περίοδο του 2015, ενώ το 2014 3.505.569. Πρόκειται για μία άνοδο της τάξεως του 2,21%. Επιπροσθέτως, παρατηρείται ότι υπάρχει μία πτώση στο επίπεδο της ανεργίας στην Ελλάδα, το οποίο θεωρείται μία ιδιαίτερα θετική εξέλιξη. Ειδικότερα, το ποσοστό της ανεργίας την περίοδο του 2015 σημείωσε πτώση της τάξεως του 2,37% σε αντίθετη με την χρονική περίοδο του 2014. Το επίπεδο των οικονομικά μη ενεργών ατόμων, ή με άλλα λόγια των ατόμων που δεν επιθυμούν και δεν ψάχνουν εργασία, ελαχιστοποιήθηκε κατά 2,23% εν συγκρίσει με το 2014 (ΕΣΥΕ, 2015).

Διάγραμμα 2: Εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2015

Σε αυτό το σημείο και σε συνάρτηση με όλα όσα έχουν καταγραφεί παραπάνω, σε μία μελέτη που διεξήγαγε η Manpower⁷ στο πλαίσιο της απασχόλησης, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι εργοδότες σε όλους τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας προχώρησαν σε επιπρόσθετες μειώσεις ως προς το σύνολο των απασχολούμενων τα επόμενα χρόνια. Σύμφωνα με αυτές τις εκτιμήσεις, η έρευνα εστιάζει στον τουριστικό τομέα, όπου διακρίνονται τα πιο αρνητικά αποτελέσματα. Αυτό συμβαίνει καθώς οι Συνολικές Προοπτικές Απασχόλησης υπολογίστηκαν στο -29% και στον τομέα των Κατασκευών, με Προοπτικές της τάξης του -21% (Collignon, 2011).

Ακόμη πιο αρνητικό θεωρείται το κλίμα που επικρατεί στον κλάδο των Μεταφορών και Επικοινωνιών και του Δημοσίου και Κοινωνικών Υπηρεσιών, καθώς σημειώνουν πτώση κατά 18% και 17% αντίστοιχα. Όσον αφορά τον τομέα Χονδρικού & Λιανικού Εμπορίου σημειώθηκαν κυρίως μειώσεις κατά 16% και στον τομέα της Μεταποίησης σε 14%⁸.

Στο πλαίσιο των εργοδοτών στον τομέα του Τουρισμού διακρίνεται μία έντονη πτώση κατά 25%, ενώ όσον αφορά το μέλλον του τομέα Μεταφορών & Επικοινωνιών

⁷ <http://www.sepe.gr/newsletter/Research4/research4.html>, «Δραματικές οι επιπτώσεις της κρίσης χρέους στην απασχόληση», προσπελάστηκε στις 7/2/2016

⁸ <http://www.sepe.gr/newsletter/Research4/research4.html>, «Δραματικές οι επιπτώσεις της κρίσης χρέους στην απασχόληση», προσπελάστηκε στις 7/2/2016

διακρίνεται μία μικρή μείωση της τάξεως του 7%. Κατά γενική ομολογία, στο ελληνικό κράτος οι πιο ανεπτυγμένοι τομείς που παρουσιάζουν εξέλιξη είναι κυρίως ο χρηματοοικονομικός, ο ασφαλιστικός, η ακίνητη περιουσία και παροχή υπηρεσιών προς Επιχειρήσεις, ο εμπορικός, ο μεταποιητικός, ο κατασκευαστικός (European Commission, 2010).

Σε συνάρτηση με όλα αυτά μπορεί να σημειωθεί ότι ο δείκτης των Συνολικών Προοπτικών Απασχόλησης διακρίνεται να είναι πτωτικός σε κάποιους τομείς οικονομικής δραστηριότητας. Αναλυτικότερα, η πιο ουσιαστική μείωση, αφορά τον τουριστικό κλάδο και φτάνει το 18%. Από την άλλη πλευρά, οι εργοδότες τόσο στον τομέα της Γεωργίας, όσο και στον τομέα των Δημοσίων και Κοινωνικών Υπηρεσιών σημειώνουν πτώση κατά 8%. Παρόλα αυτά, ο δείκτης φαίνεται να αυξάνεται σε τέσσερις τομείς, με τεράστια βελτίωση κατά 6% στον κλάδο των Χρηματοοικονομικών και Παροχής Υπηρεσιών προς Επιχειρήσεις (Gros, 2015).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

3.1 Εισαγωγή

Μετά την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης την περίοδο του 2008. δημιουργηθήκαν ποικίλα δημοσιονομικά προβλήματα και μεγιστοποιήθηκε το δημόσιο χρέος των περισσότερων κρατών του κόσμου. Με το πέρασμα των χρόνων, όμως, τα ανεπτυγμένα κράτη όταν άρχισαν να σημειώνουν κάποια βελτίωση μέσω της πολιτικής που ακολουθούσαν, προσπάθησαν να εφαρμόσουν κάποια προγράμματα που θα βοηθούσαν την κατάσταση. Πρόκειται για εκείνα τα προγράμματα δημοσιονομικής εξυγίανσης, τα οποία φαίνεται ότι έγκεινται κατά κύριο λόγο στην μείωση των εξόδων των χωρών αυτών, αλλά και στην μεγιστοποίηση των εσόδων τους (Karavitis, 2013).

Στην περίπτωση της ελληνικής οικονομίας, διακρίνεται ότι το ζήτημα του περιορισμού του υπέρογκου δημοσιονομικού ελλείμματος αποτελεί τη βάση του προγράμματος ανασυγκρότησης της. Αυτή η πρόταση δόθηκε από την Τροίκα προς την ελληνική κυβέρνηση, η οποία έπρεπε να θέσει σε εφαρμογή άμεσα, προκειμένου να καταφέρει να ανακτήσει της δυνάμεις της (Westin, 2014).

Μέσα από τους όρους του προγράμματος, που δεν είναι άλλοι από την ελαχιστοποίηση των εξόδων και τη μεγέθυνση των εσόδων του κράτους, προέκυψε ένα βασικό πρόβλημα. Το πρόβλημα αυτό βασίζεται κατά κύριο λόγο στο γεγονός πόσο ήταν σε θέση μία νέα φορολογική πολιτική να επιφέρει ανάπτυξη στην οικονομία της χώρας. Σύμφωνα με διάφορους οικονομικούς αναλυτές και οικονομολόγους υποστηρίζεται ότι η επιβάρυνση νέας φορολογίας στην ευρύτερη κοινωνία δεν μπορεί να επιφέρει ανάκαμψη στη χώρα. Πρόκειται επομένως για μία πρόταση που επιφέρει επιπρόσθετα προβλήματα στους πολίτες και δυσχεραίνει την οικονομική τους επιφάνεια (Matsaganis et al., 2010).

Κατά καιρούς, λοιπόν, όλα τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα υποστήριζαν ότι είναι βασική προτεραιότητα να αναδιαρθρωθεί η φορολογική πολιτική. Ωστόσο, όμως, κανένας από όλους τους αρχηγούς των κομμάτων αυτών δεν κατάφερε να

υλοποιήσει και να θέσει σε εφαρμογή κάποιο πρόγραμμα που θα συμβάλει τόσο στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας, όσο και στην ευημερία της κοινωνίας (Katsios, 2006).

Με βάση τη βιβλιογραφία, μπορεί να καταγραφεί ότι γενικότερα η φορολογική επιβάρυνση ελέγχεται μέσα από διάφορα κριτήρια. Τα κριτήρια αυτά αποσκοπούν στην αποφυγή διαμόρφωσης αρνητικών απόψεων από τη μεριά των επενδυτών και των καταναλωτών, στο κατά πόσο ισότιμα φορολογούνται οι πολίτες, ανάλογα με την κοινωνική τους θέση και την εισοδηματική τους κλίμακα. Ωστόσο, όμως παρατηρείται ότι, οποιαδήποτε αναδιάρθρωση ή αλλαγή στη φορολογία ενδέχεται να περιορίσει τη διανομή των εισοδημάτων των πολιτών. Αυτό το γεγονός, επιφέρει ζητήματα που επιδρούν αρνητικά στην καθημερινή ζωή των πολιτών και προβλήματα περαιτέρω ανάπτυξης της κοινωνίας (Parageorgiou et al., 2012).

3.2 Η έννοια της φορολογίας

Προχωρώντας παρακάτω, είναι βασικό να γίνει μία αναφορά στην ευρύτερη έννοια του όρου της φορολογικής επιβάρυνσης στους πολίτες. Συγκεκριμένα, κάθε χώρα προκειμένου να είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της και να λειτουργήσει κανονικά θα πρέπει να λαμβάνει κάποιους πόρους. Με άλλα λόγια, το κράτος για να μπορεί να πληρώσει μισθούς και συντάξεις θα πρέπει να λαμβάνει κάποιους οικονομικούς πόρους (Katsios, 2006).

Με βάση τα παραπάνω, κάθε χώρα προχωρά στην επιβολή ειδικής φορολογίας στους πολίτες, έτσι ώστε να μπορεί να καλύψει τις ανωτέρω ανάγκες. Με τον όρο φορολογία καλείται μία οικονομική υποχρέωση των πολιτών να δίνουν στο κράτος κάποιο χρηματικό ποσό. Πρόκειται για μία υποχρέωση της κοινωνίας να καταβάλει τη σχετική φορολογία, χωρίς να απαιτεί κάποιο αντάλλαγμα. Με άλλα λόγια, ο φόρος αποτελεί ένα μέσο που συμβάλει στη λειτουργία του κράτους και στην οικονομική του κατάσταση. Επίσης, μέσω των φόρων κάθε κράτος μπορεί να καταφέρει να υλοποιήσει όλους τους στόχους που έχει θέσει για το καλό της κοινωνίας (Westin, 2014).

Στα πλαίσια της φορολογικής επιβολής από το εκάστοτε κράτος διακρίνει ότι εστιάζει στην κατάκτηση συγκεκριμένων σκοπών. Ένας από αυτούς τους σκοπούς είναι ο δημοσιονομικός ή με άλλα λόγια ο ταμειευτικός. Πρόκειται για ένα σκοπό που μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσα από την λήψη των χρηματικών πόρων σε συνάρτηση με τα υπόλοιπα έσοδα που λαμβάνει το κράτος. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι σαφέστατα οι πόροι που λαμβάνει από τις επιχειρήσεις, με σκοπό την κάλυψη δημοσίων εξόδων (Karavitis, 2013).

Επιπρόσθετος σκοπός της φορολογίας είναι ο κοινωνικός, ο οποίος με γνώμονα τις αλλαγές που γίνονται στη φορολογία από κάθε πολιτικό κόμμα που λαμβάνει τα ινία του κράτους, μπορεί να καλύψει κάθε κοινωνικό σκοπό. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι σαφέστατα η αντιμετώπιση των ανισοτήτων μεταξύ των πολιτών, της χαμηλής φορολογικής επιβάρυνσης στα κατώτερα στρώματα και στην αύξηση μεγαλύτερης φορολογίας στους πιο ανεπτυγμένους οικονομικά πολίτες. Με άλλα λόγια, αυτό που επιχειρείται κυρίως από τις κυβερνήσεις είναι η ενίσχυση των εισοδημάτων και η ισότιμη κατανομή τους (Saez et al., 2012).

Ωστόσο, οι φόροι έχουν και οικονομικούς σκοπούς, οι οποίοι μπορούν να καλυφθούν περισσότερο κατά την περίοδο εμφάνισης οικονομικών προβλημάτων ή την περίοδο της ύφεσης. Συνήθως, το κράτος με την επιβολή των φόρων εστιάζει στην ανακατανομή των πόρων, που μπορεί να αφορούν υλικά αγαθά και υπηρεσίες, αλλά και στην πάταξη των επιπέδων ανεργίας και στην σταθεροποίηση του δείκτη πληθωρισμού. Ακόμη, μέσω αυτών εστιάζει στην περαιτέρω ενίσχυση της οικονομίας του κράτους (Parageorgiou et al., 2012).

3.3 Κατηγοριοποίηση φορολογίας

Πέρα όμως από όλα τα παραπάνω, διακρίνεται ότι σε ένα κράτος διαμορφώνονται πολλοί φόροι, ανάλογα με το που αναφέρονται και τι αποσκοπούν. Αναλυτικότερα, παρατηρείται ότι οι φόροι παρουσιάζουν διαφορές ανάλογα με την βάση τους, το συντελεστή, τον φορέα που ασκεί την φορολογία και τα αντικειμενικά και προσωπικά κριτήρια (Karlanoglou et al., 2015).

Σύμφωνα με την διάκριση των φόρων ανάλογα με τη βάση μπορεί να καταγραφεί ότι αφορά το συνολικό μέγεθος, όπου σύμφωνα με αυτό διαμορφώνεται ένας φόρος που είναι υποχρεωμένος να καταβάλει ο εκάστοτε πολίτης. Σε αυτήν την κατηγορία περικλείονται ο φόρος εισοδήματος, περιουσίας και δαπάνης. Σχετικά με τον φόρο εισοδήματος μπορεί να επιβληθεί σε φυσικά, αλλά και νομικά πρόσωπα με βάση το εισόδημα που έχουν λάβει εντός μίας καθορισμένης χρονικής περιόδου (Eble et al., 2013).

Όσον αφορά το εισόδημα χαρακτηρίζεται ως μία ισότιμη φορολογική επιβάρυνση, καθώς στηρίζεται στην οικονομική δυνατότητα του πολίτη να ανταποκριθεί στον συγκεκριμένο φόρο. Πιο απλά, ο φόρος εισοδήματος εξαρτάται από το ποσό που δηλώνει ο εκάστοτε πολίτης. Για παράδειγμα, όταν κάποιος είναι οικονομικά σε καλή κατάσταση βάσει του εισοδήματος του μπορεί να προσφέρει στο κράτος το φόρο που του αναλογεί, προκειμένου να μπορεί το κράτος να ανταποκριθεί στην κάλυψη των δημοσίων εξόδων του. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, ο φόρος εισοδήματος αποτελεί μία από τις πιο σημαντικές πηγές εσόδων για κάθε κράτος (Hawkesworth et al., 2008).

Όσον αφορά τους φόρους που αφορούν την περιουσία των πολιτών αποτελούν εκείνα τα έσοδα που λαμβάνει το κράτος από την φορολόγηση των στοιχείων που έχει στην κατοχή του κάθε πολίτης. Πρόκειται κυρίως για περιουσιακά στοιχεία, όπως ακίνητα, πλούτος, περιουσιακά στοιχεία πολυτελείας κ.λπ.. Επίσης, μπορεί να καταγραφεί ότι οι φόροι αυτοί μπορούν να επιβληθούν στην περιουσία των ιδιωτικών φορέων. Η εκτίμηση τους επιτυγχάνεται στην καθαρά αξία της περιουσίας κάθε πολίτη που φορολογείται. Επιπλέον, μπορεί να επιβληθεί στην περίπτωση μεταβιβάσεων όταν πρόκειται για κληρονομιά, δωρεά περιουσιακών στοιχείων ή γενικότερα σχετική μεταβίβαση (Karavitis, 2013).

Από την άλλη, οι φόροι που αφορούν τις δαπάνες έγκεινται στην λήψη φόρου από την κατανάλωση αγαθών ή υπηρεσιών. Ουσιαστικά, ο φόρος αυτός αφορά την έμμεση κατανάλωση, π.χ. την προστιθέμενη αξία, την συνολική αξία, κατά μονάδα και αξία, γενικούς και ειδικούς φόρους κατανάλωσης (Featherstone, 2011).

Προχωρώντας παρακάτω, παρατηρείται ότι όσον αφορά την διάκριση των φόρων με βάση τον συντελεστή, μπορεί να καταγραφεί ότι καλείται μία ποσοστιαία τιμή που αφορά κάθε μονάδα φορολογικής βάσης. Σε αυτήν την κατηγορία εντάσσονται οι προοδευτικοί, οι αναλογικοί και οι αντιστρόφως προοδευτικοί φόροι. Με τον όρο προοδευτικός ονομάζεται εκείνος ο φόρος όπου ο μέσος συντελεστής αλλάζει με γνώμονα τη μεταβολή της φορολογικής βάσης. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι ο φόρος κληρονομιάς και εισοδήματος φυσικών προσώπων (Parageorgiou et al., 2012).

Από την άλλη πλευρά, ως αναλογικοί καλούνται εκείνοι οι φόροι που έχουν σταθερό το μέσο φορολογικό συντελεστή. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ο φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων, ο φόρος χαρτοσήμου κ.λπ.. Με τον όρο όμως αντιστρόφως προοδευτικός ονομάζεται εκείνος ο φόρος που όσο μεγαλώνει η φορολογική βάση τόσο μειώνεται ο συντελεστής και αντιστρόφως (Eble et al., 2013).

Σχετικά με τον φόρο που επιβάλλεται ανάλογα με τον φορέα, υπάρχουν οι παρακάτω κατηγορίες:

- Ανάλογα με την διοίκηση του κράτους, όπου ως φορέας θεωρείται συνήθως το Υπουργείο Οικονομικών. Όλοι οι πόροι που λαμβάνει το Υπουργείο μπορούν να συμβάλουν στην κάλυψη των εξόδων του κράτους.
- Ανάλογα με την Τοπική Αυτοδιοίκηση, που αρμόδιοι είναι οι Δήμοι και οι Περιφέρειες. Επίσης, στην κατηγορία αυτοί περιλαμβάνονται τα υπόλοιπα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου.
- Ανάλογα με την κοινωνική ασφάλιση των πολιτών, όπου καταβάλλονται και οι σχετικές παρακρατήσεις (Hawkesworth et al., 2008).

Εν κατακλείδι, ως προσωπικοί ονομάζονται εκείνοι οι φόροι που εστιάζουν κατά κύριο λόγο στα προσωπικά στοιχεία του εκάστοτε φορολογημένου πολίτη. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι το ύψος των εισοδημάτων του και η γενικότερη

περιουσία του. Ακόμη, λαμβάνεται υπόψη η οικονομική του επιφάνεια, καθώς υπάρχει το ενδεχόμενο να επηρεαστεί η δυνατότητα του να ανταποκριθεί στις φορολογικές του υποχρεώσεις (Adamou et al., 2012).

Σε αντίθετη περίπτωση, με τον όρο αντικειμενικοί ή απρόσωποι καλούνται οι φόροι που επιβάλλει το κράτος ως προς τις συναλλαγές που πραγματοποιεί ο κάθε φορολογούμενος πολίτης. Δεν πρόκειται για έναν φόρο που βασίζεται στην φορολόγηση των προσωπικών στοιχείων, με γνώμονα αντικειμενικά κριτήρια. Ειδικότερα, κάθε πολίτης υποχρεούται να καταβάλει τον φόρο αυτό ανεξάρτητα από την οικονομική του και εισοδηματική του δυνατότητα (Karavitis, 2013).

3.4 Βασικά χαρακτηριστικά του Ελληνικού Φορολογικού Συστήματος

Προχωρώντας σε εγχώριο επίπεδο, είναι γνωστό ότι στην Ελλάδα έχουν διαμορφωθεί και επιβληθεί μία σειρά από διάφορους φόρους, οι οποίοι είτε βασίζονται στην εισοδηματική κατάσταση των πολιτών, είτε στην περιουσία τους. Συνήθως, η πλειοψηφία των φόρων επιβάλλεται προκειμένου να ενισχυθεί ο οικονομικός προϋπολογισμός του κράτους. Ωστόσο, όμως, κάποιοι φόροι επιβάλλονται και από τους Τοπικούς Φορείς και από τους Οργανισμούς Κοινωνικής Ασφάλισης (Parageorgiou et al., 2012).

Σύμφωνα με στοιχεία της βιβλιογραφίας, οι φόροι που επιβάλλονται στην Ελλάδα καταγράφονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 3: Ποσοστιαία συμμετοχή βασικών φορολογιών στα συνολικά φορολογικά έσοδα, 2011

ΕΤΟΣ 2011			
ΕΙΔΟΣ ΦΟΡΟΥ	ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ (σε εκατ. ευρώ)	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ	
Φόρος εισοδήματος	12.934		26,42%
Φυσικών προσώπων	8.285		16,93%
Νομικών προσώπων	2.760		5,64%
Ειδικών κατηγοριών	1.888		3,86%
Φόροι στην περιουσία	1.172		2,39%
Άμεσοι φόροι Π.Ο.Ε	1.911		3,90%
Λοιποί άμεσοι φόροι	4.301		8,79%
ΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	20.318		41,51%
Φόροι συναλλαγών	17.930		36,34%
ΦΠΑ	16.887		34,50%
Πετρελαιοειδών	2.847		5,82%
Καπνού	844		1,72%
Λοιπών	13.197		26,96%
Λοιποί φόροι συναλλαγών	903		1,84%
μεταβίβαση κεφαλαίων	509		1,04%
χαρτόσημο	392		0,80%
Φόροι κατανάλωσης	10.131		20,70%
Φόρος ασφαλίστρων	379		0,77%
Τέλος ταξινόμησης οχημάτων	100		0,20%
ΕΦΚ ενεργειακών προϊόντων	4.653		9,51%
Λοιποί ΕΦΚ (καπνού κλπ.)	3.509		7,17%
Τέλη κυκλοφορίας οχημάτων	1.117		2,28%
Λοιποί φόροι κατανάλωσης	373		0,76%
Έμμεσοι φόροι ΠΟΕ	373		0,76%
Λοιποί έμμεσοι	339		0,69%
(για Ε.Ε.)	190		0,39%
ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	28.632		58,49%
ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ	48.951		100,00%

Πηγή: www.minfin.gr

Με βάση τον πίνακα που έχει καταχωρηθεί παραπάνω παρατηρείται ότι για την συγκεκριμένη χρονική περίοδο ο πιο βασικός φόρος βάσει των εσόδων που έχει επιφέρει στον κρατικό προϋπολογισμό είναι ο φόρος προστιθεμένης αξίας (ΦΠΑ). Πρόκειται για εκείνον τον φόρο που συμβάλει στην ενίσχυση των πόρων του κράτους από έμμεσους φόρους κατά 60%. Επίσης, ακόμη πιο σημαντικός θεωρείται ο φόρος εισοδήματος, ο οποίος φαίνεται να συμμετέχει στο 26% των εσόδων του κράτους από

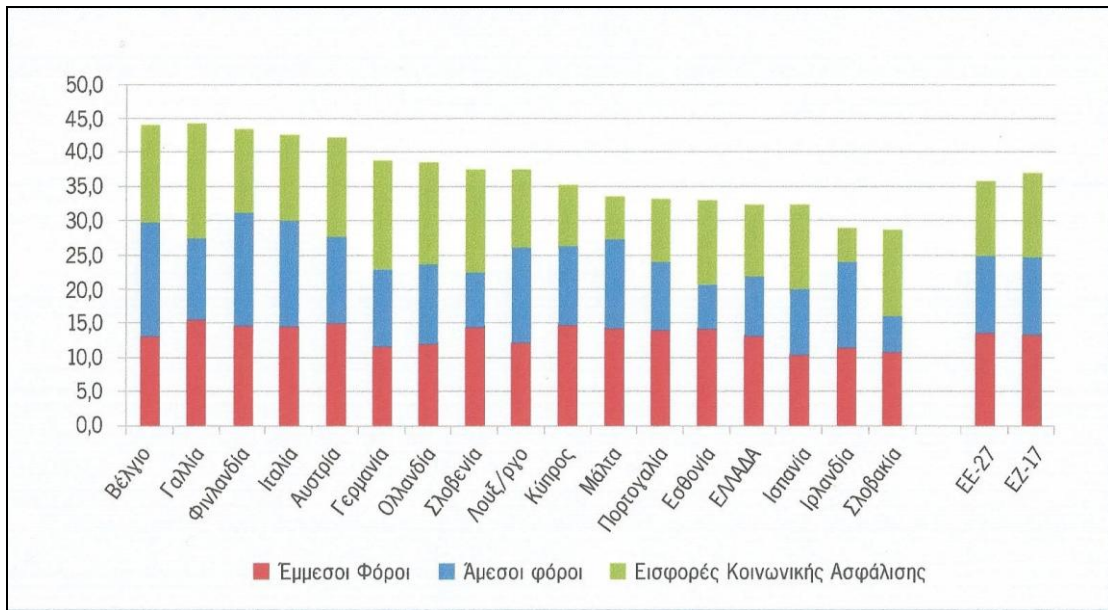
άμεσους φόρους, αλλά ταυτόχρονα και ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων με ποσοστό της τάξεως του 17% (Adamou et al., 2012).

Ακόμη, διακρίνεται ότι ο ειδικός φόρος κατανάλωσης ενεργειακών προϊόντων ενισχύει κατά 16% τα έσοδα του κρατικού προϋπολογισμού. Αξιόλογοι θεωρούνται για την οικονομία του κράτους οι φόροι επί των συνολικών εσόδων. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι σαφέστατα ο ειδικός φόρος κατανάλωσης καπνού, αλκοολούχων ποτών, κ.λπ.. Επίσης, μπορεί να σημειωθεί ότι εξίσου σημαντικός είναι ο φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων (Karavitis, 2013).

Προχωρώντας παρακάτω αξίζει να σημειωθεί ότι πολύ σημαντικό χαρακτηριστικό στην όλη κατάσταση είναι το σύνολο των φόρων που επιβάλλει το κράτος προς τους πολίτες. Σύμφωνα με διάφορες μελέτες που έχουν διεξαχθεί πριν από μερικά χρόνια παρατηρείται ότι η φορολογική πολιτική της Ελλάδας ως ποσοστό του ΑΕΠ βρισκόταν σε πολύ χαμηλά επίπεδα το 2011, εν συγκρίσει με τα υπόλοιπα κράτη της ΕΕ και της ζώνης του ευρώ (Matsaganis et al., 2012).

Μέσα από το παρακάτω διάγραμμα διακρίνονται οι κατηγορίες των φόρων που συνθέτουν τα συνολικά έσοδα του κράτους. Πρόκειται κυρίως για τους έμμεσους, άμεσους φόρους και τις υποχρεώσεις των πολιτών στα ασφαλιστικά ταμεία. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι από τα στοιχεία του διαγράμματος εκτιμάται ότι σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες, τα έσοδα του ελληνικού κράτους από τη φορολογία που επιβάλλει αφορούν τους έμμεσους φόρους και τις ασφαλιστικές εισφορές των πολιτών. Ωστόσο, λιγότερα είναι τα έσοδα από τους άμεσους φόρους (Parageorgiou et al., 2012).

Διάγραμμα 3: Φορολογικά έσοδα ως % ΑΕΠ. Ευρωζώνη-17 (2011)

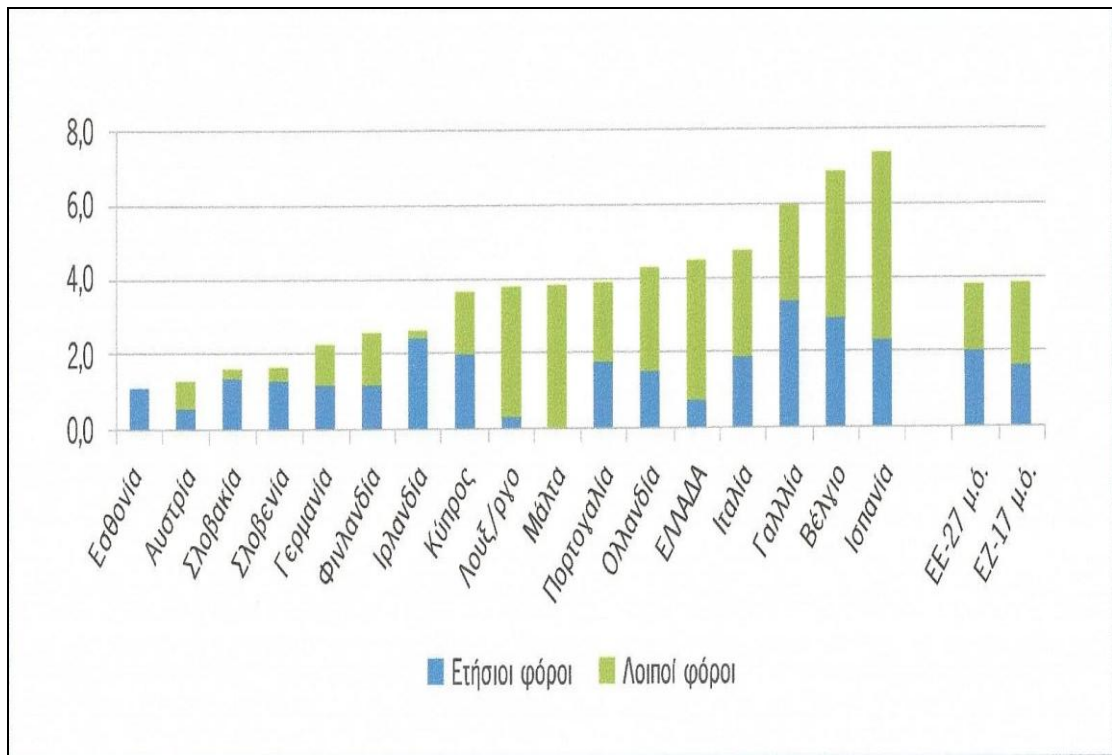

Πηγή: Ράπανος και συν., (2014)

3.5.1 Φόροι στην περιουσία

Σύμφωνα με τους φόρους περιουσίας που επιβάλει το ελληνικό κράτος μπορεί να καταγραφεί ότι αφορούν κατά κύριο λόγο τους ετήσιους και όλους εκείνους που επιβάλλονται στις εκάστοτε συναλλαγές. Στα πλαίσια της ανάλυσης των φόρων περιουσίας διακρίνεται ότι τα έσοδα του κράτους από αυτά, κατά την χρονική περίοδο 2000-2011 ξεπέρασαν το μέσο όρο των κρατών της Ευρωζώνης. Μέσα από τη βιβλιογραφία διακρίνεται ότι το σύνολο των εσόδων του ελληνικού κράτους στηρίζεται κυρίως στην φορολογική επιβάρυνση στις συναλλαγές που πραγματοποιούν οι πολίτες. Ωστόσο, διακρίνεται ότι λιγότερα είναι τα έσοδα του κράτους από την επιβολή του ετήσιου φόρου των ακινήτων (Karavitis, 2013).

Διάγραμμα 4: Έσοδα από φόρους περιουσίας % φορολογικών εσόδων (2000-2011, μ.ό.)

Πηγή: Ράπανος και συν., (2014)

Όσον αφορά παλαιότερες περιόδους διακρίνεται ότι το 2008 ίσχυε το ΕΤΑΚ με μοναδικό συντελεστή 1‰, και με απαλλασσόμενη την αξία της κύριας κατοικίας μέχρι 300.000 ευρώ (Matsaganis et al., 2010). Ωστόσο, σε συνάρτηση με το ΕΤΑΚ την περίοδο του 2009 επιβλήθηκε έκτακτη εισφορά επί της ακίνητης περιουσίας με την εξής φορολογική κλίμακα:

Πίνακας 4: ΕΤΑΚ την περίοδο του 2009

Αξία ακίνητης περιουσίας	Φορολογικός συντελεστής
Μέχρι 400.000€	0%
400.001-600.000	0,1%
600.001-800.000	0,2%
800.001-1.000.000	0,3%
1.000.001-1.300.000	0,4%
1.300.001-1.600.000	0,5%
1.600.001-2.000.000	0,6%
2.000.001-2.500.000	0,7%
2.500.001-3.000.000	0,8%
Ανω των 3.000.000	0,9%

Πηγή: <http://www.pomida.gr/foroi/fap.html>

Την επόμενη χρονιά καταργείται το ΕΤΑΚ και επανέρχεται ο ετήσιος Φόρος Ακίνητης Περιουσίας (ΦΑΠ), με αυτόματη εκτίμηση και βεβαίωση μέσω της παρακάτω φορολογικής κλίμακας:

Πίνακας 5: Φόρος Ακίνητης Περιουσίας (ΦΑΠ)

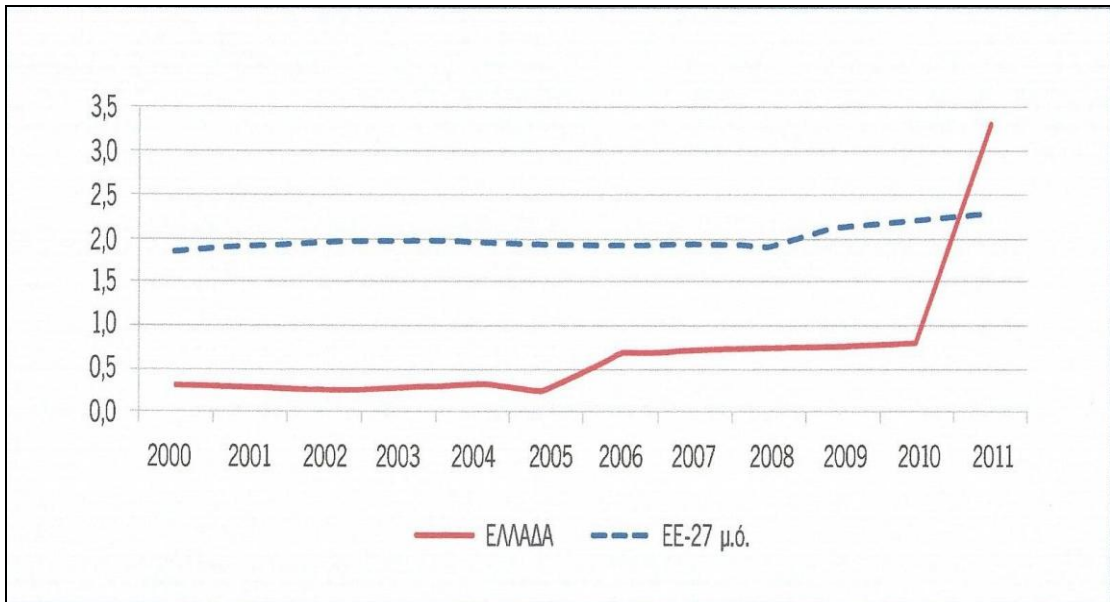
Αξία ακίνητης περιουσίας	Φορολογικός συντελεστής
Ως 400.000ευρώ	0%
400.001-500.000	0,1%
500.001-600.000	0,3%
600.001-700.000	0,6%
700.001-800.000	0,9%
800.001-5.000.000	1%
Ανω των 5.000.000	2% για 3 έτη

Πηγή: <http://www.pomida.gr/foroi/fap.html>

Με βάση τα ανωτέρω αποτελέσματα μπορεί να καταγραφεί ότι ο φόρος στην ακίνητη περιουσία που επιβάλλονταν την περίοδο του 2011 ήταν αρκετά περιορισμένος, εν αντιθέσει με εκείνο του φόρου μεταβιβάσεως ακινήτων. Ωστόσο, όμως, όταν άρχισε να γίνεται αισθητή η κρίση στις αγορές άρχισαν να περιορίζονται

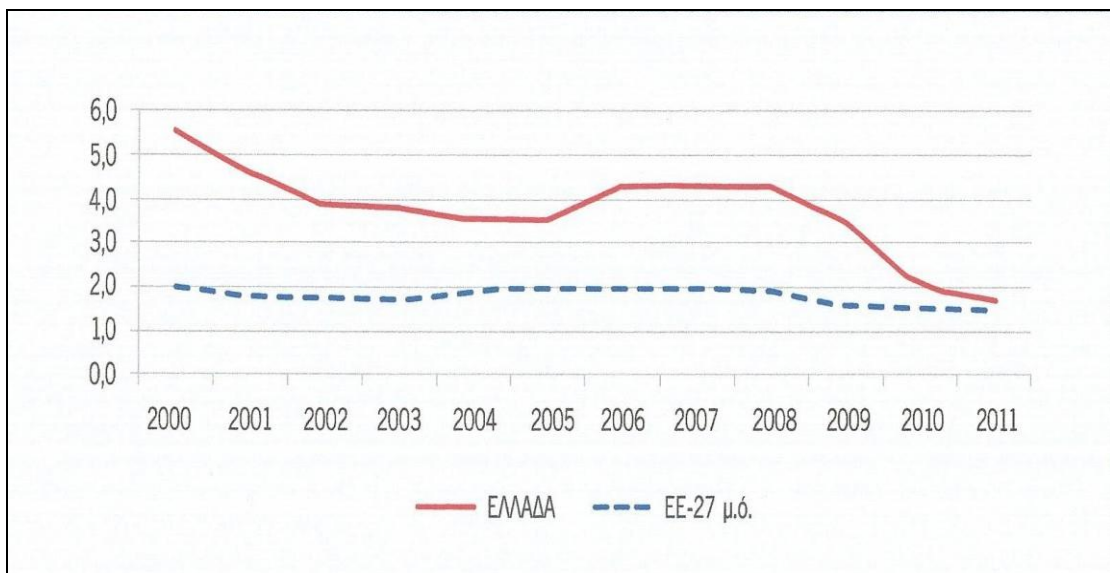
οι συναλλαγές των πολιτών σε μεγάλο βαθμό, κι έτσι το κράτος δεν λάμβανε έσοδα από τη σχετική φορολογία. Παρόλα αυτά διακρίνεται σταδιακή μεγιστοποίηση των εσόδων του κράτους από τον ετήσιο φόρο περιουσίας (βλ. διάγραμμα 5 και 6) (Westin, 2014).

Διάγραμμα 5: Ετήσιοι φόροι στην ακίνητη περιουσία % φορολογικών εσόδων

Πηγή: Ράπανος και συν., (2014)

Διάγραμμα 6: Λοιποί φόροι στην ακίνητη περιουσία % φορολογικών εσόδων

Πηγή: Ράπανος και συν., (2014)

Προχωρώντας παρακάτω, διακρίνεται ότι ενώ την περίοδο του 2011 τα συνολικά έσοδα από τον ετήσιο φόρο περιουσίας ανήλθαν σε € 2.229 δισ. το 2011, τρία χρόνια αργότερα φαίνεται ότι ξεπέρασαν τα € 3δισ. Ως προς την αύξηση αυτή συνέβαλε κατά γενική ομολογία η επιβολή του Ενιαίου Φόρου Ιδιοκτησίας Ακινήτων. Σύμφωνα με τον συγκεκριμένο φόρο, οι πολίτες υποχρεούνται να καταβάλουν τον φόρο που τους αναλογεί επί των περιουσιακών τους στοιχείων είτε με εφάπαξ καταβολή όλου του ποσού, στο οποίο θα κερδίζουν έκπτωση έως 1,5% είτε σε έξι δόσεις (Karavitis, 2013).

Κατά τη χρονική περίοδο 2012-2013 συνεχίστηκε η επιβολή του ΦΑΠ, σημειώνοντας άνοδο. Ακόμη, πραγματοποιήθηκε μείωση του αφορολόγητου ορίου και διπλασιάστηκε ο συντελεστής του πρώτου κλιμακίου, σημειώνοντας προσαύξηση κατά 500 ευρώ σε μία μεγάλη μερίδα φορολογουμένων (Saez et al., 2012).

Πίνακας 6: Κλίμακα του ΦΑΠ για τα έτη 2012 και 2013

Αξία ακίνητης περιουσίας	Φορολογικός συντελεστής
Έως 200.000 ευρώ	0%
200.001-500.000	0,2%
500.001-600.000	0,3%
600.001-700.000	0,6%
700.001-800.000	0,9%
800.001-5.000.000	1%
Ανω των 5.000.000	2% για 3 έτη

Πηγή: <http://www.pomida.gr/foroi/fap.html>

Αναλυτικότερα, η κυβέρνηση της χώρας την περίοδο του 2014 προέβη σε αυτήν την επιβολή μετά από αλληπάλληλες πιέσεις που δέχθηκε από την Τρόικα. Αρχικά, το ποσό αυτό συμπεριλαμβάνονταν στο λογαριασμό της ΔΕΗ, γνωστό ως χαράτσι, το οποίο όμως πλήρωναν μόνο τα ηλεκτροδοτούμενα νοικοκυριά. Πλέον, η επιβολή του ΕΝΦΙΑ αφορά όλους τους φορολογούμενους και έχει αφαιρεθεί από τους λογαριασμούς της ΔΕΗ (Karlanoglou et al., 2015).

Αναλυτικότερα, μπορεί να καταγραφεί ότι ο φόρος αυτός έχει χαρακτηριστεί αρκετά μεγάλος, λόγω του ότι εξαρτάται από την αντικειμενική αξία των ακινήτων

περιουσιακών στοιχείων των πολιτών. Πρόκειται για μία νέα φορολογική επιβάρυνση που διαμορφώθηκε εν όψει της υπογραφής των μνημονίων. Η διαδικασία του υπολογισμού του ΕΝΦΙΑ επιτυγχάνεται σε συνάρτηση με κάποιους συντελεστές και τα γνωρίσματα των ακινήτων. Όσον αφορά τις κτιριακές εγκαταστάσεις ο κύριος φορολογικός συντελεστής αγγίζει την κλίμακα του 12 μεταξύ των 2-13/τ.μ.. Επίσης, στη διαμόρφωση του τελικού ποσού λαμβάνονται υπόψη οι συντελεστές παλαιότητας των κτηρίων, ο όροφος και η πρόσοψη τους (Westin, 2014).

Πίνακας 7: Η κατανομή της ακίνητης περιουσίας στην Ελλάδα

<i>Αντικειμενική αξία σε ευρώ</i>	<i>Αριθμός ατόμων</i>	<i>Συνολική φορολογική αξία σε δισ. Ευρώ</i>	<i>Μέση φορολογική αξία σε ευρώ</i>
0-50.000	2.769.177	63,57	22.954
50.001-100.000	1.356.081	96,83	71.404
100.001-200.000	881.698	122,27	138.680
200.001-300.000	271.058	65,66	242.220
300.001-400.000	116.498	40,08	344.058
400.001-500.000	60.031	26,73	445.248
500.001-600.000	34.544	18,86	546.019
600.001-700.000	21.846	14,12	646.465
700.001-800.000	14.288	10,67	746.958
800.001-900.000	9.848	8,34	846.954
900.001-1.000.000	7.069	6,69	946.823
1.000.001-1.500.000	16.477	19,76	1.199.048
1.500.001-2.000.000	5.333	9,13	1.712.850
2.000.001-2.500.000	2.274	5,05	2.218.617
2.500.001-3.000.000	1.155	3,13	2.729.270
3.000.001-3.500.000	666	2,14	3.218.029
3.500.001-4.000.000	400	1,49	3.721.819
4.000.001-4.500.000	242	1,02	4.230.049
4.500.001-5.000.000	159	0,75	4.740.722
5.000.001 και άνω	492	4,17	8.466.889

Πηγή: <http://www.pomida.gr/foroi/fap.html>

Αστικά ακίνητα

Σύμφωνα με τα στοιχεία της βιβλιογραφίας, ο ΕΝΦΙΑ υπολογίζεται με βάση τον παρακάτω τύπο:

Φόρος = Επιφάνεια κτίσματος (τ.μ.) x ΒΦ x ΣΠΚ x ΣΟ x ΣΑΕ (στις περιπτώσεις που αυτό ισχύει) x ΣΒΧ (στις περιπτώσεις βοηθητικών χώρων) x ΣΗΚ (όπου αυτός ισχύει).

Επιπροσθέτως, διακρίνεται ότι οι συντελεστές υπολογίζονται σε 20 (από 33 που ήταν εξ αρχής). Το ύψος της τιμής τους αρχίζει από 2,50 ευρώ/τ.μ. για ακίνητα με τιμή ζώνης έως 500 ευρώ το τ.μ. και καταλήγουν στα 16,25 ευρώ/τ.μ. για νεόδμητα ακίνητα με τιμή ζώνης άνω των 5.000 ευρώ το τ.μ. Ωστόσο, όμως, ο βασικός φόρος για τα παλαιά κτήρια που ξεπερνούν τα 25 χρόνια εγκατάστασης διαμορφώνεται στον παρακάτω πίνακα, ανάλογα με την τιμή ζώνης (Karavitis, 2013).

Πίνακας 8: Βασικός φόρος για τα παλαιά κτήρια ανάλογα με τη τιμή ζώνης

Τιμή ζώνης (ευρώ/τμ)	Βασικός φόρος (ευρώ/τμ)
0-500	2,0
501-750	2,8
751-1000	2,9
1001-1500	3,7
1501-2000	4,5
2001-2500	6,0
2501-3000	7,6
3001-3500	9,2
3501-4000	9,5
4001-4500	11,1
4501-5000	11,3
5001+	13,0

Πηγή: <http://www.pomida.gr/foroi/fap.html>

Σε συνάρτηση με όλα τα παραπάνω μπορεί να καταγραφεί ότι όσον αφορά την εκτίμηση του φόρου στον υπολογισμό του ΕΝΦΙΑ ενσωματώνεται και ο συντελεστής ορόφου. Οι σχετικοί συντελεστές είναι:

- Υπόγειο, συντελεστής 0,98.
- Ισόγειο και 1ος, συντελεστής 1,00.
- 2ος και 3ος, συντελεστής 1,02.
- 4ος και 5ος, συντελεστής 1,04.

- βος και άνω, συντελεστής 1,06.

Αν όμως κάποιο κτήριο διαθέτει περισσότερους ορόφους λαμβάνεται υπόψη ο συντελεστής του τελευταίου ορόφου. Όσο για την διαμόρφωση του συντελεστή στην περίπτωση των μονοκατοικιών λαμβάνεται υπόψη το ποσό 1,02, ενώ για όλους τους υπόλοιπους χώρους η τιμή 0,1. Επίσης, όταν πρόκειται για ημιτελή κτήρια συμπεριλαμβάνεται ο συντελεστής των ημιτελών κτισμάτων που αντιστοιχεί στο ποσό 0,4 (Karlanoglou et al., 2015).

Οικόπεδα εντός σχεδίου

Στην περίπτωση των οικοπέδων εντός σχεδίου λαμβάνονται υπόψη από το Υπουργείο Οικονομικών 20 συντελεστές, οι οποίοι εξαρτώνται από την μοναδιαία αξία του οικοπέδου. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι σε περίπτωση που κάποιος έχει ένα οικόπεδο εντός σχεδίου πόλεως ή οικισμού με μοναδιαία αξίας 100 ευρώ/τ.μ. διατηρεί συντελεστή 0,7 ευρώ/τ.μ. Το ποσό αυτό είναι το γινόμενο από τον υπολογισμό των τετραγωνικών μέτρων επί τον συντελεστή φόρου. Μπορεί ακόμη να καταγραφεί πως οι ιδιοκτήτες οικοπέδων, πριν γίνει η αφαίρεση του φόρου από την ΔΕΗ δεν κατέβαλλαν το ειδικό τέλος ακινήτων. Σήμερα όμως είναι υποχρεωμένοι να το πληρώσουν (Karavitis, 2013).

Με βάση τη σχετική βιβλιογραφία, παρατηρείται ότι η συγκεκριμένη φορολογική επιβάρυνση στα οικόπεδα εκτιμάται με τη συμβολή της επιφάνειάς τους και των διαφόρων χαρακτηριστικών που μπορεί να διαθέτουν. Ειδικότερα, όταν υπάρχει κάποιο κτίσμα στο εκάστοτε οικόπεδο ισχύουν τα εξής:

- Όλα τα οικόπεδα, τα οποία είναι εντός σχεδίου πόλης ή οικισμού, η επιφάνεια προκύπτει ως υπόλοιπο από τη μη χρήση του συντελεστή δόμησης.
- Όλα τα οικόπεδα, τα οποία είναι εκτός σχεδίου πόλης ή οικισμού, η επιφάνεια προκύπτει από την αφαίρεση της επιφάνειας του κτίσματος από τη συνολική επιφάνεια του γηπέδου (Karlanoglou et al., 2015).

Αγροτεμάχια

Στην περίπτωση των αγροτεμαχίων μπορεί να καταγραφεί ότι όσα είναι εκτός σχεδίου πόλης ή οικισμού, ο ΕΝΦΙΑ προκύπτει από τον Βασικό Συντελεστή Φορολογίας, ο οποίος λαμβάνει τιμή από 1 ευρώ/στρέμμα. Ωστόσο, όμως προσαυξάνεται σε μεγάλο βαθμό σε συνάρτηση με τον συντελεστή θέσης, χρήσης, απόστασης από τη θάλασσα, απομείωσης επιφάνειας, πρόσοψης, ύπαρξης κατοικίας (Westin, 2014).

Αναλυτικότερα, ο τύπος κατά τον οποίο προκύπτει ο σχετικός φόρος είναι ο εξής:

Φόρος = Επιφάνεια γηπέδου (τ.μ.) x ΒΣΦ x ΣΘ x ΣΧ x ΣΑΘ x ΣΑΕ x ΣΠ x ΣΚ (όπου αυτός ισχύει).

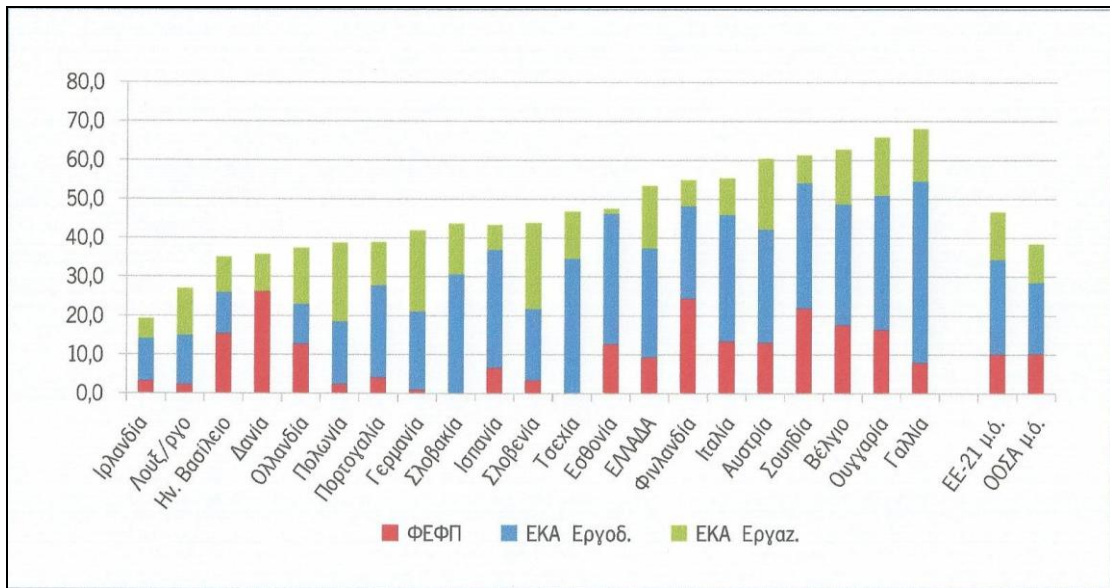
3.5.2 Φόροι στην εργασία

Στα πλαίσια της φορολόγησης των Ελλήνων πολιτών έρχεται να προστεθεί και το ζήτημα της επιβολής φόρου στην εργασία. Πρόκειται για έναν φόρο, ο οποίος δεν αφορά μόνο τη φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων (ΦΕΦΠ), αλλά περιλαμβάνει σε γενικές γραμμές και κάθε επιβάρυνση τόσο των εργοδοτών όσο και των εργαζομένων προς τα ασφαλιστικά ταμεία. Πολύ σημαντικό θεωρείται το γεγονός, ότι οι εισφορές των εργαζομένων προς τα ασφαλιστικά ταμεία δεν εξαρτώνται από την οικογενειακή κατάσταση τους, αλλά από το συνολικό τους εισόδημα, ο νέος φόρος ΦΕΦΠ έχει κάποια διαφορετικά σημεία. Συγκεκριμένα παρατηρείται ότι αν κάποιος πολίτης έχει οικογένεια, παιδιά ή όχι (Ράπανος και συν., 2014).

Βασικό χαρακτηριστικό στοιχείο στην συνολική επιβάρυνση των εργαζομένων και των εργοδοτών είναι να διερευνηθεί το ύψος του συνολικού φόρου εργασίας. Με άλλα λόγια, να υπολογιστεί πόσα δηλαδή λαμβάνει το κράτος από ΦΕΦΠ και ΕΚΑ, ως ποσοστό του κόστους εργασίας. Με γνώμονα τα στοιχεία διαφόρων μελετών το συνολικό ύψος του ΦΕΦΠ και ΕΚΑ στην Ελλάδα ξεπερνά τον μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ και της ΕΕ-21. Σχετικά με στοιχεία της περιόδου 2012-2013 προκύπτει ότι ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων έφτασε το μέσο όρο της ΕΕ. Επιπλέον,

μπορεί να σημειωθεί ακόμη ότι η επιβάρυνση των πολιτών προς τα ασφαλιστικά ταμεία βρίσκεται σε μεγαλύτερα επίπεδα, εν αντιθέσει με τον μέσο όρο της ΕΕ και του ΟΟΣΑ (Eble et al., 2013).

Διάγραμμα 7: Επιβάρυνση εργασίας % εργατικού κόστους (2000-2012 μ.ό.)

Πηγή: Ράπανος και συν., 2014

3.5.3 Φόροι στην κατανάλωση

Σε αυτό το σημείο γίνεται λόγος για την διαχρονική εξέλιξη των φόρων κατανάλωσης, οι οποίοι αφορούν κατά κύριο λόγο το Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ), τους ειδικούς φόρους στα καύσιμα, στον καπνό και στο αλκοολούχα ποτά. Παρόλα αυτά όμως, στο πλαίσιο αυτό περιλαμβάνονται κι άλλοι φόροι στις συναλλαγές, οι οποίοι προσδίδουν πολύ χαμηλές εισφορές στο κράτος (Matsaganis et al., 2012).

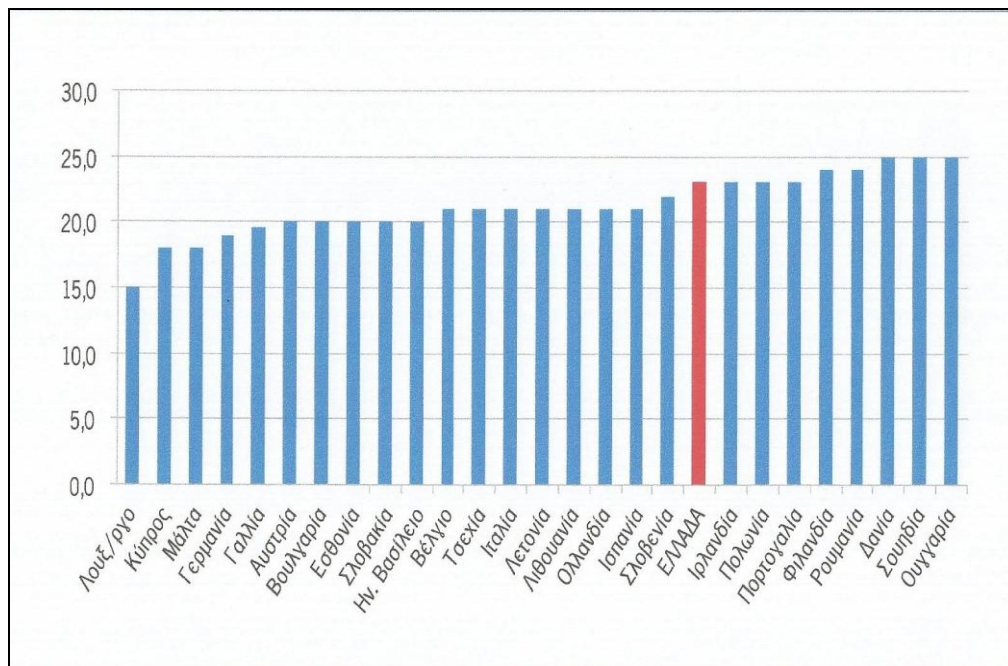
Πίνακας 9: Έσοδα από έμμεσους φόρους ως % ΑΕΠ (μ.ό. 2000-2011)

Χώρες	Σύνολο έμμεσων φόρων (1)	ΦΠΑ (2)	Ειδικοί και άλλοι έμμεσοι φόροι (3)	Καπνός & αλκοόλ (4)	Ενέργεια (5)
Τσεχία	11,0	6,6	4,5	1,2	2,0
Γερμανία	11,2	6,8	4,4	0,7	1,9
Ισπανία	11,4	5,8	5,6	0,8	1,6
Σλοβακία	11,5	7,1	4,4	1,2	2,3
Λιθουανία	11,9	7,4	4,4	1,3	2,1
Λετονία	12,0	7,1	4,8	1,3	1,9
Ρουμανία	12,1	7,4	4,8	1,2	2,5
Ολλανδία	12,7	7,2	5,5	0,5	2,1
Ιρλανδία	12,7	7,0	5,7	1,4	1,8
ΕΛΛΑΔΑ	12,8	7,2	5,6	1,4	1,5
Λουξεμβούργο	12,9	6,0	6,9	1,6	1,4
Ην. Βασίλειο	13,1	6,6	6,5	1,3	2,0
Εσθονία	13,1	8,5	4,7	1,7	1,4
Βέλγιο	13,3	7,0	6,3	0,7	2,6
Πολωνία	13,6	7,6	6,0	1,9	1,9
Μάλτα	13,7	7,1	6,6	1,3	1,7
Φινλανδία	13,8	8,5	5,3	1,1	2,2
Πορτογαλία	14,1	7,9	6,1	1,0	1,9
Ιταλία	14,5	6,1	8,4	0,7	2,6
Αυστρία	14,8	7,9	6,9	0,7	1,4
Σλοβενία	15,2	8,5	6,7	1,1	1,9
Βουλγαρία	15,4	9,3	6,1	2,1	2,2
Γαλλία	15,4	7,2	8,3	0,7	1,6
Κύπρος	15,5	8,4	7,1	1,2	2,4
Ουγγαρία	16,1	8,3	7,8	1,3	1,9
Σουηδία	17,2	9,1	8,1	0,7	1,9
Δανία	17,4	9,9	7,5	0,7	1,3
ΕΕ-27	13,6	7,5	6,1	1,1	1,9
ΕΖ-17	13,4	7,3	6,1	1,1	1,8

Πηγή: Ράπανος και συν., 2014

Σύμφωνα με τα ανωτέρω στοιχεία, είναι εμφανές ότι δεν μπορούσε σε καμία περίπτωση να αντέξει η ελληνική κοινωνία επιπρόσθετη αύξηση του φόρου κατανάλωσης. Ήδη, οι πολίτες είναι ιδιαίτερα επιβαρυνμένοι με όλη την φορολογική πολιτική που ακολουθεί το κράτος, προκειμένου να ανταποκριθεί στις εγχώριες υποχρεώσεις του, αλλά και στις απαιτήσεις των δανειστών της Τρόικα (Parageorgiou et al., 2012).

Διάγραμμα 8: Βασικοί συντελεστές ΦΠΑ (2012)

Πηγή: Ράπανος και συν., 2014

Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω στοιχεία, μπορεί να καταγραφεί πως ενώ το ελληνικό κράτος παρουσιάζει πολύ υψηλούς δείκτες ΦΠΑ εν συγκρίσει με τις υπόλοιπες χώρες στην ΕΕ, τα συνολικά έσοδα που λαμβάνει από αυτό τον φόρο, ως ποσοστό του ΑΕΠ, βρίσκονται σχεδόν κάτω από τον αντίστοιχο μέσο όρο της ΕΕ. Αυτό ενδεχομένως να οφείλεται στο γεγονός ότι έχουν εφαρμοστεί πολύ χαμηλοί συντελεστές σε μεγάλες κατηγορίες αγαθών, όπως στα τρόφιμα ή σε περιφερειακό επίπεδο, όπως στα νησιά. Παρόλα αυτά όμως, υπάρχει περίπτωση αυτή η κατάσταση να οφείλεται στην μη εφικτή είσπραξη του φόρου από τους πολίτες ή στην περίπτωση της φοροδιαφυγής (Adamou et al., 2012).

Με βάση διάφορες μελέτες από αξιόλογους οικονομικούς ερευνητές προκύπτει ότι το ελληνικό κράτος θα μπορούσε να εισπράξει το φόρο χρησιμοποιώντας το Δείκτης Αποδοτικότητας ΦΠΑ (ΔΑΦΠΑ). Με άλλα λόγια, πρόκειται για έναν δείκτη που λαμβάνει υπόψη του τα πραγματικά έσοδα από τον ΦΠΑ ως ποσοστό των εσόδων που θα ήταν δυνατόν να ληφθούν σε περίπτωση που εφαρμοζόταν ο κανονικός συντελεστής ΦΠΑ σε όλες τις κατηγορίες αγαθών (Leventi et al., 2013).

Σε αυτό το σημείο αξίζει να καταγραφεί ότι το ελληνικό κράτος επιβάλλει πολύ σκληρή φορολογία και δεν ενδείκνυται ουδεμία μεγιστοποίηση της. Προκειμένου όμως να μεγιστοποιήσει το κράτος τα έσοδα του θα ήταν καλό να δώσει μεγαλύτερη προσοχή στην φοροδιαφυγή και να διαμορφώσει ένα αξιόλογο μηχανισμό είσπραξης της εκάστοτε φορολογικής επιβάρυνσης (Karavitis, 2013).

Εν κατακλείδι, ως προς τους έμμεσους φόρους, τα έσοδα που λαμβάνει το ελληνικό κράτος, ως ποσοστό του ΑΕΠ, δεν απέχει πολύ από τον μέσο όρο της ΕΕ. Ειδικότερα, στην περίπτωση των ειδικών φόρων του καπνού, αλκοόλ και της ενέργειας, το σύνολο των εσόδων που έλαβε το κράτος συνάδει με τον μέσο όρο της ΕΕ. Λόγω του ότι οι συγκεκριμένοι φόροι έχουν αυξηθεί αρκετά κατά την περίοδο 2013-2014, είναι αναμενόμενο πως η χώρα δεν μπορεί να δεχθεί επιπρόσθετες αυξήσεις (Ράπανος και συν., 2014).

3.5.4 Φορολογία εισοδήματος των μισθωτών - συνταξιούχων

Πραγματοποιώντας μία αναδρομή στο χρόνο, παρατηρείται ότι από την περίοδο του 2009 σημειώθηκαν πολλές αλλαγές στην διαμόρφωση της φορολογικής επιβάρυνσης ως προς το ετήσιο εισόδημα των πολιτών. Αναλυτικότερα, μπορεί να καταγραφεί ότι την περίοδο του 2009 ο συντελεστής φορολογίας εισοδήματος μέχρι τις 12.000 ευρώ ήταν μηδενικός. Ωστόσο, παρατηρείται ότι το κράτος φορολογούσε τα πιο υψηλά εισοδήματα με συντελεστή 25% για τις 18.000 ευρώ, 35% μέχρι 45.000 ευρώ και 40% για εισοδήματα άνω των 75.000 ευρώ. Επομένως διακρίνεται ότι την συγκεκριμένη χρονική περίοδο το κράτος λάμβανε φόρους μόνο από τους πολίτες που δήλωναν υψηλό εισόδημα και συντάξεις (Matsaganis et al., 2010).

Πίνακας 10: Κλίμακα φορολογίας εισοδήματος μισθωτών – συνταξιούχων 2009

Κλιμάκιο εισοδήματος (ευρώ)	Φορολογικός συντελεστής (%)	Φόρος κλιμακίου (ευρώ)	Σύνολο	
			εισοδήματος (ευρώ)	φόρου (ευρώ)
12.000	0%	0	12.000	0
18.000	25%	4.500	30.000	4.500
45.000	35%	15.750	75.000	20.250
άνω 75.000	40%			

Πηγή: <http://www.logistis.gr/default.asp?pid=56>

Προχωρώντας παρακάτω, παρατηρείται ότι την χρονική περίοδο του 2010 ο φόρος εισοδήματος για τους μισθωτούς και τους συνταξιούχους παρέμεινε ως έχει με αφορολόγητο εισόδημα τις 12.000 ευρώ. Ωστόσο, όμως αυτό ισχύει μόνο στην περίπτωση που ο φορολογούμενος έχει προσκομίσει όλες τις σχετικές αποδείξεις από τις δαπάνες που έχει κάνει τη δεδομένη χρονική περίοδο για αγορές αγαθών ή υπηρεσιών (Featherstone, 2011).

Όσον αφορά το όριο του συνολικού ποσού των αποδείξεων καθορίζονταν με γνώμονα το ατομικό εισόδημα που δήλωνε κάθε φορολογούμενος πολίτης. Συγκεκριμένα, για ατομικό εισόδημα μέχρι 12.000 ευρώ το όριο των αποδείξεων ανέρχεται σε 10% αυτού, για πάνω από 12.000 ευρώ στο 30% αυτού. Σε περίπτωση που το ατομικό εισόδημα ήταν μέχρι 6.000 ευρώ δεν ήταν απαραίτητη η προσκόμιση αποδείξεων από αγορές προϊόντων (Karavitis, 2013).

Σε περίπτωση που το ποσό των αποδείξεων που είχε προσκομίσει ο εκάστοτε πολίτης υπολείπονταν κάτω από το ποσοστό που του αναλογούσε, επιβάλλονταν φόρος με συντελεστή 10% επί της διαφοράς. Σε περίπτωση που το ποσό των αποδείξεων ξεπερνούσε το ποσοστό αυτό αφαιρούνταν από το συνολικό φόρο (Matsaganis et al., 2012).

Πίνακας 11: Κλίμακα φορολογίας εισοδήματος μισθωτών – συνταξιούχων 2010

Κλιμάκιο εισοδήματος (ευρώ)	Φορολογικός συντελεστής (%)	Φόρος κλιμακίου (ευρώ)	Σύνολο	
			εισοδήματος (ευρώ)	φόρου (ευρώ)
12.000	0%	0	12.000	0
4.000	18%	720	16.000	720
6.000	24%	1.440	22.000	2.160
4.000	26%	1.040	26.000	3.200
6.000	32%	1.920	32.000	5.120
8.000	36%	2.880	40.000	8.000
20.000	38%	7.600	60.000	15.600
40.000	40%	16.000	100.000	31.600
Υπερβάλλον	45%			

Πηγή: <http://www.logistis.gr/default.asp?pid=56>

Ένα χρόνο αργότερα, και συγκεκριμένα την περίοδο του 2011 - 2012 παρατηρείται ότι το αφορολόγητο έπεσε στις 5.000 ευρώ για μισθωτούς και συνταξιούχους. Αναλυτικότερα, διακρίνεται ότι η κυβέρνηση προχώρησε στην φορολόγηση των εισοδημάτων από 7.000 ευρώ, με συντελεστή 10%. Πρόκειται για ένα από τα πρώτα σκληρά μέτρα που επέβαλε το κράτος στους Έλληνες φορολογούμενους, εξαιτίας της χαμηλής ρευστότητας που παρουσίαζε και τα ελλείμματα στα ταμεία του κράτους (Eble et al., 2013).

Πίνακας 12: Κλίμακα φορολογίας εισοδήματος μισθωτών – συνταξιούχων 2011-2012

Κλιμάκιο Εισοδήματος (ευρώ)	Φορολογικός Συντελεστής %	Φόρος Κλιμακίου (ευρώ)	Σύνολο Εισοδήματος (ευρώ)	Σύνολο Φόρου (ευρώ)
5.000	0%	0	5.000	0
7.000	10%	700	12.000	700
4.000	18%	720	16.000	1.420
10.000	25%	2.500	26.000	3.920
14.000	35%	4.900	40.000	8.820
20.000	38%	7.600	60.000	16.420
40.000	40%	16.000	100.000	32.420
Ανω των 100.000	45%			

Πηγή: <http://www.logistis.gr/default.asp?pid=56>

Ωστόσο, την περίοδο του 2013-2014 διαμορφώθηκε νέα κλίμακα φορολογίας εισοδήματος για τους μισθωτούς και τους συνταξιούχους. Αναλυτικότερα, οι διαφορές με την κλίμακα του 2011-2012 περιλαμβάνονται στον πίνακα που ακολουθεί (Westin, 2014).

Πίνακας 13: Κλίμακα φορολογίας εισοδήματος μισθωτών – συνταξιούχων 2013-2014

Κλιμάκιο εισοδήματος (ευρώ)	Φορολογικός συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου (ευρώ)	Σύνολο Εισοδήματος (ευρώ)	Σύνολο Φόρου (ευρώ)
25.000	22%	5.500	25.000	5.500
17.000	32%	5.440	42.000	10.940
Υπερβάλλον	42%			

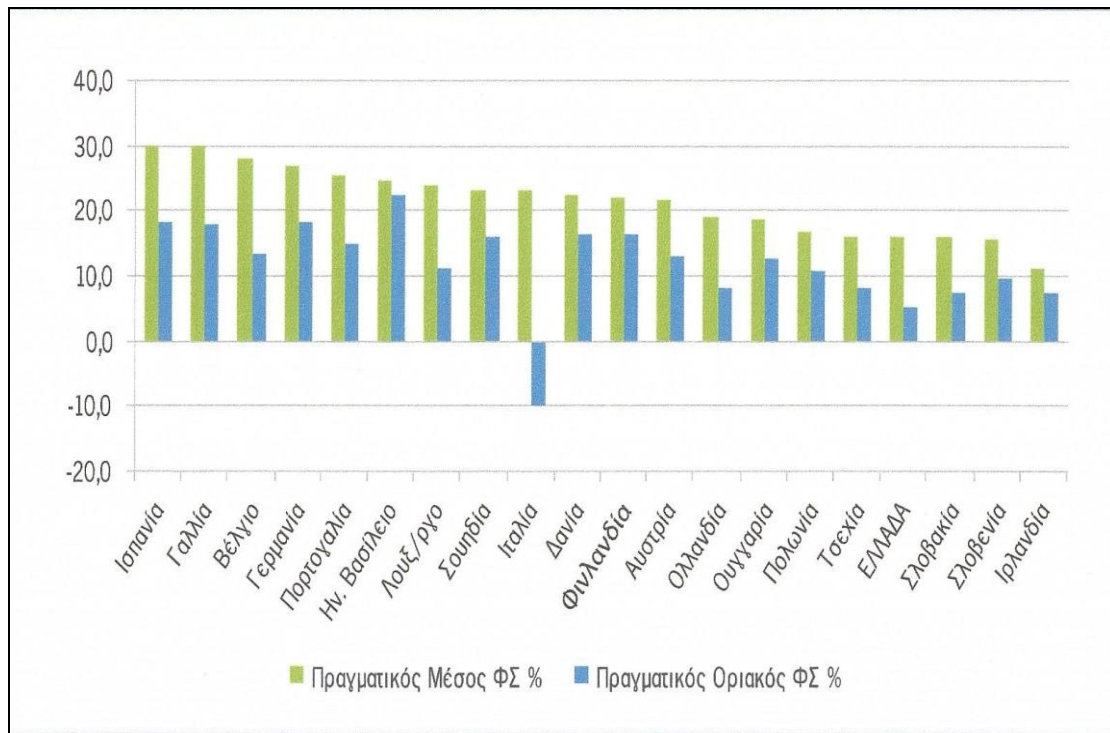
Πηγή: <http://www.logistis.gr/default.asp?pid=56>

Σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιεύονται στην διαδικτυακή πύλη TAXISnet, την περίοδο του 2015 παρέμεινε αναλλοίωτη η κλίμακα φορολογίας εισοδήματος για μισθωτούς και συνταξιούχους.

3.5.5 Φορολογία εισοδήματος των επιχειρήσεων

Σε αυτό το σημείο είναι βασικό να καταγραφεί ότι δεν έμειναν ανεπηρέαστες οι επιχειρήσεις από την επιβολή επιπρόσθετης φορολογίας. Αναλυτικότερα, παρατηρείται ότι στην Ελλάδα παρατηρείται μια συρρίκνωση από το 35% το 2000 στο 20% το 2012. ωστόσο, μετά από έναν χρόνο παρατηρείται μεγιστοποίηση στο 26%. Επιπροσθέτως, είναι εμφανές ότι η φορολογία των μερισμάτων βρισκόταν μεταξύ της χρονικής περιόδου 2000-2013 σε χαμηλά επίπεδα εν συγκρίσει με τον μέσο όρο της ΕΕ (Karavitis, 2013).

Διάγραμμα 10: Πραγματικοί μέσοι και οριακοί φορολογικοί συντελεστές στις επιχειρήσεις (2012)

Πηγή: Ράπανος και συν., (2014)

Σε γενικές γραμμές μέσα από τα παραπάνω στοιχεία προκύπτει ότι στο ελληνικό κράτος η μέση φορολογική επιβάρυνση των επιχειρήσεων ήταν σε χαμηλά επίπεδα εν συγκρίσει με τις χώρες της ΕΕ,. Επιπλέον, παρατηρείται ότι η πραγματική οριακή φορολογική επιβάρυνση, που διαδραματίζει κυρίαρχο ρόλο στην πραγματοποίηση νέων επενδύσεων, είναι σχετικά μικρή. Ωστόσο, αυτό που θεωρείται πολύ σημαντικό να καταγραφεί είναι πως την περίοδο του 2013 η φορολογία των αδιανέμητων κερδών στην Ελλάδα μεγιστοποιήθηκε από το 20% στο 26%. Αυτό το γεγονός συνέβαλε στην μεγιστοποίηση του ΠΜΦΣ και ΠΟΦΣ (Karavitis, 2013).

Αναλυτικότερα, παρατηρείται ότι στην Ελλάδα την περίοδο του 2015 συμφωνήθηκαν από την ελληνική κυβέρνηση νέα φορολογικά μέτρα. Στα μέτρα αυτά περιλαμβάνεται μεγιστοποίηση του συντελεστή φορολογίας εισοδήματος από 26% σε 29% στις κεφαλαιουχικές εταιρείες (Α.Ε., ΕΠΕ, ΙΚΕ), στις προσωπικές εταιρείες (Ο.Ε., Ε.Ε.), τις κοινωνίες, τις αστικές εταιρείες, τις συμμετοχικές και αφανείς εταιρείες, τους

συνεταιρισμούς (εκτός των αγροτικών), τις κοινοπραξίες και τις λοιπές νομικές οντότητες που τηρούν διπλογραφικά βιβλία (Leventi et al., 2013).

Ωστόσο, όμως φαίνεται να μην μεταβάλλονται οι συντελεστές και η κλίμακα φορολογίας στις προσωπικές εταιρείες (Ο.Ε., Ε.Ε.), τις κοινωνίες, τις αστικές εταιρείες, τις συμμετοχικές και αφανείς εταιρείες, τους συνεταιρισμούς (εκτός των αγροτικών), τις κοινοπραξίες και τις λοιπές νομικές οντότητες που τηρούν απλογραφικά βιβλία (Karlanoglou et al., 2015).

Εκτός, όμως από όλα αυτά, όλα τα νομικά πρόσωπα συνεχίζουν να καταβάλουν το σχετικό φόρο όσοι έχουν φορολογητέο εισόδημα 50.000 ευρώ με συντελεστή 26%, άνω των 50.000 ευρώ, συντελεστής 33%, ενώ στους αγροτικούς συνεταιρισμούς και τις ομάδες παραγωγών που επιβάλλεται ο συντελεστής 13% (Karavitis, 2013).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ – ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΓΝΩΜΗΣ

4.1 Εισαγωγή

Είναι γεγονός ότι τα μνημόνια επέφεραν ριζικές αλλαγές στην οικονομική κατάσταση των πολιτών. Δυστυχώς οι αλλαγές αυτές δεν ήταν και ότι καλύτερο, καθώς οι πολίτες κλήθηκαν να καταβάλουν επιπρόσθετους φόρους και να ανταπεξέλθουν σε ποικίλες υποχρεώσεις που επέβαλε η εκάστοτε κυβέρνηση. Ειδικότερα, πρόκειται για μία κατάσταση πολύ οδυνηρή, καθώς πολλοί άνθρωποι βρέθηκαν χωρίς εργασία και άλλοι αδυνατούσαν να καλύψουν τις υποχρεώσεις τους εξαιτίας των μειώσεων των μισθών τους (Peterson, 2012).

Είναι γνωστό ότι από το 2010 και μετά η φορολογία στη χώρα άρχισε να «χτυπά» αλύπητα τον Έλληνα φορολογούμενο. Μέχρι στιγμής δυστυχώς δεν υπάρχουν σχέδια ανάκαμψης της οικονομίας, άσχετα αν πολλοί πολιτικοί πίστευαν ότι θα καταφέρουν να το πραγματοποιήσουν αυτό. Παρακάτω, παρουσιάζεται η άποψη της κοινής γνώμης μετά την επιβολή των πρώτων φορολογικών μεταρρυθμίσεων, αλλά και στη σημερινή εικόνα των γεγονότων που λαμβάνουν χώρα στην Ελλάδα, ως αντίδραση στα νέα μέτρα του κράτους (Moravcsik, 2012).

4.2 Η κοινή γνώμη στο πλαίσιο της οικονομικής κρίσης

Πριν από πολλά χρόνια η έκφραση της κοινής γνώμης έπαιζε πολύ σπουδαίο ρόλο στην ανάπτυξη των κοινωνιών. Ωστόσο έγιναν σταδιακά κάποιες μεταβολές στην διεθνή ιστορία εξαιτίας της κοινής γνώμης. Η ιστορική προέλευση του όρου φαίνεται κατά την περίοδο του διαφωτισμού και είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την πολιτική φιλοσοφία του φιλελευθερισμού του 17^{ου} και 18^{ου} αιώνα. Ουσιαστικά τη συγκεκριμένη περίοδο ο όρος συνδέονταν με το δημόσιο διάλογο επί τη βάση του κοινωνικού συμφέροντος και έγινε γνωστή ως μέσο ελέγχου του δημοκρατικού πολιτεύματος. Σε μία μελέτη αναφέρεται ότι η κοινή γνώμη αποτελεί ένα κοινωνικό

φαινόμενο που εμφανίζεται σε όλα σχεδόν τα πολιτικά καθεστώτα, από αραιότατους χρόνους (Βερούχα, 2004).

Ειδικότερα με τον όρο κοινή γνώμη ονομάζεται βάσει της βιβλιογραφίας η αντίληψη που ασπάζεται η πλειονότητα του κοινωνικού συνόλου σχετικά με θέματα ευρύτερου ενδιαφέροντος. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία ο ρόλος της κοινής γνώμης είναι πολύ μεγάλος, που είναι δυνατόν να συμβάλει στη διαμόρφωση της εξουσίας κάθε λαού. Επειδή ο όρος «κοινή γνώμη» αποτελεί απόδοση της γαλλικής έκφρασης «*opinion publique*» γίνεται αποδεκτό, ότι η έννοια «κοινή» συνδέεται με το κοινό και έτσι η ερμηνεία της κοινής γνώμης είναι ότι αφορά τη γνώμη ενός κοινού (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2012).

Ουσιαστικά η κοινή γνώμη αφορά τη συλλογική άποψη ενός σεβαστού ποσοστού των μελών μιας κοινωνίας πάνω σε κάποιο συγκεκριμένο ζήτημα, σε θέματα πολιτικά, κοινωνικά, ηθικά, πολιτιστικά, σε πρόσωπα που διακρίνονται στον κοινωνικό στίβο είτε για τη θετική είτε για την αρνητική τους δράση. Η κοινή γνώμη αποτελεί μια λίγο ή πολύ ομοιογενή αντίληψη του συνόλου των μελών ή της πλειοψηφίας μιας κοινωνικής ομάδας. Υπάρχει μεγάλη διάσταση στις απόψεις για το πότε μια γνώμη μπορεί να θεωρηθεί κοινή (δημόσια) (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2012).

Επίσης, σε μία μελέτη προέκυψε ότι ως κοινή γνώμη είναι η γνώμη της πλειοψηφίας των πολιτών, πάνω σε ένα ζήτημα που αφορά την πλειοψηφία των πολιτών και αποτελεί ένα κοινωνικό φαινόμενο. Το φαινόμενο αυτό εμφανίζεται σε όλες τις κοινωνίες και τα κράτη από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Ο όρος κοινό χρησιμοποιείται στις κοινωνικές επιστήμες για να δηλώσει μια άμορφη (άτυπη) κοινωνική δομή, της οποίας τα μέλη έχουν τις ίδιες απόψεις και τα ίδια κοινά ενδιαφέροντα, που δεν έχουν όμως δημιουργηθεί από την επαφή μεταξύ τους π.χ. το αναγνωστικό κοινό, κινηματογραφικό κοινό κ.α. (Βερούχα, 2004).

Η κοινή γνώμη είναι μεταβαλλόμενο μέγεθος και δεν μπορεί να θεωρηθεί πάντα αντικειμενική και αξιόπιστη. Κάποιες φορές, η κοινή γνώμη προκύπτει αβίαστα και ελεύθερα, ενώ άλλες φορές επιβάλλεται από καθεστώτα ή και ιδιωτικούς φορείς μέσω της παρουσίασης γεγονότων με μη αντικειμενικό τρόπο. Η λέξη «κοινή» χρησιμοποιείται με διττή σημασία (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2012).

Σύμφωνα με την κοινωνιολογική θεωρία, η κοινή γνώμη αποτελεί ένα λειτουργικό μέσο της πολιτικής. Επίσης, δεν είναι το αλγεβρικό άθροισμα των επιμέρους γνώμων, αλλά υπάρχει ένα στοιχείο σύγκλισης επιμέρους γνώμων στη βάση μιας διαδικασίας αλληλεπίδρασης, που πραγματοποιείται μέσα από μηχανισμούς πληροφόρησης και επικοινωνίας (Βερούχα, 2004).

Κατά την περίοδο της εμφάνισης της οικονομικής κρίσης οι πολίτες της Ελλάδας, μέσα από τις πολιτικές και οικονομικές εξελίξεις διαμόρφωσαν μία κοινή γνώμη. Η γνώμη τους αφορούσε κυρίως τα λάθη των κυβερνήσεων και την δυσαρέσκεια τους με τους πολιτικούς ηγέτες της χώρας. Κατά τις πρώτες κινήσεις της χώρας να προβεί σε πολύ αυστηρά μέτρα φορολογικής επιβάρυνσης των πολιτών, οδήγησε πλήθος κόσμου στην αγανάκτηση και ξεσήκωσε πολλούς από αυτούς να ξεχυθούν στους δρόμους. Οι διαμαρτυρίες που πραγματοποιήθηκαν την περίοδο του 2009 στην Ελλάδα συγκλόνισαν σαφώς και το διεθνή χώρο, καθώς επρόκειτο για ένα θέμα τεράστιας σημασίας και ενδιαφέροντος (Mitrakos et al., 2011).

Αυτό που μπορεί να διακρίνει κανείς μιλώντας με το κοινό για την οικονομική κρίση είναι η χρέωση ευθυνών στους πολιτικούς. Αναμφισβήτητα οι Έλληνες θεωρούν ότι η χώρα οδηγήθηκε στην καταστροφή, καθώς εμπιστεύθηκαν λάθος ανθρώπους. Καθημερινά τα ΜΜΕ προβάλλουν την κατάσταση στην οποία έχουν επέλθει αρκετοί πολίτες, εξαιτίας της ανεργίας, της φτώχειας και της ανέχειας (Parageorgiou et al., 2012).

Σε περιόδους κρίσεων η κοινή γνώμη εξαρτάται περισσότερο από τα ΜΜΕ καθώς η ζήτηση για πληροφόρηση αυξάνεται κατακόρυφα-αισθητά προκειμένου να γίνουν κατανοητές οι αιτίες και συνέπειες του προβλήματος. Οι οικονομικοί-εμπορικοί παράγοντες επηρεάζουν έντονα και καθοριστικά, όχι όμως ολοκληρωτικά τον τρόπο λειτουργίας τους (Adamou et al., 2012).

Με βάση τη βιβλιογραφία, προκύπτει ότι οι συνέπειες της κρίσης διαδραματίζουν ριζοσπαστικό ρόλο στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης, η οποία εκφράζεται από θυμό και απογοήτευση σε διαδηλώσεις, μεγιστοποιώντας τα ποσοστά βίας, κλοπής και εγκληματικότητας (Karlanoglou et al., 2015).

4.3 Αντιδράσεις – διαμαρτυρίες των πολιτών

Σε γενικές γραμμές μπορεί να καταγραφεί ότι ο λαός μετά από όλα όσα έχει βιώσει, αυτό που θέλει είναι να υλοποιούν οι πολιτικοί όσα υπόσχονται. Την τελευταία χρονική περίοδο ο λαός έδωσε ψήφο εμπιστοσύνης σε ένα νέο κόμμα, καθώς είχε πειστεί ότι θα βελτιωθούν τα πράγματα στη χώρα και η οικονομία θα γνωρίσει και πάλι ανάπτυξη. Δυστυχώς όμως, η σημερινή κυβέρνηση δεν κατάφερε να πραγματοποιήσει όσα υποσχέθηκε, δημιουργώντας ποικίλες εθνικές αντιδράσεις (Mitrakos et al., 2011).

Με το ψήφισμα του νέου μνημονίου η οικονομική κατάσταση στη χώρα φαίνεται να οδηγείται σε χειρότερη μοίρα και πλήθος κόσμου στη φτώχεια και την ανέχεια. Η εκλογή ενός αριστερού κόμματος στη χώρα έδινε την εντύπωση ότι όλα θα αλλάξουν και δεν πρόκειται να κινηθεί το κράτος υπέρ των συμφερόντων των δανειστών. Για ακόμη μία φορά η ελληνική κυβέρνηση κατέληξε στην υπογραφή του προγράμματος της Τρόικα που επιζητά την εφαρμογή επιβαρυντικών μέτρων κυρίως στην κατώτατη τάξη και στον πρωτογενή τομέα παραγωγής.

Τον τελευταίο μήνα περίπου η χώρα βιώνει τον απόλυτο εξευτελισμό μετά από τις έντονες κινητοποιήσεις των αγροτών και το κλείσιμο εθνικών οδικών δικτύων. Συγκεκριμένα, μετά την ανακοίνωση των μέτρων που επιχειρεί να επιβάλει η κυβέρνηση στους αγρότες, στους κτηνοτρόφους και στους αλιείς, πλήθος αγροτών προχώρησαν στο κλείσιμο των δρόμων εις ένδειξη διαμαρτυρίας κατά των ασφαλιστικών και φορολογικών επιβαρύνσεων που πρόκειται να ψηφίσουν οι Έλληνες Βουλευτές.

Αναλυτικότερα, τα μέτρα που θέλει να επιβάλει το κράτος προς τους αγρότες είναι:

- *Εξομοίωση της φορολογίας των αγροτών με τους ελεύθερους επαγγελματίες και τις επιχειρήσεις.*
- *Αύξηση του συντελεστή φορολόγησης από 13% σε 26%.*

- *Αύξηση της προκαταβολής φόρου από το 27,5% στο 100%.*
- *Κατάργηση της απαλλαγής από φόρο των επιδοτήσεων για ποσό έως 12.000 ευρώ.*
- *Κατάργηση της επιστροφής για τον φόρο κατανάλωσης στο πετρέλαιο για τους αγρότες.*
- *Μείωση στο μισό της επιδότησης του πετρελαίου θέρμανσης για τον προϋπολογισμό του 2016.*
- *Αύξηση της τιμής του αγροτικού ρεύματος.*
- *Τριπλασιασμός εισφορών στον ΟΓΑ.9. Αύξηση Φ.Π.Α αγροτικών εφοδίων στο 23% από 13%.*
- *Αύξηση του Φ.Π.Α συσκευασμένων αγροτικών προϊόντων (τρόφιμα κ.λπ.) στο 23%⁹.*

Καθημερινά στα ΜΜΕ ως πρώτο θέμα είναι η κινητοποίηση όλων των αγροτών σε πάρα πολλές περιοχές της χώρας, οι οποίοι ζητούν άμεσα από την κυβέρνηση να καταψηφίσει τα νέα αυτά μέτρα. Η κυβέρνηση από τη πλευρά της ως θεατής, δεν φαίνεται να υποχωρεί, καθώς οι κινητοποιήσεις συνεχίζονται και γίνονται όλο και πιο έντονες. Πολλοί αγρότες δεν δίστασαν να κάνουν έφοδο στα γραφεία των βουλευτών της κυβέρνησης σε πολλές επαρχιακές πόλεις, πετώντας διάφορα αντικείμενα που υπονομεύουν και χαρακτηρίζουν αρνητικά την πολιτική τους δράση. Κάποιος δε εξέφρασε σε έναν βουλευτή την αγανάκτηση του και του ζήτησε να μην ψηφίσει τα μέτρα, υπενθυμίζοντας του ότι πριν εκλεγεί η νέα κυβέρνηση τους υποστήριζε και τώρα συμπεριφέρεται διαφορετικά.

Αυτό που επιθυμούν οι αγρότες να κάνουν είναι να δώσουν την αίσθηση στην κυβέρνηση ότι έχει φτάσει ο κόμπος στο χτένι και δεν πρόκειται να επιτρέψουν να περάσουν αυτά μέτρα. Ωστόσο, όλη αυτή η αναστάτωση στους εθνικούς οδικούς

⁹ <http://www.agro24.gr/agrotika/agrotiki-epikairota/elliniki-epikairota/vary-forologiko-timima-gia-toys-agrotes-sto-neo>, Προσπελάστηκε στις 19/2/2016

δρόμους, όπου πολλοί ταξιδιώτες περνούν ώρες ατελείωτες στα μπλόκα των αγροτών μέχρι να τα ανοίξουν. Έτσι, αντιδρούν κι άλλοι πολίτες, οι οποίοι πληρώνουν το τίμημα των αποφάσεων της κυβέρνησης.

Όπως αποδεικνύεται από τα παραπάνω η κυβέρνηση δεν κατάφερε να θέσει σε εφαρμογή το πρόγραμμα που είχε διαμορφώσει. Πίστευε ότι αυτός έχει και το μαχαίρι και την πίτα. Αλλά οι εξελίξεις δείχνουν το αντίθετο. Όπως και να έχει η Ελλάδα έχει βρεθεί κάτω από την επίβλεψη της Τρόικα. Εκείνοι κυβερνούν τη χώρα και την οδηγούν εκεί που επιθυμούν. Δεν έχει σχέση με το ποιος θα αναλάβει τα ινιά του κράτους, καθώς μέχρι σήμερα όσοι βρέθηκαν σε αυτή τη θέση το μόνο που έκαναν ήταν να ακολουθούν πιστά τις υποδείξεις των εταίρων.

Για μία ακόμη φορά η χώρα βιώνει μία κατάσταση αθλιότητας και έντονης αγανάκτησης. Το μέλλον είναι αβέβαιο και ακόμη πιο αρνητικό, κάτι που υποστηρίζει μεγάλη μερίδα του κοινού. Η ελληνική κοινωνία, όμως, δεν το βάζει εύκολα κάτω. Προσπαθεί με όλες τις δυνάμεις της να διεκδικήσει το δίκιο της. Κάτι όμως που δεν αγγίζει τους δανειστές, καθώς γι' αυτούς οι προτάσεις τους είναι μονόδρομος.

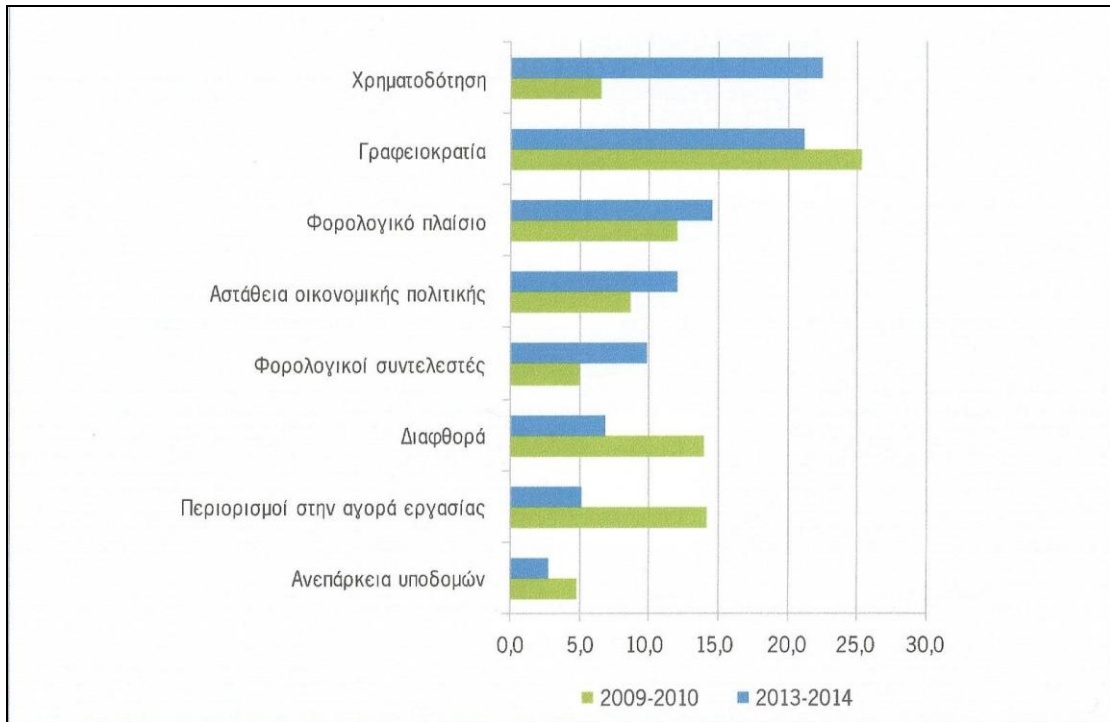
4.4 Αδυναμίες του φορολογικού συστήματος

Σε αυτό το σημείο κρίθηκε αναγκαίο να αξιολογηθούν οι αδυναμίες του συστήματος φορολόγησης που επιβάλλει το ελληνικό κράτος προς τους πολίτες. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, πριν το ξέσπασμα της οικονομικής ύφεσης μεγάλο ρόλο στην κατάσταση που επικρατούσε στην χώρα στα πλαίσια της φορολογίας διαδραμάτιζε η έντονη γραφειοκρατία. Ωστόσο, όμως, μετά από την εμφάνιση της κρίσης σημειώθηκαν πολύ μεγάλα προβλήματα στην ελληνική αγορά, τα οποία επέφεραν ανάλογες συνέπειες στην οικονομία του κράτους (Karlanoglou et al., 2015).

Αναλυτικότερα, την χρονική περίοδο του 2013 διακρίνεται ότι το ελληνικό κράτος δεν διέθετε πλέον πόρους χρηματοδότησης του. Επίσης αρνητικό ρόλο διαδραμάτισε στην όλη κατάσταση το φορολογικό πλαίσιο, το οποίο άρχισε να μεγεθύνεται εν όψει της ύφεσης. Ακόμη, πολύ σημαντική αδυναμία θεωρείται το

ποσοστό των φορολογικών συντελεστών, το οποίο όπως είναι εμφανές έχει μεγιστοποιηθεί τα τελευταία χρόνια (Karavitis, 2013).

Διάγραμμα 10: Κυριότερα εμπόδια στην επιχειρηματικότητα

Πηγή: Ράπανος και συν., (2014)

Σε συνάρτηση με όλα τα παραπάνω μπορεί να καταγραφεί ότι στην Ελλάδα το φορολογικό σύστημα βάλλεται από μία πληθώρα νομοθετικών πλαισίων που παρουσιάζουν όλο και νέες φορολογικές επιβαρύνσεις. Σύμφωνα με στοιχεία της βιβλιογραφίας, διακρίνεται ότι κατά την χρονική περίοδο του 2011 (Matsaganis et al., 2012).

Πίνακας 14: Εγκύκλιοι Υπουργείου Οικονομικών

Τομέας	2010	2011	2012	2013
Εισόδημα	73	145	129	151
ΚΦΑΣ-ΚΒΣ	41	37	41	97
ΦΠΑ	41	74	44	102
Λοιποί φόροι	90	175	256	272
Φορολογία κεφαλαίου	32	26	43	73
Σύνολο	277	457	513	695

Πηγή: : Ράπανος και συν., (2014)

Επιπλέον, μπορεί να καταγραφεί ότι παρατηρείται μία γενικότερα μη αποτελεσματική λειτουργία της φορολογικής διοίκησης στην Ελλάδα. Ειδικότερα, είναι εμφανές ότι κατά καιρούς τόσο οι κυβερνήσεις της χώρας, όσο και οι διεθνείς οργανισμοί έχουν στρέψει το ενδιαφέρον τους γύρω από το ζήτημα της φορολογικής διοίκησης. Σύμφωνα με την υπογραφή των μνημονιακών συμβάσεων από την πλευρά της Ελλάδας παρατηρείται μία επιτακτική ανάγκη από την πλευρά των εταίρων να αναδιάρθρωση της φορολογικής διοίκησης (Westin, 2014).

Τα τελευταία χρόνια, αυτό που έχουν καταφέρει είναι να περιορίσουν το σύνολο των Οικονομικών Υπηρεσιών ή των Εφοριών στην Ελλάδα και να προωθήσουν περισσότερο την ίδρυση της Ανεξάρτητης Γενικής Γραμματείας Εσόδων. Μέσα από αυτή τη δράση στοχεύουν, όπως υποστηρίζει και ο κος Ρπανός σε μία μελέτη του «*στον εξορθολογισμό της λειτουργίας και την αύξηση της απόδοσης της φορολογικής διοίκησης*». Εκτός όμως από τα παραπάνω καταβάλλονται προσπάθειες περιορισμού κόστους γραφειοκρατίας σε επιχειρήσεις και πολίτες (Ράπανος και συν., 2014).

Εξίσου σημαντικό για την αξιοπιστία του φορολογικού συστήματος είναι το γεγονός της πάταξης της φοροδιαφυγής. Είναι γνωστό ότι στην Ελλάδα κανείς δεν επιθυμεί να δίνει τα κεκτημένα του στο κράτος. Κατά καιρούς έχουν γίνει πολλές προσπάθειες εντοπισμού διαφόρων πολιτών που έκρυβαν τα εισοδήματά τους και παρουσίαζαν μία μέτρια εισοδηματική θέση. Χαρακτηριστικά μπορεί να καταγραφεί ότι δεν είναι λίγοι εκείνοι που ενώ έχουν υψηλά εισοδήματα τα αποκρύπτουν με όποιο τρόπο μπορούν, έτσι ώστε να μην τα λάβει το κράτος (Parageorgiou et al., 2012).

Ειδικότερα, ένας από τους λόγους της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα είναι κατά κύριο λόγο το σύνολο των συντελεστών φορολογίας. Επιπλέον, μεγάλο ρόλο διαδραματίζει η συνεχώς μεταβαλλόμενη νομοθεσία, η οποία περιλαμβάνει όρους που δεν μπορούν να γίνουν αντιληπτοί από τους πολίτες. Επίσης, το υπέρογκο σύνολο των αυτοαπασχολούμενων πολιτών, η περιορισμένη ποιότητα της διοίκησης φορολογίας, αλλά και η τεράστιας εμβέλειας διαφθορά συμβάλουν κι αυτά στην φοροδιαφυγή (Ράπανος και συν., 2014).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Με βάση τη μελέτη που πραγματοποιήθηκε, στα πλαίσια της οικονομικής κρίσης σημειώθηκαν πολύ οδυνηρά αποτελέσματα τόσο στον επιχειρηματικό, στον χρηματοπιστωτικό κλάδο όσο και στην ζωή των πολιτών κάθε χώρας. Σε ότι αφορά την Ελλάδα, και ειδικά το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, οι επιπτώσεις της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης ήταν σαφώς περιορισμένες σε σχέση με εκείνες που επήλθαν στα χρηματοπιστωτικά συστήματα άλλων ευρωπαϊκών χωρών.

Με βάση τις απόψεις πολλών οικονομολόγων και οικονομικών αναλυτών, εκτιμάται ότι, προκειμένου να επέλθει μία χώρα σε οικονομική κρίση, κρίνεται αναγκαίο να υπάρξουν συγκεκριμένοι εσωτερικοί και εξωτερικοί παράγοντες. Η ελληνική οικονομία μετά το ξέσπασμα της ύφεσης δεν κατάφερε να προχωρήσει στην παραγωγή και την προσφορά ανταγωνιστικών υπηρεσιών και αγαθών.

Κατά κύριο λόγο οι ανισορροπίες αυτές είναι μπορούν να εκτιμηθούν μέσα από την διερεύνηση και τον έλεγχο του δημοσιονομικού ελλείμματος και του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Επιπροσθέτως, οι ανισορροπίες είναι άρρηκτα συνυφασμένες με το δημόσιο και το εξωτερικό χρέος, που έχουν βοηθήσει σε μεγάλο βαθμό στην αύξηση των ετήσιων ελλειμμάτων της χώρας

Μετά από τις δράσεις των κυβερνήσεων και τη σύναψη δανειακών συμβάσεων επέφεραν δυσβάσταχτα μέτρα λιτότητα προς την ελληνική κοινωνία. Συγκεκριμένα, η φορολογική επιβάρυνση προς τους Έλληνες πολίτες από το ξέσπασμα της κρίσης και μετά ήταν ιδιαίτερα σκληρή. Το κράτος προχώρησε στην φορολόγηση των πολιτών από τις 12.000 ευρώ που ήταν το 2009 στις 5.000 ευρώ το 2013. Ωστόσο, όμως από το 2014 οι πολίτες φορολογούνται από το πρώτο ευρώ, γεγονός που συνεχίζει να ακολουθείται μέχρι και σήμερα. Επίσης, μετά την διαμόρφωση του ΕΝΦΙΑ πλέον οι πολίτες καταβάλλουν επιπρόσθετους φόρους επί της ακίνητης περιουσίας. Πρόκειται για ένα ακόμη επιβαρυντικό μέτρο.

Προκειμένου να μπορέσει η χώρα αυτή να ξεφύγει από αυτή τη δύσκολη θέση, απαιτούνται νέες προσεγγίσεις, νέο μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης, δημοσιονομική εξυγίανση περιλαμβανομένων της αξιολόγησης και του εξορθολογισμού των

δημοσίων δαπανών. Θα πρέπει να καταβληθεί προσπάθεια σύγκλισης όρων απασχόλησης και αποδοτικότητας μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, και να διαμορφωθεί μία καλύτερη εισοδηματική πολιτική. Η Ελλάδα θα πρέπει να επενδύσει ουσιαστικά σε νέους τομείς όπως η ιατρική, η τριτοβάθμια εκπαίδευση, οι νέες τεχνολογίες και οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, προκειμένου να δημιουργηθούν νέες θέσεις απασχόλησης. Εν κατακλείδι αυτό που κρίνεται ως βασικό χαρακτηριστικό είναι πως πρέπει να ακολουθήσει μία ολοκληρωμένη οικονομική πολιτική, η οποία θα επιφέρει στη χώρα την σταθερότητα και την οικονομική ανάπτυξη.

Επιπροσθέτως, καλό θα είναι να γίνει αναδιοργάνωση του δημοσίου τομέα, να ελαχιστοποιηθεί η γραφειοκρατία και να καταφέρει η εκάστοτε κυβέρνηση να πατάξει την φοροδιαφυγή μεγάλων εταιρειών και επιχειρήσεων. Εκτός όμως από αυτά, ενδείκνυται να εξυγιανθεί ο τομέας της υγείας, καθώς υπάρχουν πολλά προβλήματα ως προς την υγειονομική περίθαλψη των πολιτών. Ακόμη, επιβάλλεται να γίνεται έλεγχος των δημοσίων προμηθειών και των συμβάσεων, έτσι ώστε να αποφευχθούν τα σκάνδαλα που έχουν λάβει χώρα στην Ελλάδα με μίζες που επιβάρυναν ολόκληρη την οικονομία του κράτους. Ειδικότερα, προτείνεται να γίνει πάταξη της παραοικονομίας, να δοθούν κίνητρα ίδρυσης νέων επιχειρήσεων που θα μπορούν να λειτουργήσουν με τη συμβολή των προγραμμάτων της ΕΕ.

Σε γενικές γραμμές όλα αυτά είναι δυνατόν να οδηγήσουν στην εξοικονόμηση των πόρων, στην διατήρηση σταθερής φορολογίας και της νομοθεσίας. Αυτό θα έχει επίσης ως αποτέλεσμα να κερδίσει η χώρα την χαμένη εμπιστοσύνη των πολιτών και να δώσει σε πολλούς από αυτούς το έναυσμα για την πραγματοποίηση επενδύσεων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Βαρουφάκης και συν., (2011), Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα και την Ευρώπη το 2011, Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ, Παρατηρητήριο Οικονομικών και Κοινωνικών εξελίξεων
2. Βερούχα Μ., (2004), «Κοινή γνώμη και εξωτερική πολιτική», Αγορά χωρίς σύνορα, τόμος 10
3. Ελευθεροτυπία, (2011), Νέο πακέτο 158 δισ. ευρώ υπό δρακόντειο έλεγχο, εκδόθηκε στις 21 -07- 2011, <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=295123>
4. Ελληνική Ένωση Τραπεζών, (2011), «Το Ελληνικό Τραπεζικό σύστημα το 2010», Α. Ανδρέου Γραφικές Τέχνες ΑΕ, Αθήνα
5. Ελληνική Ένωση Τραπεζών, (2010), Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2009, Ανδρέου Γραφικές Τέχνες ΑΕ, Αθήνα
6. Επαμεινώνδα, (2010), Η δανειακή σύμβαση Ελλάδας-κρατών Ευρωζώνης υπό το πρίσμα των θεσμών και του δικαίου της ΕΕ, Νομικό Βήμα
7. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2012), «Κοινή γνώμη στην Ευρωπαϊκή Ένωση», Τακτικό Ευρωβαρόμετρο 78
8. Ζόνζηλος, (2010), Οι μακροοικονομικές επιπτώσεις των διαρθρωτικών πολιτικών ενίσχυσης του ανταγωνισμού στην αγορά των μη εμπορεύσιμων αγαθών-υπηρεσιών και στην αγορά εργασίας», ΙΟΒΕ, Ειδικές Μελέτες
9. Η Καθημερινή, (2011), Ευρωπαϊκή συμφωνία για το ελληνικό χρέος στη Σύνοδο Κορυφής, έκδοση στις 22-07-2011, <https://steiri.wordpress.com/2011/07/22>
10. Νίκας Σ., (2014), Πλεόνασμα για πρώτη φορά από το 1948 στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, <http://www.kathimerini.gr/754579/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/pleonasma-gia-prwth-fora-apo-to-1948-sto-isozygio-trexoyswn-synallagwn>
11. Νόμος 3845/2010, Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη – μέλη της Ζώνης του ευρώ και το ΔΝΤ, Εθνικό Τυπογραφείο (ΦΕΚ 65)
12. Παρασκευουλάκος Α.,(2013), Η νέα οικονομική ανάπτυξη στην Ελλάδα – Από πού θα προέλθει και ποιες είναι οι κατάλληλες πολιτικές, Διπλωματική, Πανεπιστήμιο Πειραιά

- 13.** Ράπανος και συν., (2014), Φορολογία και οικονομική ανάπτυξη - Η περίπτωση της Ελλάδας, Ενότητα Φορολογία, Πανεπιστήμιο Αθηνών
- 14.** Στράντζαλης, (2010), Η Παγκόσμια Χρηματοοικονομική Κρίση και η επίδραση της στις Ελληνικές Τράπεζες, Διπλωματική εργασία, τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
- 15.** Σωκράτους, (2013), Διαχείριση κινδύνων και κρίσεων στην τουριστική και ξενοδοχειακή βιομηχανία, Πτυχιακή διατριβή, Πανεπιστήμιο Κύπρου
- 16.** Χαρδούβελης, (2011), Η υπερκυκλικότητα του διεθνούς χρηματοοικονομικού συστήματος: ενέργειες για τη μείωσή της, Άρθρο Γ.3, Από τη διεθνή κρίση στην κρίση της Ευρωζώνης και της Ελλάδας: Τι μας επιφυλάσσει το μέλλον;, Επιμέλεια Νικόλαος Β. Καραμούζης και Γκίκας Α. Χαρδούβελης, Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα
- 17.** Χαρδούβελης, Γκίκας Α., (2008), Η Ελλάδα εν μέσω διεθνούς κρίσης, Ομιλία στο ετήσιο συνέδριο του Ελληνο-Αμερικανικού Επιμελητηρίου: Η Ώρα της Ελληνικής Οικονομίας, Νοέμβριος 24. <http://www.hardouvelis.gr/GET.asp?id=SPEE>
- 18.** Χατζηνικολάου, (2016), Στάσιμα τα έσοδα παρά τη φορολογική επιδρομή του 2015, Η Καθημερινή, <http://www.kathimerini.gr/845774/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/stasima-ta-esoda-para--th-forologikh-epidromh-toy-2015>, πρόσβαση στις 10.1.2016
- 19.** Adamou et al., (2012), Assessment of CO2 – oriented vehicle tax reforms: a case study for Greece, DEPARTMENT OF ECONOMICS UNIVERSITY OF CYPRUS
- 20.** Blundell-Wignall, Adrian and Patrick Slovik, (2010), “*The EU Stress Test and Sovereign Debt Exposures*”, OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions, No 4, OECD Financial Affairs Division
- 21.** Buiter, Willem και Ebrahim Rahbari, (2011), «Η Ελλάδα και η δημοσιονομική κρίση στην ΟΝΕ», Άρθρο Δ.3, Από τη διεθνή κρίση στην κρίση της Ευρωζώνης και της Ελλάδας: Τι μας επιφυλάσσει το μέλλον;, Επιμέλεια Νικόλαος Β. Καραμούζης και Γκίκας Α. Χαρδούβελης, Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα
- 22.** Collignon, (2011), Η έκδοση ιδιωτικών ομολόγων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως διέξοδος από το ελληνικό δράμα, Άρθρο Δ.2, Από τη διεθνή κρίση στην κρίση της Ευρωζώνης και της Ελλάδας: Τι μας επιφυλάσσει το μέλλον;, Επιμέλεια Νικόλαος Β. Καραμούζης και Γκίκας Α. Χαρδούβελης, Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα.

- 23.** Eble et al., (2013), What Explains Greece's Adjustment Pattern?, International Monetary Fund
- 24.** Economou et al., (2013), Major depression in the Era of economic crisis: a replication of across-sectional study across Greece, Journal of Affective Disorders 145(3):308–14, <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/22939388>
- 25.** European Commission, (2010), "The Economic Adjustment Programme for Greece. Second Review – autumn 2010", European Economy, Occasional Papers 72
- 26.** Farley et al., (2015), UPDATE: GREEK CAPITAL CONTROL MEASURES JULY 2015
- 27.** Featherstone K., (2011), The Greek Sovereign Debt Crisis and EMU: A Failing State in a Skewed Regime, JCMS, Volume 49. Number 2. pp. 193–217
- 28.** Fernández et al., (2015), Capital Control Measures: A New Dataset, Institute for Capacity Development
- 29.** Gros, (2015), Grexit 2015: A primer, Centre for European Policy Studies
- 30.** Gros et al., (2011), "Refinancing the EFSF via the ECB" CEPS Policy Brief No. 233/ February
- 31.** Hawkesworth et al., (2008), Budgeting in Greece, London School of Economics and Political Science
- 32.** Higgins Matthew, Thomas Klitgaard, (2012), Saving Imbalances and the Euro Area Sovereign Debt Crisis, CURRENT ISSUES IN ECONOMICS AND FINANCE, Volume 17
- 33.** Juncker et al., (2010), E-bonds would end the crisis, Financial Times, December 5, <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/540d41c2-009f-11e0-aa29-00144feab49a.html#axzz3xbDss5V0>
- 34.** Kaplanoglou et al., (2015), Evolutions in Consumption Inequality and Poverty in Greece: the Impact of the Crisis and Austerity Policies, Economics Department, University of Athens
- 35.** Karavitis N., (2013), Flat income tax rates: A Fresh Start?, IOBE
- 36.** Katsios S., (2006), The shadow economy and corruption in Greece, South-Eastern Europe Journal of Economics 1, 61-80
- 37.** Leventi et al., (2013), Distributional Implications of Tax Evasion and the Crisis in Greece, EUROMOD Working Paper No. EM17/13

- 38.** Malliaropoulos, (2010), How much did competitiveness of the Greek economy decline since EMU entry?, *Economy & Markets*, Eurobank Research, Volume 5, Issue 4, July
- 39.** Matsaganis et al., (2010), Distributional Implications of Tax Evasion in Greece, *Hellenic Observatory Papers on Greece and Southeast Europe*
- 40.** Matsaganis et al., (2012), The crisis and tax evasion in Greece: what are the distributional implications?, *CESifo Forum*
- 41.** Mitrakos et al., (2011), The real estate market in the current financial crisis, *Real Estate Analysis Section*, 2nd Conference on the Real Estate Market: The evolution and outlook of the Greek real estate market and initiatives of the Bank of Greece, Bank of Greece
- 42.** Moravcsik Andrew, (2012), Europe After the Crisis, *Foreign Affairs*, Volume 91, Number 3, <https://www.foreignaffairs.com/articles/europe/2012-05-01/europe-after-crisis>
- 43.** Papageorgiou et al., (2012), Effective Tax Rates in Greece, *CENTRE OF PLANNING AND ECONOMIC RESEARCH*
- 44.** Peterson G. Peter, (2012), The Coming Resolution of the European Crisis: An Update, *Institute for International Economics*, Number PB 12-18
- 45.** Saez et al., (2012), Earnings determination and taxes: evidence from a cohort – based payroll tax reform in Greece, *Quarterly Journal of Economics*, 127, 493–533
- 46.** Stamatiou et al., (2015), Some preliminary thoughts on the macroeconomic effects of capital controls in Greece, *Eurobank*
- 47.** Westin R., (2014), The historical origins of progressive taxation, *THE JOURNAL JURISPRUDENCE*
- 48.** <http://www.pomida.gr/foroi/fap.html>, πρόσβαση 19/2/2016
- 49.** <http://www.tovima.gr/files/1/2012/02/10/ellhnikomhmonio.pdf>, προσπελάστηκε στις 15/2/2016
- 50.** http://www.efs.europa.eu/attachments/efs_financial_assistance_facility_agreement_greece_bond_interest.pdf, προσπελάστηκε στις 15/2/2016
- 51.** <http://www.protothema.gr/economy/article/499726/auta-einai-ta-35-metra-pou-perilamvanei-to-neo-mnimonio/>, προσπελάστηκε στις 10/2/2016

52. <http://news247.gr/eidiseis/oikonomia/analytikos-odhgos-osa-isxuoy-shmera-meta-capital-controls.3693978.html>, προσπελάστηκε στις 10/2/2016

53. <http://www.sepe.gr/newsletter/Research4/research4.html>, «Δραματικές οι επιπτώσεις της κρίσης χρέους στην απασχόληση», προσπελάστηκε στις 7/2/2016